

PRODROMI REFORMATIONIS PIA
MEMORIA RECOLENDÆ
SIVE

N V M M I
LUDOVICI XII.

REGIS GALLORUM
EPIGRAPHE

PERDAM BABYLONIS
NOMEN
VEL

PERDAM BABYLONEM
INSIGNES
ILLVSTRATI ET IMPRIMIS CONTRA
IO. HARDVINVM, S. I.
DEFENSI
A

CHRISTIANO SIGISMVND
LIEBE.

ACCEDVNT EPISTOLAE SVMMORVM ET
CLARISSIMORVM VIRORVM VNA CVM DISSERT.
HARDVINI GALL. ET LAT.

L I P S I A E,
APVD IO. CHRIST. MARTINI
clō lōcc XVII.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

REVERENDISSIMO ET PERILLVSTRI
DOMINO,
DN. GERHARDO,
LIBERI ET IMPERIALIS
COENOBII LVCCENSIS

ABBATI,

ECCLESIARVM ET TOTIVS
CLERI IN ELECTORATV BRVNSVICO-
LVNEBVRGICO DIRECTORI SVPREMO,
CONSILIARIO ECCLESIASTICO EX-
CELLENTISSIMO, STATVVM-
QVE PROVINCIALIVM

PRIMATI,

CHRISTIANVS SIGISMVNDVS LIEBE.

IN OMNIBUS
LIBRIS ET INSTRUMENTIS
CONCORDANTIBUS
ABBATIBUS

ECCLIESIARVM ET TOTIVS
CLERI IN ELECTORATV BRVNSVICO
LIVNEVRGICO DIRECTORISVRIMO
CONSILIARIO ECCLIESIATICO EZ
CELLENTISSIMO STATVM

Considerans quod in huiusmodi
libris et instrumentis
concordantibus abbatibus
et totius cleri in electoratu
brunsvico livnevrnico
directorisvrimo consiliario
ecclesiatico et cellentissimo
statum

et in huiusmodi libris
et instrumentis concordantibus
abbatibus et totius cleri
in electoratu brunsvico
livnevrnico directorisvrimo
consiliario ecclesiatico et
cellentissimo statum

*DOMINE REVERENDISSI-
ME ET PERILLVSTRIS,*

C*Ausam propugnandam suscepi, quae
ipsa maximi non est momenti, quan-
doquidem de testimonio regis quidem
optimi, sed hominis tamen, rectene
an perperam ab iis, qui superstitiones maiorum
eiurarunt, aduocato agitur, sed nihilominus
eruditi viri telis confossa aequo iudici senten-
tiam aliquanto difficiliorem reddiderit. Ne-
que enim damnanda noua de nummis Ludoui-
ci duodecimi, Gallorum Regis, inscriptionem
praeferentibus : PERDAM BABYLONIS NO-*

MEN, explicatio, quod Io. Harduinum auctorem agnoscit quantumvis multarum a veritate alienissimarum parentem opinionum, sed tanto etiam circumspectius excutienda est, ne in ipso devitandi erroris conatu erroris vi abripiamur. Quod ubi fiat, binc inde sese ostendent nubeculae, quae, si lucem veritatis non omnem intercipient penitus, sint tamen impedimento, quo minus omni ea ex parte ad nos deferatur. Neque vero causa eas ipsa peperit, sed monumentorum penuria, quibus illam, si produci ex latebris suis possent, facile ita liceret fulcire, ut quassari quibusvis obiectionum arietibus nequiret. Tanto proinde non aequior modo sed et sapientior iudex et qui momenta rerum ponderare probe possit, seligendus, uti sententiam neutri litigantium repudiandam ferat.

Eum TE, DOMINE, dicere liceat, si graviora, quibus undique circumsideris, negotia perorantibus aurem aliquandiu accommodare patiuntur. Ipse, si adesset, eas TIBI partes deferat Harduinus, certe delatas esse non aegre ferat, qui arduis curis TVIS oblectationem optimam ex nummorum antiquorum pariter et recentiorum, quos magna TIBI copia collegisti, consideratione petitam perpetuo interponis, interque eos coepisti dudum numerari, qui dignitate

tate summa non magis quam eruditione exquisita nobilitantur. Audies igitur disceptantes, sed, quae prudentia TVA est, ea ratione, ne periculum causae creari patiare, si minus idoneum illa defensorem nacta est; ab utroque potius non quid proferatur in medium, sed quid proferri debeat, sententiae fundamentum statues. Quamcunque in partem illa se inclinaverit, summo TIBI me beneficio deuincies paratum cedere extemplo, si constiterit, sine ratione litem viro docto abs me esse intentatam.

Tametsi vero causa praesens, semotis longe favoris odique argumentis, mihi utique defendenda est, non possum tamen, dum specimen hoc iterata vice submissa TIBI mente offero, mihi satis temperare, quin a TE quam decentissime contendam, ut Musas meas, quae conatu adhuc contentae in futurum politiora fortasse dabunt, summo patrocinio TVO, quo indigent, tutere. Quod superest, DEVM immortalem rogo, uti ECCLESIAE TE pariter ac bonis litteris, nam utrisque longe maximo et praesidio et ornamento es, diu superesse patiatur. Lipsiae, e museo prid. Id. Quintil.

CLXCCC XVII.

PRAEFATIO.

IN scriptis, quae Iubilaei Lutherani, quod hoc anno pio ore atque animo celebrandum est, occasione plura partim iam edita prostant, partim adhuc edentur fortasse, identidem nummorum fit mentio, quos LVDOVICVS XII. Galliarum Rex, idque paucis ante instauratam a diuo Luthero religionem annis, cum inscriptione: PERDAM BABYLONIS NOMEN vel PERDAM BABYLONEM cudendos quondam curauit. De iis autem non satis comperta atque explorata tradere plurimos, rem tantum obiter ac, velut aliud agendo, commemorantes, certum est. Mihi quidem nullus adhuc scriptorum, praesertim huius generis, occurrit, qui, ubi de hoc negotio agendum est, et satis ea doceat, quae scitu digna sunt, neque falsis vera contaminet. Neque vero testimonium hoc regis optimi tam parui ponderis est, ut vel ignorari, vel minus veris admistis suspectum reddi sine graui in diuinam bonitatem, quae per omnes temporum tractus veritatis diuinae vestigia ostendit, iniuria possit.

Cum igitur res ea utique digna, praesertim hoc tempore, videatur, quam paulo accuratius norint et perspectam habeant, qui perfecisse ex parte Lutherum nostrum, quod LVDOVICVS XII. minitabatur, iure ac merito laetantur, consilium cepi dissertationis, quae ante triennium exiit, nouam editionem procurandi. Non displicuit ea viris doctis, cum prima vice ederetur, tamen si, ne multis non satisfaceret Jo. Harduini S. J. sententiam a me impugnatam adhuc probantibus, merito verendum erat. Spero igitur, & nunc benignius de

PRAEFATIO.

ea sensuros, qui de his rebus iudicium ferre possunt, quando distributis diuenditisque prioris editionis exemplis emendatior, atque insuper auctior in lucem prodit. Quod ad accessiones attinet, eas cum in ipsam dissertationem transtuli, tum vero et obseruationibus, quae dissertationi subiectae eandem uberius illustrant, sum complexus. Posteriores me adiecturum vix putavi, qui nunquam virorum doctorem satis probare potui consilium omnia sua, quaecunque edunt, verbosioribus notis atque animaduersionibus opulentium, quo pacto tractatio ipsa saepe numero abrumpitur, et aliena, certe remotiora a scopo, admiscuntur. Sed quasdam mihi necessitas exprescit, dissertationis verbis iam a typographo impressis, nonnullas etiam, ut scribendi ratio sibi rectius constaret, adiunxi. Spero fore in iis, quae ab aliis, quod sciam, nondum obseruata legisse non poeniteat.

Quod si legentibus inde taedium oboriatur, abstergent illud fortasse epistolae summorum et eruditissimorum virorum, quibuscum litterarum mihi commercium hac in causa intercescit. Certe eo potissimum consilio illas adiungendas curavi, tum et, ut publice, quanta humanitate mihi viri in re litteraria principes operam suam commodarint, testatum facerem et gratam iis mentem quodammodo comprobarem. Nemo facile cordatiorum id mihi vitio vertet, aut, nescio quam, ostentationem ineptam idcirco exprobrabit. Eos, qui aliorum instituta ex suis moribus perverse aestimant, non moror, ut qui aliis se aegre facturos rati, quanto iniquissima studia sua produnt, sibi unis maximas molestias contrabunt.

PRÆFATIO.

His epistolis addidi dissertationem, quam confutandam suscepi, non tantum prout eam latine in operibus selectis edidit vir doctus, sed et ut Gallice primum in Auctario diarii Parisiensis iam ante complures annos exiit, uti cum nostris aequae ac inter sese Harduiniana, quae haud parum differunt, contendere liceat. Quod superfuit spatii, tribuendum putau orationi Io. Staphylaei, qui paulo post ea tempora, quibus LVDOVICVS XII. Romam Babylonem appellauit, nempe anno post C. N. c13 13 xxvi. in vrbe Roma eandem non tantum ipse agnouit Babylonem esse, sed et aliis persuadere est aggressus, atque argumenta inde, cur resipiscendum sit Romanae curiae administris, grauissima depromsit. Non abs re erit opinor, testimonium hoc veritatis adiungi sub finem, quando in ipsa dissertatione mea nulla prorsus, ei, quod Ludouicus XII. perhibuit, consona, ut chartae ac tempori parcerem, adduxi.

Vellem, licuisset plenam dissidiorum historiam, quae LVDOVICO XII. cum sui temporis Praesulibus Romanis intercesserunt, adicere, atque ita edere specimen eorum quoddam, quae, viri summi, quem, extinctum etiam, colere ac venerari nunquam in vita desinam, hortatu, magnam partem collecta iam, aliquando edere constitueram. Sed plura, quae hoc loco enarrare nihil attinet, ea in re occupato mihi manum iniecerunt, unde totum negotium, pace doctorum virorum, qui festinantius me rem agere malent, in aliud tempus Musisque meis, otii cum primis plusculum desiderantibus, benignius reiicere oportet.

§. I.

INter eos, qui testimonium Instituti
ratio
veritati, ab Luthero nostro e
tenebris in lucem reuocatae, in ipsa
quondam Romana Ecclesia dixerunt
haud raro nostri, frequentius, qui Io. Calvini
placita sequuntur, LVDOVICO, qui duode-
cimus id nomen gessit, Regi Gallorum locum
tribuunt. Iure ac merito sane id facere
videntur, quamuis et sub initium ille regni
sui Alexandro sexto et sub finem eiusdem
Leoni decimo, Romanis Praefulibus, ani-
mum superstitioni deditissimum probarit.
Vt enim alia tacitus praeteream, auctor ex-
stitit concilii Pisani proxime ante reforma-
tionis tempora indicti, vt in ordinem ca-
put pariter ac membra Ecclesiae cogeren-
tur; quin et suam de corrupto eius statu
sententiam haud parum luculenter decla-
rauit, cussis nummis, quibus desumta ex va-
ticiniis Iesae a) verba curauit inscriben-
da: PERDAM BABYLONIS NOMEN,
vel

a) Cap. XIV. v. 22.

vel PERDAM BABYLONEM. Regis celeberrimi haec vox est, Romam Babylonem appellantis, quae non incogitanti excidit, sed maturo consilio, non emissa ex ore, non perituris chartis credita, sed monimentis omne aeuum duraturis insculpta, Romanae faciem curiae, ante tempora repurgatae ab maioribus religionis, viuis expressam coloribus ob oculos ponit.

§. II. Sed vt ea nitamur securius, quantum quidem testimonio humano niti licet, nummos istos curatius paullo considerabimus, id quod post celeberr. etiam Struvii ^{b)} diligentiam videtur necessarium, maxime postquam in alia eos omnia trahere conatus est ex Gallis vir clariss. Io. Harduinus, ^{c)} ea sententia de iis allata in medium, quae neque ingenii specie neque nouitatis destituta, viris doctis hinc inde vel inuitis suffragium extorsit. Quam tamen Corn. Dieter. Koch ^{d)} et Christianus Schlegelius, Viri eruditissimi, haut ita pridem confutare sunt aggressi; alter tamen copia rerum re-
pre-

b) Dissert. de num. Perdam Babyl. etc. insert. Bibl. antiquae 1706. mens. Febr. p. 73. c) Dissert. insert. Ephem. Paris. Suppl. 1707. Ian. p. 194. et post Opp. select. pag. 903. d) Strictur. Theol. in Io. Harduin, Opera select. p. 26.

prehendendarum obrutus strictim duntaxat ac breuiter rem attigit, alter premit adhuc doctissimam lucubrationem, cui perpoliendae aliquantum inseruiet fortassis praesens opera, si minus argumento satisfecerit. Posteaquam haec dissertatio prima vice exiit, vir summe reuerendus, Salom. Deylingius, lectissimi operis sui, quo locis obscurioribus sacri codicis lucem clarissimam affundit, partem tertiam, quae postrema est, edidit, atque in ea ^{e)} Harduinum a Babylone Romana ad Aegyptiam nos ablegantem, more suo, nempe accurate refellit. Provti id ita factum, quantum instituto eius vtique satis esse potest, ita litteris tamen, quibus me identidem beari in magna felicitatis parte pono, qua est humanitate declarauit, malle se, antea illa vidisset, quae mediocri industria hac in causa collecta edidi. Quo circa vt non superuacaneum suscepilaborem, quando olim negotio huic manum admouere coepi, ita et denuo recensentem omnia et posterioribus cogitationibus excutientem me operae pretium facturum existimo.

§. III.

e) Observ. Scr. P. III. Obs. L. p. 399. seqq.

Nummi
aurei fre-
quentius
obuii.

§. III. Nummorum igitur Ludouici huc spectantium, qui frequentissime commemorantur, aurei sunt, ab scuto coronato, quod in iis compareret, dicti Gallis *scutati aurei cum corona*^{f)}. In altera sui facie caput Ludouici ad dextram versum ac redimitum corona, et verba: LVDOVICUS FRANCIAE REGNIQUE NEAPolitani Rex, praeferunt. In altera scutum tribus insigne liliis et corona idem ornatum exhibent. Addita est inscriptio: † PERDAM BABYLLONIS NOMEN. Eius generis nummi passim occurrunt in museis, quae quidem nomen, siue in Gallia, siue extra eam, ferunt. Huiusmodi sunt, quos in gaza regia Lutetiae Parisiis et in cimelio III. Foucalti asseruari docet Io. Harduinus^{g)}. Parum ab iis distat, quem in priuati cuiusdam museo ibidem latere accepi, cuiusque delineationem chartae crassiori impressam mihi reuer. vir, G. Claramontius qui legatis ordinum foederati Belgii eo missis a sacris esse iussus ibi ante triennium aliquot menses commorabatur, benigne transmissit. H. c. Eundem

f) Ecus d' or à la couronne. g) &c.

dem Viennae et Oeniponti in nummophylaciis ibidem exstructis latitare, ex Reuerendiss. ABBATIS Luccensis, quem summae dignitati, ad quam euectus est, parem non tantum eruditionem sed et humanitatem iungere, iamdiu inter omnes constat, litteris didici. Neque in diuersum abit, quem thesaurus nummorum Berolini regia auctoritate collectus, cui Vir Cl. Io. Carolus Schottus praest, complectitur. Duos, eadem prorsus ratione signatos, suis quondam scriniis intulerat celsissimus Princeps Arnstadiensis, Antonius Guntherus; Sed alterum casus abstulit fortuitus, (nam dono eum a principe, quem diximus sibi datum perdidit illustris vir, qui rei nummariae cognitione praeclara inclytus Berolini munia consiliarii obiit) alter cum infinitis aliis huius generis antiquiorum temporum reliquiis in urbem litterarum studiis et sede FRIDERICI, principis sapientiae et virtutis laude nemini secundi, claram, Gotham concessit. Geninum se ab Io. Rud. Wettsteinio, Basileensi consule, acceptum, possedisse narrat Io. Göttingerus^{h)}. Ex eadem Basileensium videri ctypum consimilis nummi,

^{h)} Cipp. Hebraic. dissert. praelim. p. 9.

mi, qui Feschianum ibi museum ornat, mihi amicus quidam humanissime procuravit.

§. VI. Hinc et aere expressi passim prostant apud P. Petauium, ⁱ⁾ le Blanc, ^{k)} Harduinum, ^{l)} Renoultum, ^{m)} Struuium, ⁿ⁾ Junckerum, ^{o)} et nouissime apud summe reuer. Deylingium, ^{p)} quamvis non vbi-que pari ad archetypum diligentia fuerint effecti. Enimvero delineationes, quas le Blanc ac Struuius dederunt, litteram R. (nam cetera non attingam) post voces LVDO. FRAN. REGNIQ. NEAP. omit-unt, quam saltem in nummo, quem Cl. Struuius aeri incisum sistit, non deesse, et Junckeri accuratior delineatio, et eruditissimi Schlegelii litterae me docent. Non minus aberrat a vero prior Harduini delineatio, quam ephemeridibus, quae Parisiis eduntur, dedit inferendam, vt Renoultum silentio praeteream. Nec vanus sim, si dixerim, eam, quam in adiecto schemate exhibeo, quamque ab Cl. Schotto, quem identidem

i) Γνωρίσματα. vet. num.

monnoyes de France p.

des Variations de l' Eglise Gallic. p. 328.

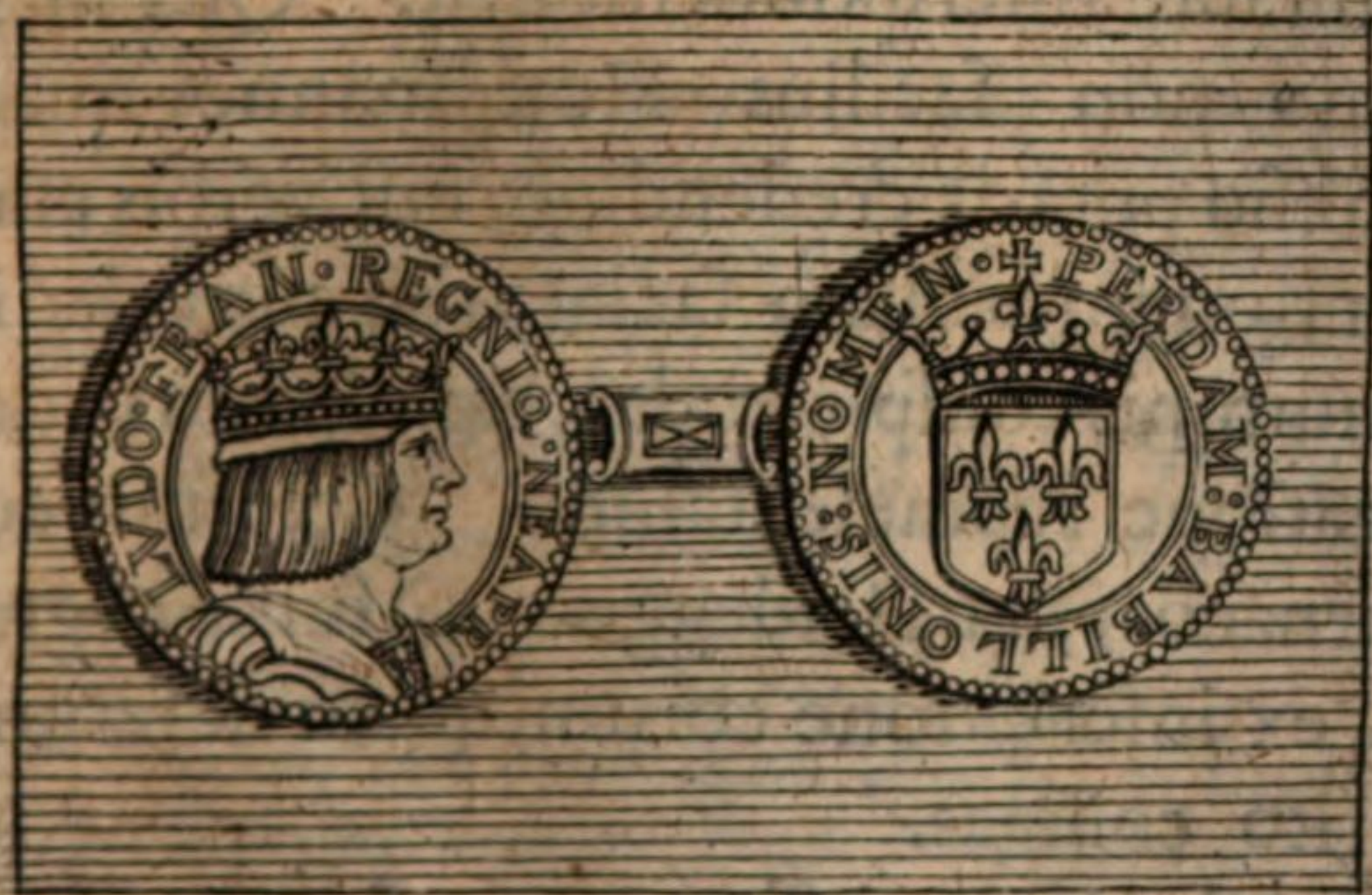
o) Vit. Luther, numism. 1706. ed. germ. p. 3. p) l. c.

ult. k) Traité des

l) l. c. m) Histoire

n) l. c.

idem honoris causa nomino, mihi qua est humanitate, impetrauit vir doctiss. Alphons. des Vignoles, Societatis Regiae Berolinensis insigne decus, ceteras omnes longo post se interuallo relinquere, modo chalcographus artem dexterrimae manus, qua vsus est vir celeb. in ea conficienda, assequi satis potuisset.

§. V. Hoc vnum genus aureorum nummorum est, quos hoc loco spectare oportet. At enim plura extiterint olim necesse est, vtut expiscari, vbinam exempla eorum lateant, adhuc omni mea diligentia mihi non licuerit. Diuersi fuere, ex quibus Franciscus Pithoeus ^{q)} aliquem describit, quem ex

Nummi
aurei rariores,

B

altera

q) De la grandeur, droits etc. des Roys et du Royaume de France, cuius libri perrari et apud nos non obui excerptum satis longum est ap. Bochell. decret. Eccles. Gallic. p. 324.

altera parte verba: LVD. XII. REX FRANC. DVX MEDIOLANI, ex altera inscriptionem: PERDAM BABYLONEM, ostentasse testatur. Consimiles Fr. Hottomannus ^{r)} et Io. Wolffius ^{s)} adducunt, hoc tamen discrimine, quod alter insignia Galliae & Mediolani coniuncta, alter urbem cum gladio minitante inscriptioni subiicit. Qua in re nemo non facilius Hottomanno quam Wolffio putarit credendum, qui verbis cum mentionem nullam faciat urbis cum gladio in nummis conspiciendae, eam ipsam in delineatione repraesentavit. Ceterum eos Mornaeo ^{t)} et Heideggero ^{u)} fuisse cognitos, ex inscriptione eorum, quam adferunt, merito colligas.

§. VI. Ab his differunt rursus, quorum alicuius Thuanus ^{x)} facit mentionem, quem prae-

r) Fulm. brut. p. 225. s) Mem. Lect. T. I. p. 927. ed. prior. t) Myster. iniquit. p. 1355. sequ. Edit. Salmur. 8. u) Myster. Babyl. magn. T. II. p. 818. x) Hist. sui temp. lib. I. p. 6. Edit. Offenbach. Ysenburgicor. fol. vbi Thuanus, *quin et eo usque, inquit, prouectus est, ut spretis multorum, quibus alioqui plurimum tribuebat, suasionibus moribundi senis inanes diras contraria obnuntiatione generose reuicerit* cuso etiam Neapoli aureo numo, qui effigiem suam ex una parte et insignia Neapolis ac Siciliae ex altera referebat cum hoc elogio: PERDAM BABYLONIS NOMEN; *quales adhuc*

praeter effigiem Ludouici insignia Neapoleos ac Siciliae cum elogio: PERDAM BABYLONIS NOMEN, exhibuisse, cuiusque exempla multa suo adhuc superfuisse tempore, proditum memoriae reliquit. Equidem vnus ille est, quod sciam, qui talia

B 2

de

hodie multi reperiuntur. Huic editioni ceteroqui non contemnendae fides in dissertationis editione priori nouum nummorum genus a Thuano commemorari putauit. At dum paginam, in qua scripta haec erant, iam recudit typographus, animaduerto locum istum Thuani haud paulo aliter a viris doctis allegari, vt a summe reu. Deulingio *Obseru. sacr. P. III. l. c.* qui haec ita adducit: - - *Eo usque prouectus ut - - - reuicerit cuspis etiam aureo nummo qui titulos regis Franciae regnique Neap. cum effigie sua ex una parte et insignia Franciae ex altera parte referebat, cum hoc elogio: PERDAM etc.* Sublata hic est vox Neapoli; additi contra tituli regis Franciae regnique Neap. et insignia Neapolis ac Siciliae in insignia Franciae mutata sunt, quae descriptio cum nummis, qui vulgo prostant, ex asse conuenit. Atque ita, cum plures editiones, quae Bibliothecas Lipsienses ornant, euoluere, vtique textum Thuani mutatum esse deprehendi. Sed vero id factum demum in editionibus posterioribus anni c1c lccXX. Genev. vel Aurelian. fol. et c1c lccXXV. vt alias taceam. Priores aliter se habent. vt, Francofurtana fol. c1c lccXVII. et cum primis Parisiensis in 8. c1c lccIX. Sed et ita, vt Offenbachiana, quam secutus sum, verba haec refert omnium prima Editio Thuani c1c lccIV. f. I. Petr. Titio,

de nummis nostris tradit, cui fides tanto adhibenda minor videtur, quod Neapolitaneos eos esse affirmat, id quod in urbe Hispanorum, hostium tum temporis subiecta potestati, qui fieri potuerit, difficile sit perspicere. Nihilominus cum in rebus ille patriis obseruandis diligentiae summae laude floreat, praetereaue tantum non ad oculorum prouocet testimonium, non contemnendum penitus, opinor, dederit argumentum eiusmodi nummorum genus extitisse credituris. Saltim incommode ille erroris arguetur inde, quod aliter cusi prostant, si, quod negari non videtur posse, admittendum est semel, diversa eos facie pro-

qui recensitionem nobis operum Historicorum Thuaneorum dedit, prout ostendit Auctor Nou. libror. rarior conlect. fasc. II. p. 290. seq. ignorata, cuius exemplum Bibliotheca Senatus Lipsiensis seruat. Vtrum Thuanus ipse haec ita mutauerit, an ab aliis verba eius sint interpolata, non facile dixerim. Geneuensis quidem editionis Volumen primum, ubi verba itidem mutata comparent, ad ultimam Parisiensem editionem auctoris iussu repetitam expressum esse in praefamine quodam breuiori post dedicationem typographus affirmat. Quod si ita res habet, fieri potest, ut rectiora edoctus Thuanus sententiam ipse et verba mutarit; Vnde per me licet nouum hoc nummorum genus expungere, quando nulla alia eius vestigia extant.

prodiisse. Alii denique fuere illi, qui ab altera parte faciem Ludovici in sinistram versam cum verbis: LVDOV. FRANC. REGNIQ. NEAP. R. ab altera insignia regni Gallici, anno quingentesimo supra millesimum duodecimoque ad latus vtrumque eorum scripto notata, et verba: PERDAM BABILONIS NOMEN, sistunt, ex quibus Luckius y) aliquem delineandum curavit. Illum ut conferre cum nostris liceat, sequenti ratione eum aere imitandum curauimus:

Omisit indicare Luckius z), ex auro an argento illi fuerint conflati, sed aureos tamen eos fuisse magnitudo cum aliis aureis oppido conueniens facile persuaferit.

B 3

§. VII.

y) Syllog. elegant. nummism. p. 23, z) l. c.

Argentei. §. VII. Quanquam vero in rebus, quae ab vna alterius voluntate pendent, vix coniecturae locus est, non tamen, si rem ipsam spectemus, dubitandum videtur, quin inter tot aureos, et argentei simili fere habitu prodierint. Argenteorum non minus quam aureorum mentionem facit Frid. Spanhemius, ^{a)} eosque in gazis multorum reperiri affirmat. Ex Gallis testimonium de iis perhibet Mezeraeus ^{b)}, qua fide, equidem dicere non habeo. Ita certe, vt nihil dissimulem, non loquitur de illis, vt inspectos ipsi accuratiusque examinatos fuisse, liceat tuto colligere. Nec tamen temere prorsus hoc excidisse crediderim scriptori, qui si naevis suis non caret ^{c)}, saltem suo tempore ceteris omnibus fide ac diligentia palmam praeripuit, maxime cum et alia se vestigia eorum ostendere videantur. Nolim hic ad Io. Groningium ^{d)}, prouocare, qui argenteum nummum Ludouici commemorat, in quo persuadere viris doctis conatur inueniri verba: LVDOVICVS D.G. REX FRANCIAE DVX MEDIO-

a) Op. mai. Histor. Eccl. p. 1891. et Introd. ad H. E. p. 536. b) Opere maiore Hist. Gall. T. II. p. 857. c) II. Daniel Hist. de France pref. d) Hist. numism. crit. insert. Acad. equest. T. I. P. II. p. 38.

DIOLANI et in auersa, quam vocant, inscriptionem: PERDAM BABYLONEM atque annum millesimum, quadringentesimum, nonagesimum quartum. Vellem fane, vir doctus paulo curatius temporum istorum historiam cum anni, quo cusus esse dicitur, indicio contendisset, nisi forte error typographicus, quod tamen non verisimile fatis est, veriore numerum corrupit.

§. VIII. Eo nempe tempore cum Carolo octavo Gallia pareret, quis credat nummum genuinum esse, in quo anno, quem diximus notato, Ludouicus, tum dux Aurelianensis, se regem Franciae appellat, cuius ille gubernacula anno demum quarto postea suscepit. Neque vero credibile est, simile quid ausum Ludouicum nostrum, atque Ludouicum Borbonium, Principem Condeum, qui reformatorum in Gallia causam strenue propugnauit, fecisse, et Brantomius ^{e)} alique tradunt, et res ipsa loquitur, ut priuatus adhucdum regium sibi titulum in nummis praescripserit. Fortassis aureos, quos ex Pithoeo supra descripsimus, ob oculos habuit vir doctus, ex quibus

B 4

bus,

e) Memoir. T. III. p. 255. vid. et le Blanc. l. c. p. 702.
ac Spond. Contin. Baron. Annal. T. II. p. 694.

bus, addito anno, nouum argenteorum genus nummorum potuit effingete. Minus vero hinc etiam Iunckerum audierim, qui ex eodem Groningio ^{f)} ac Viro summe reuerendo, V. E. Loeschero ^{g)} alios argenteos, in quibus praeter cetera urbem cum gladio inueniri tradit, festinantius, quam verius procudit. Equidem venerandus ille Theologus nummos Ludouici, Io. Wolffii ^{h)} delineationem secutus, quondam ita descripsit, cum, vsus qui sit rei nummariae in historia Ecclesiastica, praecclaro instituto ostenderet. Sed quemadmodum ipse haud definiuit, aureine sint an argentei intelligendi, ita errorem deuitaturo non licebat ad argenteos ista sine vltiori examine trahere.

§. IX. Verior sane delineatio est, in quam heic forte fortuna incidi, quam ad nummum argenteum expressam esse, vnciam exaequantem pondere, quemadmodum adscriptum erat, me dubitare noluit is, a quo eam accepi. Enimuero ille quo transierit, quod non recordari se amplius ille affirmabat, cum omni mea diligentia nondum licuerit

f) l. c. g) Dissert. de vsu rei nummar. in Histor. Eccl. c. 2. §. 10. h) l. c.

cuerit exquirere, cumque adeo iure meritoque dubitari possit, non tantum an genuinus sit, verum etiam, an existat omnino, delineationi quoque multum tribuere non audeo. Vt tamen et lectori de ea iudicium ferre liceat, eam hic subiungimus.

§. X. Praefert illa ex altera parte Ludouici caput, sed ad sinistram versum et verba: LVDOVIC. FRANC. REGNIQ. NEAP. REX, qui titulus cum spatium reliquisset, adiectus annus est millesimus, quingentesimus, duodecimus. Altera pars scutum cum tribus liliis et corona repraesentat atque inscriptionem: PERDAM BABYLONIS NOMEN, repetito eodem anno.

Multa licet deprehendere, in quibus illi cum aureis conuenit; sed nec desunt, quae singularia in illa obserues. Primum occurrit scribendi illa ratio, qua syllaba vs per 9 exprimitur, quae nostro aeuo frequentata, neque ab illis tamen, quibus cusi isti nummi sunt, temporibus abhorret, id quod libri, siue manu tum scripti, siue excusi typis, facile probauerint. Dignior est, qui notetur, annus millesimus, quingentesimus duodecimus, non, vt in Luckii nummo, semel, sed iterata vice expressus. Coronae denique, scuto impositae, haud parum etiam discriminis intercedit cum illis, quae in ceteris delineationibus scuta ornant. Inquirent igitur, quibus ea facultas est, quid de his nummis sit statuendum; quantum enim, si prodierint vnquam, praesidium sint allaturi, vt ceteri omnes explicari recte possint, per se manifestum est.

Viri docti
iudicium
de illis.

§. XI. Ego quidem, dum huc
atque illuc circumspicio, omnem-
que nauo operam, vt certiora de
hoc negotio resciscerem, non plane nul-
lum peruestigationis meae fructum tuli.
Vir enim doctus Parisiis ac rei cum primis
nummariae peritus, qui partas domi doctri-
nae

nae opes siue ornauit, siue auxit haud parum, exteras complures visendo regiones, me docere quaedam, operam eam mihi Reuer. Claramontio, quem supra nominaui, humanissime efflagitante, aggressus est, quanquam ea ratione, vt admodum cauerit, ne vel fauere vel aduersari sententiae Harduini videretur. Quanquam si eam calculo comprobasset suo, nulla causa profecto esset, cur non eam occasione ita ferente collaudasset ostendissetque superuacaneam esse operam, quam in ea re vltius excutienda ponerem.

§. XII. Is igitur in scheda mecum communicata, *reperi*, inquit, *nummos veros ac genuinae antiquitatis, qui inscriptionem praeferunt: PERDAM BABYLONIS NOMEN, omnes aureos esse ac pondere nummum aureum, quem ducatum appellant, aequare. Ille, qui in nummophylacio regio asservatur, complectitur verba: LVDOVICVS FRANCO-RVM REGNIQVE NEAPOLITANI REX et faciem Ludouici, atque in altera sui parte inscriptionem: PERDAM BABILONIS NOMEN, & insignia Galliae. Est quidam alius quodammodo diuersus, qui huius loci museum priuati ornat, unde delineatio expressa est,*

est, quam subiunxi. Argentei, quos in nummophylaciis Germaniae, Belgii foederati, et Angliae licuit conspicere, vel ad aureorum formam sunt expressi, vel facti ad matricem recentiore, quae adhuc in Lupara regia ostenditur. Et paucis interiectis, observaui, pergit, multifariam aureos illos signatos esse nummos, quamobrem crediderim, multos eorum cufos qui monetae potius, quam nummorum¹⁾ loco fuere. Nihilo secius tamen, qui quidem ficti non sunt, videntur uno omnes tempore percussi. Haftenus vir ille doctus, qui vt sententiam de variis generibus aureorum nummorum confirmat, ita esse docet insimul, qui pro argenteis circumferantur. Quod ipsum vt resciscere adhuc aliunde satis haud potui, ita etiamnum constituere mecum mihi non videor posse, annon veri inter fictos illos quidam, suo forte tempore producendi in lucem, delitefcant.

Occasio ge- §. Xlll. Quicunque autem ge-
neralis. nuini demum sint ex his num-
mis, occasionem iis diffidia dedisse, quae
Ludouico nostro cum Iulio secundo, Ec-
clesiae Romanae praesule intercesserunt,
con-

i) Medailles.

constans et ad nostra tempora transmissa fama tenet. Etenim quanto propensio- rem sibi Alexandrum sextum ac rebus suis in Italia Ludouicus fenserat ^{k)}, tanto ei plus turbarum postea Iulius dedit. Nihil moratus ille, Galliam insidias Alexandri euitanti perfugium praebuisset, ^{l)}, nihil, Ludouicum ipsum habuisse amicissimum ^{m)}, acerbissimi virus odii concepit, conceptumque iam inde a primo, quo ad Pontificis summi emer- sit dignitatem, anno euomuit. Alimen- ta ei initio suppeditare Georgius Ambasi- anus videbatur, vir exempli recti, apudque Ludouicum gratia pollens et auctoritate, quem Iulius, licet elusum ab se ⁿ⁾, nec dum spem supremi in sacris fastigii consequendi ponere ^{o)} sibi persuadebat. Sed facile, ex- tincto eo ^{p)} postea apparuit, ipsum illi inui- sum Ludouicum esse, quem terrarum, quas in Italia sibi subiecerat, possessione ut eiice- ret, enixissime operam dedit. Quod quam- uis aliquandiu tentasset frustra, anno tamen duodecimo seculi decimi sexti Venetis, Hi-
spanis

k) Guicciardin. Historia d' Italia lib. IV. p. 197. Ed. 1636. 4to. lib. V. p. 258. l) Id. lib. I. p. 16. To- masi Vita di Cesare Borgia p. 51. m) Ferron. Ad- dit. ad Aemil. Edit. Lutet. 1555. 8tv. p. 83. n) Ferron. l. c. p. 60. o) Guicc. lib. VIII. p. 456. p) Guicc. lib. IX. pag. 482.

spanis, postquam in partes Iulii foedere, quod sacrum appellabant, concessissent ^{q)}, atque Heluetiis strenue eius consilia exequentibus, impetrauit.

§. XIV. Eum lenitatis intempestivae fructum cepit Ludouicus, qui, si maturius, superstitione victa, et fortius aggressus esset odio ardentem Pontificem, facile imminet ab se tempestatem auerruncasset. Nec tamen armis siue suis, siue quae Ecclesia contra eius furorem porrigebat, penitus abstinuit, quibus cum antea utebatur, hinc infesto exercitu, illinc concilio Praesulum Christianorum Iulium persecutus, tum vero tunc utendum statuit, cum terris se, quas iure ad se pertinere existimabat, exutum opinione citius intelligeret. Hinc illa minitantis vox : **PER DAM BABYLONIS NOMEN**, qua minas intentabat Iulio, qui, cum Alexandro atque aliis haud paucis Romanae Ecclesiae Praesulibus, ita turbauerat omnia diuina et humana iura, ut Roma, sedes eiusdem, quod iam antiquis temporibus tulerat nomen Babylonis, nunc certe, si unquam alias, iure optimo ferret.

§. XV.

^{q)} id. lib. X. p. 549. seq.

§. XV. Sed enimvero sunt, qui, longius paulo progressi, Ludovicum existimant nummo ab Iulio exagitatum, vt par pari referret, nummos curasse hos cudendos. Obscurius eosdem indicat le Blanc ^{r)}; nobis nominare in praesenti duos licet, viros non contemnendae auctoritatis, Paulum Petauium ^{s)} et Marcum Lescarbotum ^{t)}. Hunc, frustra et heic et alibi summo quaesitum studio, ipsum non potui euoluere, sed contentum esse indicio oportuit, quod Io. Henr. Hottingerus ^{u)} reliquit. Is enim totidem verbis refert, Ludouicum nostrum, eo teste scriptore ^{x)}, inscriptioni nummorum Pontificiorum: BON. PATER IVLIVS A TYRANNO LIBERAT, sequentem opposuisse: PERDAM BABYLONIS NOMEN. Petauius autem, iuncto Ludouici aureo nummo cum eo ipso, de quo sermo nobis est,

ac

r) l. c. p. 263. s) l. c. t) Libri eius rarioris integer titulus est sequens: *Le Tableau de la Suisse et autres alliez de la France es hautes Allemagnes, auxquels sont descrites les singularites des Alpes et raportés les diuerses Alliances des Suisses, particulièrement celles, qu'ils ont avec la France, Par MARC LESCARBOT, Aduocat en Parlement. Paris. 1618.* u) Dissertat. Historicar. Pentad. in qua est Method. leg. Histor. Helv. p. 491. x) l. c. p. 62.

ac versibus Virgilianis y) circumcirca adscriptis, haud obscure sententiam illam approbavit. Nummi delineationem doctissimo Bonanni z) praetermissam, prout eam ex Petavii rarissimo libro in usus meos transcripsit doctrina non magis quam humanitate clarissimus vir Io. Car. Schottus et transcriptam humanissime transmisit eruditissimus Alphonsus des Vignoles, post descriptiones nummorum Ludouici exhibitae non abs re erit huc subiungere.

§. XVI. Praefert ille in altera sui facie stem-

y) En quo discordia Diuos Perduxit! Virgil. ecl. I, 72. Nunc ferro et compagibus arctis Clauduntur belli portae nunc foedera iungunt. Aen. l. v. 296. Nulla dies pacem hanc Italis nec foedera rumpet, Quo res cumque cadent ib. lib. XII, 202. z) Numism. Pontific.

stemma Iulii gentilitium et Pontificiae dignitatis insignia cum verbis: IVLIVS II. PONTIFEX MAXIMVS, in altera diuum Petrum cum clauē, et elogio: BON. P. IVL. A TIRANO LIBERAT: quae verba Marcus Lescarbotus vt vidimus: BONONI-AM PATER IVLIVS A TIRANO LIBERAT, le Blanc: BONONIAM PAPA IVLIVS et reliqua, legenda putant; sed rectius omnino leguntur: BONONIA PER IVLIVM A TIRANO LIBERATA. Tyrannum heic aliquem appellari hostium Iulii apparet; eam vero contumeliam ad Ludouicum pertinuisse vicissimque eum, vt nummi cuiusdam inscriptione aegre Iulio faceret, fuisse adductum, viri illi docti haud dubie existimarunt. At liberatae Bononiae nummus memoriam renouat, vnde tempus, quo cusus est, in annum millesimum, quingentesimum sextum incidere videtur, quo Iulius, ipso connitente Ludouico, ^{a)} Bononiam Io. Bentiuolo eripuit, qui proinde tyrannus est, in nummo designatus, quod ei nomen alia monimenta victoriae Iulii dedicata, arcus complures, elogiis: IVLIO SECVNDO TYRANNORVM EXPVLSORI, C Ll-

^{a)} Guicc. lib. VIII. p. 367.

LIBERATORI PATRIAE, BONONIA A TYRANNO LIBERATA, decorati, manifeste tribuunt ^{b)}). In ea est sententia le Blanc ^{c)}), qui cum disertis verbis neget non tantum, nummo Iulii cum nummis Ludouici quicquam intercedere commercii, verum et, adducto ab se Paridis de Grassis loco, contrarium euincere conetur, mirari subit, qui trahere eum Cl: vir Corn. Diet. Kochius ^{d)}) potuerit in eas partes, quas Petauius et Lescarbotus sequuntur. Sed hoc ipse viderit: mihi etiam, cum discedit ab illis le Blanc, viam explicandi numisma Pontificium non incommodam videtur iniisse, neque indignam, quae viris doctis approbetur.

§. XVII. Veruntamen haud scio, an, si vel maxime ad annum sextum post millesimum quingentesimum reiiciatur nummus, & tyranni appellatio Io. Bentiuolum primario feriat, nihilominus conuicium ad Ludouicum nostrum etiam vel pertinuerit reapse, vel, quod fatis est, videri poterit pertinere. In fidem enim et clientelam illius contulerat se Bentiuolus ^{e)}), cuius
ille

^{b)} v. Par. de Grassi, apud Bonanni l. c. p. 43. ^{c)} l. c.

^{d)} l. c. pag. 28. ^{e)} Guicc. lib. IV. p. 236. 255. conf. et p. 367.

ille praesidio fretus, cum Bononiae praefuisset, ambigua tyranni voce se pariter cum Bentiuolo peti existimavit fortasse Ludouicus. Et erat ea haud vana suspicio, cum infestum erga se animum Iulii biennio illo, ex quo summam in Ecclesia dignitatem gesserat, fatis multis cognitum perspectumque argumentis haberet. Praeterea, capta Bononia, Iulium in milites Gallos, cum sacra in Bononiensium Ecclesia faceret, multas impietatum criminumque exprobrationes effudisse, Ferronus ^{f)} auctor est. **A** vero hinc adeo non abhorret, eam animo repositam iniuriam mansisse, dum publicis eam similiter nummorum monimentis, licet paulo serius, vlcisceretur.

§. XVIII. Quodsi tamen temporis, quod inter nummos istos interiectum est, intervallum paulo videatur longius, nihil nos magnopere coegerit, in anno sexto seculi decimi sexti haerere scrupulosius. Quid enim prohibet, quo minus anno duodecimo eiusdem seculi credatur cusus Iulii nummus, cum Bononiam ille, anno vndecimo ereptam sibi ab Gallis ac Bentiuolis restitutam, denuo sub obsequium suum reuocasset.

f) l. c. p. 84.

set g). Cum, vrbe ea potitus primum, tot signis monimentisque laetitiam declarauerit suam, incredibile non est, postquam altera vice in ditionem potestatemque eius concessit, vel isto eum nummo victoriam nouam ostentasse. Certe quod Galli iniquis oppressi fatis atque ex Italia eiekti, voti eum sui, quando non priuatis commodis ductum tot ac tantas res moliri se iactitabat, sed vno desiderio Italiae liberandae, reddebant competentem, id tam iucundum illi accidit, vt palium aureum altaris basilicae Apostolorum, Romae extructae, donaret cum titulo: **PONTIFEX MAXIMVS ITALIA LIBERATA** h). Cuius fructum victoriae vt Bononia, vrbs post Romam in terris, quae Pontifici parent, longe amplissima, maximum recuperata attulit, ita singulari propterea ratione sibi applausisse Iulium nemo dubitauerit. Quo si referatur nummus, fieri utique potest, vti et Pontifex tyranni appellatione Ludouicum pupugerit (quamuis Bentiuolos non excluderem) et Ludouicus se putarit tangi ac nummo nummum opposuerit.

§. XIX.

g) Guicc. lib. X. p. 604. h) Par. de Grass. apud Bonanni l. c. p. 153.

§. XIX. Quanquam re iterata vice expensa, fateor, non parum sententiae huic officere, quo minus Iulii nummus ad haec tempora referri posse videatur, quod Bononiam cum a Pontificis obsequio descivisset, denuo captam, tametsi summum ad victoriaseius decus addidit, maximum eius in se odium incendisse scriptores tradunt. Sunt enim, qui affirmant ⁱ⁾, non contentum eum omni rei civilis gubernatione priuasse Bononienses, et gravissimis tributis vexasse, urbem ipsam eorum funditus subvertere voluisse ac solo aequare, sed morte occupatum destinata perficere haud potuisse. Parum igitur credibile videtur nummis de liberatione Bononiensium, quorum nimio erat odio imbutus, Iulium laetitiam declarasse. Neque liberatio dici potuit, quando a rerum civilium administratione semoti antiquae libertatis speciem, quam ne Bentiuoli quidem omnem sustulerant, prorsus amiserunt. Priori igitur sententiae potius accedendum fortassis erit, si quidem Ludouici cum istis Iulii nummis, quem viri docti et temporibus, quibus cusi sunt, propiores atque adeo eorum meliores

C 3

haud

i) Guicc. lib. X. p. 604.

haud dubie interpretes, manifeste agnoscunt, nexus intercedit. Non omnino nullum esse, vel illud quodammodo persuaferit, quod nummum Iulii scriptores, siue ii, qui, vitam Iulii describentes, Bononienses victorias memorant, siue ii, qui numismata Pontificum memoriae prodiderunt, prorsus taciti praeteriere. Id enim annon prouidae curae debeatur nolentium, nummorum, quos Ludouicus vicissim cudendos curauit, memoriam recrudescente, erunt profecto, qui suspicabuntur. Sed parum incerta a certis fecernere oportet norit, qui haec ita comparata putet, vt nihil in contrariam partem afferri possit, aut pertinacius cum quouam aliter sentientium pugnet.

Tempus.

§. XX. Haec de occasione nummorum nostrorum dicta ad inuestigationem temporis, quo cusi sunt, haud parum lucis afferunt. Nempe, qui in delineationibus quibusdam expressus est, annus millesimus, quingentesimus duodecimus, ita ad illos quadrat, vt reiici vix posse in tempus conuenientius videantur. Sunt equidem, qui tum cufos credunt, cum, Praesulum Galliae concilio Aureliae primum, post et Turonibus coacto, variis sese decretis

cretis Ludouicus contra Iulium armasset k). Sed tamen spem tum non omnem abiecerat Pontificis sibi reconciliandi, quem si decretis illis terruit, ut promptior ad pacem esset, inscriptione tamen nummorum nostrorum extremam eius prouocasse indignationem haud videtur. Rectius sane Mezeraeus l) et Luckius m), qui eundem illi, quem diximus, annum assignant. Alter tum eos prodiisse existimat, cum Venetos, Hispanosque vna cum Iulio in suam perniciem, foedere sancto inito, conspirasse Ludouicus audiisset. Ea enim de re certior factus Gastoni Fuxeo, ut hostes quanto-
 cius aggrederetur, negotium dedit, quod ubi feliciter successisset, Romam eum ipsam iussit pergere, ut furori saeuientis Iulii modum poneret n). Alter percussos ante vel post praelium ad Rauennam commissum arbitratur, id quod in eundem annum incidit.

§. XXI. Quodsi allata de nummo Iulii, quem, Bononia altera vice, expulsis Benti-
 uolis, capta, demum cusum fuisse diximus, tueri se satis possent, statuendum esset, prae-
 lio illo commisso eos prodiisse. Quam-

C 4

quam

k) Palat. Gestor. Pont. Vol. III. p. 757. l) l. c.

m) l. c. n) Guicc. lib. X. p. 180.

quam enim victores Galli inde discesserant, morte tamen Gastonis Fuxei, Iulii artibus, aduentu Heluetiorum, quos Ludouicus infensos sibi maxime reddiderat, & consilio Germanorum, qui eidem militabant, missionem poscentium, factum non tantum ut fructus iis omnis victoriae eius periret, sed et ut Italiam prorsus relinquere paullo post cogerentur. o) Hinc foederi sancto adscripti alii in aliarum urbium possessionem inuolarunt; Iulius Placentiam et Parmam Bononiamque cum primis sibi vindicauit, quo tempore si nummos suos curauit cudendos, ut Ludouico insultaret, credibile profecto est, eodem tempore et Ludouicum cunis ab se nummis Iulio aegre fecisse. Si quis tamen vel ea, quam supra adduximus vel alia ratione adductus nummum Iulii ad Bononiam altera vice captam quadrare neget, ei non ego multum repugnauero, modo non omnem quem ei viri non contemnendae auctoritatis tribuunt nexum cum Ludouici nummis, de quibus agimus, tollat, et agnoscat insuper, istos quidem ad haec tempora, quibus tot tantisque

o) Guicc. lib. X. p. 397. vsque ad finem lib. X.

tisque iniuriis a Pontifice laceffitus nullam facile occasionem ei denuntiandi vindictam Ludouicus praetermittere potuit, commodissime referri.

§. XXII. At cum inscriptione: Sententia
Varillafii,
Spondani,
Palatii.
PERDAM BABYLONIS NOMEN, nummis inculpta, instaurationi, quae paulo post secuta est, doctrinae cultusque Christiani quodammodo utique proluserit Rex optimus, eiusque adeo testimonium, ubi de corrupto Ecclesiae ante illam statu sermo est, crebrius aduocetur, viam illud elidendi hinc inde Romanae curiae assentatores quaesiuerunt. Equidem non labefactat id multum Varillasius p) contendendo, non nisi de fastu aliisque Ecclesiae ministrorum vitiis id intellectum voluisse Ludouicum, neque aliud ei propositum fuisse, quam ut Ecclesiam pristino nitori restitueret, quo se extulit, cum Praesules bel-
lorum, inter Christianos populos ortorum, tantum ut finirent ea, curam susciperent. Accipimus, quod largitur, in vita moribusque curiae Romanae Babylonem deprehendisse Ludouicum: at cum vita illa do-
ctrinis

p) Vie de Louis XII. T. III. p. 397.

etrinis vanis Scripturaeque aduersis aperte niteretur, nulla ratio est, et eo respexisse Ludouicum, pertinacius negandi. Non aeque facilis est personatus Io. Baptista Gallus 9), qui prout nullam facilem occasionem praetermittit, Thuano optimo viro labem

- 9) Notationibus in Historiam Thuani p. 49. Ingolst. 1614. 4. Verba eius, notatu profecto digna, sequentia sunt: *Iam vero quantum laborat Thuanus, ut Christianissimum principem Lutheranae impietatis assertorem nobis exhibeat, vel an-
tequam ex inferis Lutherus erupisset? (Quasi vero Lutherus necdum in lucem editus fuisset, eo tempore, quo nummi hi prodire.) Memorat enim a Ludouico duodecimo cusum nummum aureum, quo effigiem suam una ex parte expressit cum hoc elogio: PERDAM BABYLONIS NOMEN. Miror etiam ab insigni illo mendaciorum fabro non fuisse additam in auersa nummi parte aliquam de Antichristo Epigraphen. (Nempe non satis aperte scilicet Babylonis vox appellationem Antichristi in memoriam revocat.) Si quis Rigaltius aut Leschasserius aut quis alius e Thuani conuiuis nummum quempiam huius formae scienter exprimeret, (Expressere genuinos non Rigaltii neque Leschasserii, sed alii, quibus id exprobare non ausit maledicus Gallus) profecto is et Thuano et Magdeburgensibus esset multo iucundissimus (quidni esset monumentum veritatis ante Lutherum etiam non ignoratae penitus neque cum Luthero, quo diutius aures nostras perpetuo aduersarii obtundunt, natae) neque dubito, quin eum quasi Palladium quoddam coelo delapsum in sua clinodia mox essent relaturi.*

labem aspergendi, ita neque istud tacitus praeterire potuit, quod nummos hos Ludouici pro eo quo tenetur, veritatis studio commemorat. Manifeste quidem ille, non veritus grauisimum et fide dignissimum scriptorem insignem mendaciorum fabrum eam ob causam appellare, confictos eos esse statuit. Sed cur ita statuatur, nullam prorsus adducit rationem, quasi res ipsa tam absurda atque incredibilis esset, ut vix intellectam et cognitam, indicta etiam causa, reicere oporteret. Nempe non alia ratione dicam scribere Thuano poterat idcirco obtrektor, qui si dixisset, supprimendam eam rem fuisse, ne verioris religionis aedificae eam in testimonium veritatis conuerterent, rectiora forte monuisset et causae suae conuenientiora, sed tamen a Thuano, ut boni scri-

(Quasi his testimoniis staret aut caderet protestantium causa ac non κατ' ἀνθρώπων nos prouocantibus reponenda essent.) *Sed vendita quaeso pueris has nuces Thuane.* (At non indignas has nugas putauit, quibus nouam explanationem velut palliolum nouum indueret Io. Harduinus, strenuus Romanae curiae defensor.) *Sycophantiae enim illae tuae non tam nocent, quam nocendi voluntatem praeferunt.* (Quis sycophantam hoc loco agat, penes lectores esto iudicium.)

scriptoris, non tantum grata et iucunda lectoribus sed et minus grata modo vera sint, enarrantis notas exueret, requisivisset, id quod veritatis inimicam mentem manifesto proderet.

§. XXIII. Modestior est Spondanus ^{r)}, qui, an nummi huiusmodi reapse ab Ludovico cusi aspexerint lucem, equidem in dubium vocavit, sed et rationem dubitandi affert. Eam idoneam nactus sibi videtur, quod nullam eorum delineationem dedit Jac. Biaeus ^{s)}, quem ille accuratissimam omnium numismatum aureorum, argenteorum et aeneorum emisisse collectionem existimat. Enimvero, ut hoc illi nomine nimio plus tribuit vir doctus, ac tantum, quantum ne ipse quidem sibi arrogaverit Biaeus; ita le Blanc quem collegit, apparatus nummarius si vidisset, dubium non est eum sententiam fuisse mutaturum, admissis nummis, de quibus vel ipsi oculi perhibere testimonium possunt. Neque in heterodoxos vnice reiicienda erat mentio eorum, contra quam Io. Palatius ^{t)} fecit, eos dubios redditurus, quod suspicionem frau-

r) Annal. Eccles. Baron. contin. T. II. p. 290. s) La France metallique Paris. 1636. fol. t) l. c. Vol. III. pag. 757.

fraudis possit iniicere structae ab iis, quos heterodoxos appellat. Hauserunt id illi ex ipsorum scriptis aduersariorum, quin et nummos ipsos conspexerunt, vnde nihil est, quod heic exprobrari iis iure possit. Mirum profecto, cum abigendi repellendique ab se teli, quo se peti sentiunt, studium tantum prae se ferant viri illi docti, non aliam eos speciosioremq, vti vim eius eneruerent, rationem iniisse.

§. XXIV. Sed relictam eam
gloriam oportuit viro eruditionis
et ingenii laude nemini facile
concedenti, Io. Harduino S. I.

Sententia
Io. Hardu-
ini propo-
nitur.

quem si sequamur, nullum in nummis Ludouici, quod contra Romanam Ecclesiam causam dicat, testimonium superfuerit. Quod si sententiae ceterae, quibus eruditis nostri temporis hominibus innotuit vir doctus, mirabiliores ferme quam veriores sunt visae, ista certe, quam de nummis his exhibuit, neutiquam ei excidit tam inuitis Musis, vt assensui conciliando nullo pacto idonea videatur. Illustrauit eam dissertatione, quam primo in ephemeridibus Parisiensibus u) Gallica lingua, sed latina

u) Suppl. 1707. Ian. p. 194.

na postea, auctam hinc inde et mutatam, vt cetera pleraque sua, in operibus selectis, x), quae Bataui excusa typis dederunt, exhibuit. Ibi ille nummos quidem ipsos ex parte agnoscit, sed ostendere conatur ab iis, qui vrbi eos Romae minitari existimant, illos alio prorsus trahi, quam quo mens Ludouici spectauerit, sententiaque ea confutata, nouam suam expromit. Vt enim ex titulo Regis Neapolitani, quem post annum millesimum, quingentesimum tertium negat gessisse Ludouicum, manifestum putat fieri, eos tempore dissidiorum cum Iulio cufos non esse, ita in voce Babillonis, quod verum Cairi, primariae in Aegypto vrbis, nomen errore populari in Babylonem, ab temporibus sacri belli, conuersum arbitratur, se credit inuenisse, quo pertineant reuera, nempe eo, vt bellum Soldano denuncient, Cairi sedem habenti, animumque Ludouici, quem post Neapolim recuperatam gessit, terram sanctam potestati suae subiecturi declarent.

Eadem sententia vberius confirmatur.

§. XXV. Quae omnia si recte aestimentur, tantum abest, vt abhorreant penitus a vero, vltius

rius etiam certiusque, quam breuitatis forte causa factum a viro docto est, vt stabili-ri posse videatur. Quamuis enim magnum quiddam sit, quod dari sibi postulat, quod-que fundamenti loco substernit explicatio-ni suae, post annum millesimum, quingen-tesimum tertium nunquam se Ludouicum inscripsisse Regem Neapoleos, quod qui af-firmare audeat, omnia monimenta publica excusserit in Gallia atque omnia tabularia perreptarit, necesse est; fauet illi nihilomi-nus, quod deiectus regni Neapolitani par-te, quam inita cum Ferdinando societate occuparat, titulo Regis Neapolitani solen-ni pactione cecidit y). Quod cum factum sit anno millesimo, quingentesimo quinto, saltem ex illo tempore nummi videntur cudi potuisse nulli, in quibus quidem titu-lum illum sibi tribuat. Minas autem Campsoni Gauro, Soldano tum Aegyptio intentasse tanto ille facilius credatur, quan-to frequentius animum declarauit hostes Christianae religionis opprimendi. Id ille vna cum Ferdinando consilium obtendit, cum Neapolitanas terras infesto exercitu in-grederetur z); idem cum foederatis Came-racen-

y) Guicciard. Lib. VI. p. 357. z) id. lib. V. p. 26. et p. 266.

racensibus, vt alia taceam, prae se tulit, quando Venetis pestem et interitum parabat ^{a)}. Quin et reapse classem nauibus Venetorum iunxit, vt destinata exequeretur ^{b)}, et Soldani vicissim ictum cum Turcarum Imperatore foedus ^{c)} non obscure, illum de consiliis Ludouici audiuisse, loquitur. Ipsa autem nummorum inscriptio, huc applicata, contorti nihil impeditique habet, quandoquidem prima fronte largiendum vtique Harduino videtur, Cairum saltim ab tempore sacri belli Babylonis et inde regionem Babyloniae ^{d)} appellationem tulisse. Qui enim Cairi sedem habuit Soldanus, docente Sanuto ^{e)}, eidem Soldanus Babylonicus ^{f)}, Soldanus Babylonis ^{g)} Fulcherio Carnotensi ^{h)} et auctori anonymo ⁱ⁾ Rex Babylonis dicitur

- ^{a)} Id lib. VIII. p. 408. sequent. v. etiam *Traité d'alliance contre les Venitiens etc.* ad calcem *Histor. Lud. XII, Io. de Saint Gelais per Godofr. Par. 1622. 4. p. 249.* ^{b)} Guicc. lib. VI. p. 333. et *Iustinian. Hist. Ven. lib. X. p. 208. seq. et 211.* ^{c)} le Maire de different. *Schism. et concilior. ex Vers. Lud. Camer Lips. 1572. 8vo. p. 157.* ^{d)} *Babylonia* regionis nomen est: at eam cum nomine urbis scriptores confudisse videntur qui de sacris bellis tradidere, imprimis Sanutus l. c. et alibi passim. ^{e)} *Secret. fidel crucis lib. I. P. I. c. 6. p. 25. T. II. Gestor. Dei per Franc.* ^{f)} p. 34. ^{g)} p. 54. ib. ^{h)} P. 416. T. I. *Gestor. Dei per Franc.* ⁱ⁾ p. 191. *ibid.*

tur, quemadmodum Aegyptii inde qui imperio Soldani paruerunt, apud eosdem Babyloniorum nomen sortiuntur k).

D

§. XXVI.

k) Ad haec vberius illustranda plura afferri poterant, quae historiam bellorum sanctorum peruoluentibus vltro se offerunt, v. c. Soldanum Aegyptium appellari *Babylonicum principem, regem Babyloniae, Imperatorem Babylonicum, Admirantissimum, Admiraldum, Admirabilem Babyloniae*, ut plura taceamus. Sedenim vero haec non parum labefactant, qui Soldanum Bagdatae his vocibus designari contendunt. Inter eos est Car. du Fresne in Glossario ad scriptores mediae et infimae Latini. qui vocem *Admirauisus* explicaturus locum Roberti Monachi lib. V. Hist. p. 51. Tom. I. Gestor. Dei per Francos Hierosol. subiicit, ibique *Admirantissimum Babylonis Bagdatensem Suldandum* interpretatur. Cui fauet Leunclavius, qui in Onomastico prioris Historiae Musulmanorum subiecto Bagdatam Babylonem nouam interpretatur. Ac Leunclavius quidem rectene an falso haec tradat, non inquiram nunc fusius, cum id ab instituti ratione alienum esse videatur. Contra Carol. du Fresne non monere non possum, male eum de Bagdatae principe quodam, quem Babylonium dici putat, haec accipere. Admirauisus enim is classem et naues in mari mediterraneo habuit ad urbem Ascalonem, quam tenuit, ut docet Robertus idem lib. IX. p. 79. quod in Soldanum Aegyptium quidem, non autem Bagdatensem, quem ille fingit, conuenit. Ac quae Robertus iste tradidit, explicanda ex Willermo, Tyrensi Archiepiscopo, historiae rerum istarum principi, cuius libri XXIII. Gestorum Dei

§. XXVI. Praeterea prostant nummi Ludouici, quibus haud parum luculenter etiam prodidisse consilium expugnanda terrae sanctae videri possit. Eos nempe desigmo, quorum in auersa parte leguntur verba; XPS: VINCIT: XPS: REGNAT: XPS: IMPERAT, cuius generis le Blanc ¹⁾ plurimos Ludouici nostri auspiciis cufos delineandos curauit. Qui enim scriptores bellorum sanctorum, quae appellantur, diligentius euoluerit, ei ignotum

per Francos Tom. I. inferti facile ceteris omnibus palmam praeripiunt, qui eadem omnia Principi Aegyptio tribuit, quae ille Admiraviso Babyloniae. Neque credibile est, diuersos principes vno ita nomine confudisse Robertum, nullo, quo alter ab altero discerni possit, indicio addito. Praeterea vero, quod dubitationem omnem tollit, docent historiarum monimenta, Bagdatam tum temporis non distincto a Persarum rege principi paruiffe sed ipsis Persis. Caliphas enim Bagdatenses sibi subiecerant Buitae, principes Persarum, iisque uix nomen et dignitatem externam reliquerant. Quod si iam Roberti verba consideremus, Admirauissum illa Babyloniae utique a Persarum rege manifeste secernunt. Ita enim ille, verba nuntiorum Babylonienfium referens, *Dominus noster, inquit, Admirauissus Babyloniae, mandat vobis Francorum principibus salutem et amicitiam, si eius voluntati vultis obedire. In aula regis Persarum dominique nostri magnus congregatus est conuentus, reliqua.* ¹⁾ p. 258. l. c

tum esse non potest hoc dicto, velut clas-
sico, sibi olim fideles animos addidisse mutuo
seque ad propugnandam causam Dei, quam
defendere se putabant, concitasse. Obser-
uauit hoc le Blanc ^{m)} atque ad Fulcherium
cum primis provocat, nullo addito clariori
loci indicio. Nos Fulcherium ⁿ⁾ evoluentes
invenimus verba Christianos contra paga-
nos protulisse: CHRISTUS *viuit*, CHRIS-
TUS *regnat*, CHRISTUS *imperat*, quibus
cum inscriptione nummorum istorum per
omnia non convenit, cum non *vincit* sed *vi-
uit* exhibeant. At in Historiæ Hierosolymita-
næ parte secunda ^{o)}, cuius auctor ceteroqui
Fulcherium presse sequitur, formula haec
sollennis fidelium contra incredulos pug-
nantium iisdem verbis refertur. Eam igi-
tur quando Ludouicus nummis suis impri-
mendam curauit, expeditionis sacrae studio
flagrasse rem obiter considerantibus videri
possit. Veruntamen vt fatear quod res est, in-
scriptio ista magis rerum olim in terra san-
cta gestarum renouat memoriam, quam
nouum quoddam consilium declarat, vnde
illam a temporibus inde Ludouici septi-
mi nummi, aurei atque argentei, con-

D 2

stan-

^{m)} p. 154. ib. Tom. I. hist. per Franc.ⁿ⁾ p. 418.^{o)} p. 607. ib.

stanter exhibuerunt, quam ob causam nihil, quod Harduini sententiam fulciat, completi potest.

§. XXVII. Ceteroqui non esset magnopere, quod miraremur, Ludouicum terrae sanctae recuperandae cupidum bellum Aegypto ante omnia atque interitum denun-
tiasse. Ea enim optima est ratio regiones, praesertim remotiores, in potestatem nostram redigendi, si primo omnium principes bello frangamus, qui tueri illas contra vim externam possunt. Neque sperare licuit, terram sanctam vel recuperari posse, vel recuperatam seruari, nisi Soldanus Aegyptius, qui eam tenebat, debilitatus ante atque ad incitas reductus esset. Eam ob causam Marius Sanutus Torsellus p) ex instituto docet, Aegyptum primum armis esse persequendam, ut Hierosolyma expugnaturis negotium feliciter procedat. Illustrat id exemplo a Venetis desumpto, qui cum Aquileiensi Patriarcha et comite Goritiae bellum gerentes, utcumque nihil non agerent, parum profecere, dum in Patriarchae terras exercitum submitterent, quo facto facile rem eo perduxerunt, ut pacem illi cum Venetis

p) l. c. lib. II. P. II. c. 8. 9.

netis facere cogerentur. Vltcrius etiam ostendit, aliquoties id consilii cepisse Christianos, vt Ægyptum infestis armis ingrederentur, eaque e re plurimum vtilitatis capere potuisse, sed ipsos eos obstitisse sibi, quo minus oppressis victisque Ægyptiis possessionem terrae sanctae in perpetuum sibi confirmarent.

§. XXVIII. Quibuscunque autem coloribus demum sententia viri docti pingatur, non putem facile adduci se passuros, vt illam calculo suo comprobent, qui diligentius paullo ad nummos ipsos, ac temporum, quibus cusi sunt, historiam animum aduerterint. Equidem nolim, quenquam id numeri maxime, qui in Luckii pariter et nostra argentei nummi delineatione expressus comparet, auctoritati tribuere, vti nouam Harduini sententiam repudiet. Quamuis enim certum sit, illum prorsus haud pati, vt nummis istis Cairo minatus credatur Ludouicus, quem propiora pericula remotas spectare terras neutiquam sinebant; nihilominus, cum nummorum ipsorum, qui numerum praeferunt, auctoritas in tuto non sit, archetypis nullis, quantum adhuc resciscere licuit, fulta, inde sa-

tis firmum suppetere argumentum nullum facile concesserim. Tametsi saltem Luckio inde fraudis temere notam inurendi causa nulla mihi quidem videtur. Is enim, si annum vel archetypus vel delineatio descriptione, ad quam suam expressit, non habuit, quae ratio fuit cur eum adiceret? Fortassis, ut opinioni, longo post tempore proditurae in lucem, viam in tempore praeccluderet? Aut uti declararet, ad quem annum ipse referendum putaret nummum? Quae si genuina est ratio, eccur indicium nummi, quod delineationi praemisit, facturus eundem iam antea annotavit? Aut cur sententiam de tempore nummorum non simili ratione in ceteris extare voluit delineationibus? Taceo, illud ipsum institutum nummorum delineationibus, quae ab iis absunt, vel ornatus vel explicationis causa adiciendi, perabsurdum videri, neque Luckio, quicumque eius ceteroqui sint naevi, facile tribuendum.

§. XXIX. Archetypos autem nullos, qui quidem in museis, asseruentur, citari abs me posse, id fateor, me aliquantum mouet; at propterea affirmare nolim, nullos vel olim extitisse, vel existere etiamnum, de quibus certiora in futurum spes sit allatum
iri.

iri. Neque enim ex numero ipso suspicio potest iusta extundi. Fateor eum tempestate illa rarius fuisse expressum (consuetudinem enim, nunc quoque receptam usu, numerum annorum in nummis signandi Henrico secundo demum Rege inualuisse le Blanc q) nos docet;) at iam tum semel iterumque factum id esse exempla manifestum faciunt. Ipse le Blanc nummum, in quo annus millesimus, quadringentesimus, nonagesimus octauus occurrit, delineatum nobis dedit, ac Luckius et Biacus exhibent aere expressos, in quibus ipse ille annus, qui in nostris quibusdam est, millesimus, quingentesimus duodecimus potest conspici. Ille r) iuxta delineationem, quam et ipsi exhibuimus, nummi cum inscriptione: PERDAM et reliqua, aliam ei simillimam effictam dedit, ubi in altera parte vultus Ludouici et verba: LVDOVICVS D. G. FRANCORVM REX, in altera scutum coronatum cum anno, quem indicauimus, eadem ratione adiuncto, et verbis: MLANI DVX ASTENSISQVE DOMINVS licet animaduvertere. Hic s) effigiem nummi

D 4

cu-

q) l. c. p. 258. r) Luckius l. c. p. 23. s) Biacus l. c. p. 49.

cuiusdam repraesentat, vbi Hercules cum claua et verba: FOEDERE. CVM. RHE-TIS. IN. PERPET. ICTO. SANCITO. addito inferius eodem anno, reperiuntur.

§. XXX. Fingam autem insuper si placeat, ab archetypis omnibus abesse aeram, eamque in delineatione Luckii pariter et ea, quam nos nunc primo edimus, praeter ea, quae in nummis ipsis expressa sunt, ab artificis manu adiectam esse, annon vel ita etiam illa argumentum satis firmum contra rationes Harduini, vt mitissime dicam, parum aut nihil omnino firmiores subministrabit? Mihi quidem ita videtur, nec putem facile a me dissensuros, qui posito partium studio rem expendent. Namque ad minimum illa docet, tum temporis, quo Luckius sua edidit, adhuc famam fuisse, Ludouici nummos ad Pontificem Romanum Romamque ipsam pertinuisse. Ei vero in simili negotio quis non potius, quam ratiunculis vndecunque conquisitis fidem habuerit, maxime cum non vaga illa sit sed distincte tempus, quo cusi, declaret. Fateor coniecturae etiam Luckii omnia posse tribui. At illam quando de viro non sane stolido nobis sermo est, non teme-

temerariam sed rationibus suis nixam credere oportet, quas cum nullas adduxerit, restat, ut eum fama testimonioque virorum fide dignorum adductum coniecisse, si modo coniectauit, dicamus. Atque idem etiam de ceteris auctoribus antiquioribus, qui nummos Ludouici eadem ratione explicant, tenere par est, quod hoc loco monemus, ne idem, non sine taedio lectorum ad noua semper, neque id immerito, festinantium, saepius sit repetendum.

Harduini
sententia
propius
considera-
tur.

§. XXXI. Sed ista, quomodo-
cunque considerentur, incerta ni-
hilominus mansura, nihil neces-
se est pluribus urgere, cum tuti-
or sese ostendat via causam de-
fendendi. Qua rectius incessuri diligentius iam hinc, et quid receptae sententiae obiiciat Harduinus, et quo pacto nouam suam stabiliat, expendemus. Quantum ad prius, cum primum ille dissertationem ederet suam, id quod Thuanus ^{t)} tradit, ante omnia assumserat, nummum (nam de vno ille nummorum genere loquitur, vtrum, quod penitus ignoraret cetera, an, quod pro genuinis non agnosceret, equi-
dem

t) lib. I. p. 6.

dem nescio) Neapoli percussum esse, id quod manifestum putarat fieri ex verbis LVDO. FRANC. REGNIQ. NEAP. R. quemadmodum et Neapolitanos, desiderantes utique, ut bellum sacrum auspicaretur Ludouicus, auctores inscriptionis: PERDAM BABYLONIS NOMEN, crediderat. Sed hoc, siue quod non necessarium esse ad negotium praesens, siue quod aegre defendi posse videretur, expungendum curauit in eadem dissertatione latine translata, quae inter opera eius selecta ^{u)} prodiit.

§. XXXII. In illa quatuor potissimum capita iubet animadvertere: I. nummum cum cuso, cum Francorum Rex Ludouicus duodecimus idem Rex esset Neapolitanus; II. Reges Neapolitanos inscribi et esse reapse Reges Hierosolymitanos a temporibus Friderici secundi Imperatoris; III. tunc ita se inscripsisse Ludouicum, quam in rem monimentum publicum ex Iollio ^{x)} adducit, IV. anno igitur illo ipso, quo capta Neapolis, aut anno certe sequente, hoc est, ante nouem ipsos annos, quam cum Iulio secundo, summo Pontifice, similtates exerceret, nummum cuso fuisse concludit, ratus,

^{u)} l. c. ^{x)} Offic. Franc. T. I. p. 472.

ratus, post annum millesimum, quingentesimum tertium non amplius Ludouicum se Regem Neapoleos dixisse. Tota argumentatio, vt patet, titulo regis Neapolitani nititur, qui si abfuisset nummis, qui nunc frequentius prostant, non habuisset vir doctus, quo sententiam receptam oppugnet. Opportune certe y) delitescunt ii, quos a Pithoeo, Hottomano, Wolffioque descriptos supra adduximus, qui quidem, titulum ducis Mediolani in locum regis Neapolitani substituentes, non aeque facile nouae opinioni Harduini reliquissent locum, quam qui frequentius nunc asseruantur. Nam obseruatio quidem, argumentationi huic subiuncta de voce Babillonis, quod veteris Cairi nomen arbitratur, tanti quidem non est, vt propterea sententiae communi nuntium mittere oporteat. Ipse Harduinus parum praeclare de ea sentiat necesse est, quando eam, non inter cetera capita connumerat, e quibus sententiam suam euincere conatur, sed postremo loco velut obiter et, quasi firmiora scilicet argumenta suppeterent, perstringit.

§. XXXIII.

Alterum et
tertium
Harduini
principium
expenditur.

§. XXXIII. Vt autem propius
congregiamur, tria potissimum,
quibus veluti telis receptam sen-
tentiam commodissime impugnari
existimauit posse, partim ex in-
genio, partim ex monumentis historiarum
petita, in subsidium vocauit. Ex iis duo,
quae posteriori loco collocauit, facile illi
inconcussa reliquerim. Quis enim rerum
ante nos gestarum adeo rudis est, ut nesciat
vel Ioannem Brennam, in matrimonium
data Iolanta filia Friderico secundo, penes
quem et in Germania et in Regno Neapo-
litano summa rerum erat, quicquid ei iu-
ris in terram sanctam fuerat, concessisse,
vel inde ad eos omnes, qui Regno Nea-
politano praefuere, illius possessionem iu-
ris transisse. Ea vero causa est, cur, par-
tientibus inter se regnum Neapolitanum
Ludouico ac Ferdinando, rege Hispaniae,
et pactione solenni permissus Ludouico sit
titulus Regis Neapoleos atque Hierosoly-
morum ^{a)}, et semel iterumque titulo Regis
Franciae adiectus. At quid inde ad euer-
tendam sententiam communem de num-
mis Ludouici extundere Harduinus possit,
pror-

a) Gnecciardin, lib. V. p. 261.

prorsus non intelligo. Neque enim, si
tum, cum regni possessionem vna cum Fer-
dinando adiit, Regem Neapoleos se dixit
Ludouicus, quod ex edicto apud Iolium ^{b)}
Harduinus probat, colligere licet, ab eo
tempore, quo regni illius possessione deie-
ctus est, Regem Neapoleos se eum haud
dixisse vel dicere potuisse. Haec conclu-
dendi si procederet ratio, efficere indidem
liceret, neque ante ea tempora, quibus ex-
peditionem Neapolitanam suscepit, eum
titulum potuisse sibi vindicare Ludouicum
nostrum vel reapse vindicasse. At falso
haec ita colligi, manifestum reddunt num-
mi, qui prostant, regis Franciae, Siciliae et
Hierosolymorum ei titulum tribuentes.
Tres eorum le Blanc ^{c)} aere delineatos de-
dit, in quibus totidem verbis Ludouicus
rex FRAN. SICIL. IHL, quod est Hiero-
solymorum appellatur. Eos ante Neapoli-
tanam expeditionem cufos esse, docet ma-
nifeste pactio Ludouici cum Ferdinando
inita ^{d)} qua sancitum, ut Ludouicus, Siciliae
mentionem omitta, titulo regis Hierosolymo-
rum et Neapoleos duntaxat vteretur. Eandem
sententiam tuetur le Blanc ^{e)}, ubi nummo-
rum

b) l. c. c) c. p. 263. d) Guicc, lib. V, p. 261. e)
l. c. p. 263.

rum istorum mentionem facit, qui et alium delineandum curauit, in quo Franciae tantum regnique Neapolitani se regem Ludouicus nuncupat, quem proinde posterioribus temporibus cūsum esse verosimile est. Quo autem iure titulum illum ante, quam regnum occupasset, gesit, eodem, ut paulo post plenius demonstrabimus, gerere eum, etiam postquam amissum illud esset, et potuit et quantum coniiicere licet, gesit.

§. XXXIV. Ac tantum abest, ex edicto Iollii ut sententia communis adducatur in periculum, ut ex eodem potius contra Harduini opinionem argumentum liceat depromere. In nummis enim nostris non coniunctim regni Neapolitani Hierosolymitanique regem se, ut in edicto Iolliano, sed Neapolitani tantum appellat Ludouicus, contra quam fieri debebat, si illo, quo vult Harduinus, essent tempore percussi. Neque enim egerit quidquam, qui angustias spatii non totum capere titulum potuisse obiiciat, cum in promptu sint nummi, eiusdem fere magnitudinis, in quibus totus ille expressus comparet. Vidimus paulo ante quosdam cum regis FRANcorum, SI-

SICILIAE, IHL, quod est, Hierosolymorum titulo Ludouicum sistentes, neque dubitari potest, quin cusi sint, in quibus, vt foederi cum Ferdinando inito staret, titulum regis Neapoleos et Hierosolymorum exprimerentur, tametsi nullos eorum le Blanc adduxit. Ac mirum sane esset, nummos nostros, si illo, quo contendit vir doctus, tempore forent cusi et expeditionem in terram sanctam designarent, titulum Regis Hierosolymitani non praeterre, cum ex illo ipso et consilium ipsum Ludouici et aequitas eius luculentius longe patuisset. Vellem diligentius paulo id ipsum, quod ceteroqui parum trahere momenti videtur, apud animum suum expenderent, quibus Harduini sententia sane specie sua haud destituta suffragium surripuit. Verone simile cuiquam videatur, Ludouicum bellum sacrum animo agitantem non luculentius indicasse causam eius, quam ius in regnum Hierosolymitanum, quo gaudebat, sponte sua suggerbat, maxime grauem et ceterarum omnium, quas alii unquam principes iactitarunt, facile principem? Verone simile est, praetermisso eum isthoc titulo consilium suum declarasse verbis nemini, vno si Diis pla-

placet, Harduino excepto, adhuc recte intellectis, et facillime ad Romanam Babylonem, ad Cairum autem eiusque excidium, vel potius regni Hierosolymitani expugnationem, (nam ea de re agitur a Cairi excidio utique distincta, certe non necessario cum eo coniuncta,) ut multum largiamur, aegre transferendis. Communi igitur sententiae, si his obiectionibus res staret, nihil magnopere esset metuendum.

Primum
Harduini
principium
refellitur.

§. XXXV. Fortassis autem maiorem vim habet lemma, quo primo omnium opinionem suam fulcire est aggressus, nummos cufos fuisse tum, cum Ludouicus Rex esset Neapolitanus. Id vero duplicem admittit sensum, nempe nummos cudendos eum curasse vel tum, cum in regni Neapolitani constitit possessione vel cum ei ius in eandem esset, siue Neapolitanis imperaret reapse, siue minus. Si posterior est sententia Harduini, quod equidem non credo, a vero illa non aberrat, sed nulla omnino ratione inde potest confici, prioribus potius quam posterioribus paullo seculi decimi sexti annis cufos hos nummos fuisse, quandoquidem istis Ludouicus, ut mox vide-

debimus, ius suum in regnum Neapolitanum, licet id Ferdinando pareret, neutiquam penitus amisit, sed vel integrum retinuit vel concessum Ferdinando velut postliminio repetiit titulumque adeo Regis Neapolitani sibi potuit tribuere. Sed enim Harduini consilium, priorem illud in modum interpretandum esse, facile docet. Quae interpretatio si verior est, qua quaeso ratione sententia Harduini nititur? An quod tituli, quos gerunt, Principes, quosque in monumentis publicis curant exprimendos, manifestum certumque praebeant argumentum colligendi, quarum possessione terrarum gaudeant? Illud vero cum historia et experientia adeo evidenter pugnat, ut vix credibile videatur, in mentem Harduino viro rerum, quae in orbe terrarum vel gestae sunt, vel adhuc geruntur, non ignaro id venisse. Ecquis nescit, principes hodiernum reges ac dominos se terrarum vocare, non quod summam rerum in iis teneant reapse, quas saepe nunquam sibi subiicere potuerunt, subiectas etiam saepe ante longissima temporum intervalla amittere et amissas non facile vnquam recuperaturi videntur sed quod iure iis imperandi se pollere existimant.

E

An

An vero caussa est id statuendi, quod inferius vir doctus addit, post annum millesimum, quingentesimum tertium Ludouicum se nunquam Regem Neapoleos appellasse. Hoc igitur paullo accuratius est expendendum.

Frustra Har-
duinus affir-
mat post a.
clo Ic III.
Ludouicum
titulum re-
gis Neapol.
nunquam
gesisse.

§. XXXVI. Negat Harduinus in monumentis quibuscunque publicis aliis Ludouicum titulo vsum Regis Neapolitani esse post annum, quem saepe diximus, millesimum, quingentesimum tertium. Inde infert, neque nummos insigniri eo titulo post illum annum potuisse, atque eum ipsum indicare satis arbitratur, cur ad annum primum seculi decimi sexti aut sequentem sint reiiciendi. Mihi vero tam in eo, quod ponit, quam in ratione concludendi, multa videntur desiderari posse. Distincte vtrumque, si placeat, perlustrabimus. Quod attinet ad prius, sane tanta apud neminem Harduini erit auctoritas, ut asseueranti aliquid illico credendum putet, nisi res ipsa satis per se euidentis videatur. Absque hoc si sit, fidem illi nemo temere habebit, quem rationibus iisque satis firmis, ut prolata ab eo persuaderi sibi

sibi patiatur, non adduxerit: maxime, cum summa, qua utique pollet, eruditione adhuc non ita sit usus, ut sententiae eius suspicione omni careant, et admitti sine ulteriori verum peruestigandi studio impenso possint. Rationes igitur erant producendae, cur assentiendum eit sit affirmanti, post annum millesimum quingentesimum tertium Ludouicum in monimentis publicis titulo regis Neapolitani abstinuisset. Neque enim elabatur vir doctus, si obtendat se nihil affirmare hoc in negotio, sed rem falso creditam adhuc in dubium vocare. Si prius faciat, rationes postulari posse, quibus sententiam allatam stabilire oporteat: At posterius obtinere hoc loco; negare se, titulum regis Neapolitani per certum temporis intervallum ab Ludouico adhibitum fuisse; cur neget, non esse requirendum: a nobis contra affirmantibus, quod ille negat, postulari iure posse, ut rationibus allatis sententiam nostram tueamur.

§. XXXVII. Facile largior affirmanti, quam amplectitur, sententiam probandam esse: sed et, qui negauerit aliquid, cur neget, causas habeat proferatque oportet. Vtrobique animus noster impellitur ac flecti-

tur, quod quamcunque in partem fiat, rationes eius rei in promptu sint, oportet. Neque enim magis, qui aliquid temere ac sine causa, affirmarit, quam qui negauerit, male sibi atque aliis consulit. Insuper autem non negat tantum vir doctus ab aliis tradita, quod rem minus attente considerantes fortassis crediderint, sed et utique aliquid affirmat. Sunt enim ita coniuncti hi actus mentis, ut neuter facile sine altero se exerat, atque ut alter equidem nonnunquam in oculos magis incurrat, sed tamen latitans alter pressus pede sequatur. Ita Harduinus negans, Ludouicum nostrum titulo regis Neapolitani post annum tertium supra millesimum quingentesimum usum non esse, simul affirmat et ponit, titulum eum post tempora illa vel superfluum vel sibi minus conuenientem duxisse Ludouicum, ac proinde ponendi eum consilium cepisse. Atque id sane coeco velut impetu affirmandum non erat, sed oportebat rationes adduci, cur ita sit statuendum. Sed nescio, qui fiat, ut, quae maxime argumentorum pondere firmare Harduinus debebat, tantum non semper infirma, incerta ac dubia protrudat in lucem, atque ita coniecturis quidem

dem plurimis, veris autem atque indubiis paucissimis libros suos oppleat. Quamquam in praesenti quidem negotio inuidiam inde nullam viro clarissimo creabimus. Breuitati de industria studuit fortasse, ut eruditos homines, qui nouam eius sententiam accuratius expendant, facilius excitaret. Ipsi igitur nos perquiremus rationes, quibus in huius generis rebus locus esse potest, ut, vtrum eae Harduini causam tueantur, nec ne, perspiciamus.

§. XXXVIII. Qui igitur negat, titulum Regis Neapolitani in quibuscunque monimentis aliis Ludouici XII. deprehendi; vel propterea id neget oportet, quod res ipsa absone et historiae temporum istorum minus conueniens videatur, vel, quod ipse monimenta illa perlustrarit omnia, titulumque illum abesse nusquam non viderit. Posterius sibi vir doctissimus arrogare, ut arbitror, nec volet, nec poterit. Quamquam enim plura huiusmodi monumenta excussit fortasse, cuius rei illi in Gallia moranti nunquam deesse occasio potuit, plura tamen fieri po-

Expenduntur duo principia, e quibus Harduini sententiam de posito regis Neapolitani titulo euincere debuit.

test, ut restent, quae minus vidit, quaeque ut alia fauent, sic eidem aduersantur et sententiam eius temeritatis ac futilitatis incusant. Fieri potest, ut nonnulla etiam interciderint, quae si consuli iam nequeant, quo pacto affirmare certo Harduinus poterit, in nullis prorsus monumentis publicis post tempora, quae diximus titulum regis Neapolitani Ludouicum adhibuisse. Hac igitur ratione vix quisquam prudentiorum adducetur, ut sententiae eius, quam diximus, subscribat. Accedit, quod Harduinus tantam monumentorum istorum notitiam non prodit, ut iis excutiendis multum temporis tribuisse videatur. In dissertatione equidem sua eorum vnus mentionem facit. Sed erunt, qui suspicabuntur, indicium eius Harduinum debere doctissimo le Blanc, f) qui idem illud producit, tametsi librum, vbi inueniatur, et paginam, ut ille, non nominat. Si enim res aliter haberet, quidni aliud potius laudasset publicum monimentum aut plura indicasset, quandoquidem plura illa exiisse nemo facile dubitauerit. Ne tamen iniuriam viro doctissimo faciam nolo indulgere suspicionibus, satis ea fore

f) l. c. p. 263.

fore ratus, quae generatim contra isthanc rationem, qua posse fortassis niti videatur, monui.

§. XXXIX. Sed videamus iam ulterius, an fortasse in re ipsa, si statuamus post annum millesimum quingentesimum tertium se regem Neapoleos appellasse Ludouicum, repererit Harduinis, cur negandum id putarit. Inquiramus in historiam illorum temporum, et quid illa ferat, quid minus, dispiciamus. Illa vero nihil profecto, quod Harduini hanc vero similem reddat opinionem, plura contra, quae illam infirment, suppeditat. Nemo, nisi hospes in his rebus, affirmauerit, Ludouicum, anno, de quo agimus praeterlapso, regis Neapolitani adhibere titulum nequiuisse. Gerere eum potuit ad annum vsque millesimum, quingentesimum quintum; potuit etiam post illa tempora ac maxime tum, cum diximus, nummos, de quibus controuersia est, cusos esse. Prius quidem, facili negotio mihi euincere posse videor. Nemo enim negauerit, titulos regnorum recte geri posse a principibus, si vel ipsis illa pareant, vel ali-

Potuisse Ludouicum titulum regis Neap. ultra a. c. l. o. l. o. III. gerere probatur.

is obnoxia, contra ius fasque teneantur. Vtrumque hoc loco manifeste obtinet. Anno enim, qui sequitur eum, quo postremo Ludouicum titulo regis Neapolitani vsum Harduinus statuit, nempe millesimo quingentesimo quarto, induciis cum Hispanis initis insigni, si non totam eam Neapolitanarum terrarum partem, quam, societate cum Ferdinando inita pactus sibi erat, saltem oppida plura g) obtinebat. Annon igitur tum titulum regis Neapolitani potuit adhibere? Fateor etiam pleraque Hispanorum agnouisse imperium, et non ita multo post eos omnia sibi subiecisse. Sed vero hoc neminem facile conturbarit, quandoquidem id ipsum, ex Gallorum certe sententia, (nam controuersiae ipsius arbitrium mihi non arrogauerim) malis artibus et iniquissima ratione perfectum est. Hac ratione Ludouicum equidem de possessione regni Neapolitani deturbarunt Hispani, sed iure in illud, quo gaudebat, exuere non potuerunt. Quod quando ad annum vsque millesimum, quingentesimum quintum integrum atque illibatum seruauit, titulum etiam, qui ius illud sequitur, regis Neapolitani, optimo iure regis Fran-

Franciae titulo ad id tempus potuit adiungere.

§. XL. Anno autem isto praeterlapso idem illud recte fieri potuisse, non aequae facile mihi historiae temporum istorum gnarus largietur. Obtendere enim poterit pacem Blesensem, quam eodem, quem diximus anno millesimo, quingentesimo quinto Ludouicus cum Ferdinando fecit. Inter ceteras namque illius conditiones haec fuit, vt Ludouicus omnem titulum regis, ius, partem, ac portionem regni Siciliae citra Pharum, vt formula foederis habet, Germanae Fuxae, nouae Ferdinandi nuptae cederet h). Ac fatendum fane, ita factum esse, vt aliquandiu se regem Neapoleos appellare iure haud posset. Sed parum temporis postea effluxit, cum plus satis nactus est causarum, cur vsurpandi illius tituli denuo potuerit consilium capere. Notum est, qua fide conditionibus pacis illius steterit Ferdinandus, quaque ratione regnum Neapolitanum, quod liberis Germanae Fuxae pactus, ad se redire Ludouicus voluerat, si prolem illa ex Ferdinando nullam susciperet, ad nepotes ex Elisa-

E 5

be-

h) v. Recueil des Traitez de paix T. II. p. 16.
Guicc, lib. VI. p. 357.

betha, priore uxore, solenni edicto Neapoli proposito atque ab primoribus regni iureiurando confirmato i), transferre sit aggressus. Notum est, quid deinceps rerum illi cum Ludouico intercesserit, & quo pacto ille noua ac de iure Ludouici detrahente haud dubie formula in totius regni possessionem immissus a Iulio Pontifice k), causam eius contra Ludouicum suscepit, militem contra infideles coactum transmiserit in Italiam l), foederique sancto auspiciis Iulii inito subscripserit m), atque opportunitate in eam rem usus, quam Regnum Neapolitanum dabat, nihil non egerit, ut Gallos transalpinis terris omnibus exueret. Quo tempore, quod est idem, quo nummos cufos probabile est, quis neget repetere antiquum in terras Neapolitanas ius potuisse Ludouicum ac regem se Neapoleos appellare? Quis non verosimile contra putet reapse eum ita se appellasse, quandoquidem hac ratione non tantum Ferdinando, iterato hosti, sed vel maxime et Pontifici, qui Ferdinando nuperrime regni possessionem Neapolitani confirmarat, aegre facere licebat.

§. XLI.

i) Guicc, l. VII. pag. 381. Thuan. lib. I. p. 2. k) Guicc. lib. IX. p. 496. p. 498. 506. l) lib. X. p. 537. m) Ibid. p. 549. seq.

§. XLI. Sane pactio Blesensis tantae quidem apud neminem autoritatis esse debet, ut propterea, Ludovicum titulum regis Neapolitani, quamvis positum, sibi postliminio vindicasse inficietur. Equidem is omnium minime foedera in fraudum occasionem vertit, id quod Ferdinando Hispanorum regi, scriptores exprobrant, sed vtcunque damno ea sibi esse cerneret, religiose servauit. Ea res ei non minus, quam in vniuersum summa illa aequitas et studium perpetuum suum cuique tribuendi, quod domi forisque prae se tulit, appellationem *iusti*, omnibus ceteris titulis, quos vnquam reges gesserunt, longe anteponendam peperit ⁿ). Neque tamen credibile est, foedera et pactiones eum migrare dubitasse, quas alii impune migrabant, et Ferdinando omnia semper seruasse integra, quando ille nulla se foederis cuiusquam lege adstrictum existimabat. Tam religiosum vel superstitio-

n) Ita Fr. Guicciardinus, externus scriptor, appellat Ludouicum. *Re giusto*, inquit, et molto amato da populi sui lib. XII. Vol. II. p. 82. Magni hoc elogium facit Thuanus Hist. lib. I. p. 6. interque ceteras eius laudes refert. Ceteroqui Ludouicum XIII. potissimum Iustum, nostrum aurem Ludouicum *le Pere du Peuple*, parentem populi appellatum fuisse, constat.

tiosum in foederibus seruandis non fuisse Ludouicum, res ipsa loquitur. Namque anno etiam millesimo, quingentesimo secundo, quo diffidia iam in regno Neapolitano gliscebant, Carolo, Ducì tum Luxemburgico, cum Claudia, Ludouici filia, matrimonium inituro, ius ac titulum Regis Neapolitani cessit o), ac nihilominus in foederis cum Heluetiis ineundi formula, anno insequente Regem se Neapoleos et Hierosolymorum appellauit p). Quocirca et abdicasse eum se, anno millesimo, quingentesimo quinto iure suo in terras illas non euincit, neglectum id illi penitus esse ac non repetitum aliquando toto illo tempore, quod deinceps viuendo transegit.

§. XLII. Vacillat igitur sententia Harduini post annum millesimum quingentesimum tertium Ludouicum se non amplius regem Neapoleos vocasse statuentis. Rationes enim, quibus niti possit, nullae sunt; neque verendum, ne firmiores, quam quas adductas confutauimus, proferat, quando aliae in negotio praesenti suppetere non possunt. Rectius fortasse compen-

o) Guicc. lib. V. pag. 300. p) Recueil des Tr. de Paix ib. p. 5.

pendiosiusque, quam vana sit haec sententia, ex monumentis publicis demonstrare poteram, si ea licuisset in his oris propius contueri et excutere. At largiar etiam viro docto, nulla inueniri vsquam, quibus ille redargui possit, omnia eius sententiae patrocinari, quid inde firmiter concludet? Quod fieri potuisse certum est, id non crederetur, si semel tantum ac non saepius contigerit, quantumvis factum id esse probabile videatur? Tempusne ab anno tertio ad duodecimum seculi decimi sexti tam longum est, ut ab omni verisimilitudine abhorreat, ad positum aliquandiu titulum Ludouicum rediisse? Atqui tempus longius effluxerat, cum Carolus octauus neglectum ab maioribus nomini praescriberet et ius suum in regnum Neapolitanum prosequeretur. Neque enim iustiores illi, quam Ludouico nostro, causae id faciendi videri potuerunt.

§. XLIII. Neque, an voluerit id facere, multis disputandum subtiliter videtur, cum, ira et vindicta stimulante, multa Principes admittant iniqua, nedum ut ab consiliis, quae aequa et iusta arbitrantur, abhorreant. Et quae mens Ludouici fuerit, satis vel inde liquet, quod illo ipso tempore, quo
num-

nummi cusi videntur, negotium q) Gastoni Fuxeo, suo in Insubria Praetori, dedit, ut, rebus ex voto confectis, victorem exercitum in regnum Neapolitanum duceret praemium victoriarum suarum futurum. Qocirca et Ferdinandus, cum copiae foederatorum inferiores ad Rauennam discessissent, haud parum veritus est, ne non optime parta citius opinione ac voto dilaberentur^{r)}, proindeque^{s)} inter pacis Blesensis, anno millesimo, quingentesimo decimo tertio initae, conditiones stipulatus est ab Ludouico, ut iure suo in regnum Neapolitanum denuo se abdicaret. Quam conditionem nihil moratus successor Ludouici Franciscus necdum desiderium recuperandi regni illius posuit, quippe qui cum sanctionem, quam vocant, pragmaticam cum alia, cui concordato nomen, permutaret, cum Leone decimo, Pontifice Romano^{t)} egit, uti ius, quod etiamnum retinere se putabat, in Neapolin persequi pateretur.

§. XLIV. Haec igitur si ad euertendam communem sententiam de nummis Ludouici

q) Guicc. lib. X. p. 594. r) ib. p. 597. s) Recueil des Traitez de Paix T. II. p. 35. t) Guicc. lib. XII. T. VI. p. 104. et 108. p. 365. Thuan. lib. I. p. 7.

uici parum valent, multo minus ad stabiliendam Harduini nouam valebunt. Iisdem enim telis primum vsus est, vti vtrumque consequeretur, quamuis ex ruderibus subuersae alicuius opinionis nouam, nisi argumentis certioribus fultam, haud liceat exstruere. At dum Helenae suae pingendae curam animumque intendit, ipsum nomen Babillonis, quod primum neque expresserat siue in dissertatione sua siue in nummi delineatione, neque in argumentum sententiae suae verterat, colorem non incommodum dare deinceps visum est. Id enim verum nomen veteris Cairi esse, male ab Scriptoribus a tempore belli sacri in Babylonem transmutatum, et manu quasi nos ducere ad veram nummorum interpretationem existimat. Ante, quam ad ista propius considerata descendamus, quaeri fortasse non sine ratione possit, qui acciderit, vt ab Romana Babylone ad Ægyptiam sit delapsus. Est enim cogitationibus nostris quaedam inter se cognatio, neque facile quidquam noui animo obiicitur, quin similitudo illi quaedam et nexus cum iis, quæ menti antea obuersabantur, intercedat. Ac tametsi id facilius in nobis ipsis, quam in aliis

aliis indagare licet, non tamen poenituerit, in aliis etiam facere periculum et inquirere vestigia, quibus sententias novas procudentes institere.

Occasio sententiae Har-
duini.

§. XLV. Et quantum ad virum clarissimum, quocum nobis res est, attinet, fieri sane potest, ut ipsa vox Babylonis ei occasionem suppeditarit nummos Ludouici noua ratione explicandi. Ea enim cum Romam, sensu recondito, sed tamen scriptoribus, qui Romanas superstitiones et corruptelas, quae inde in Christianam religionem promanarunt, describere, familiari, significet, tum vero et non tantum veterem illam ac toto terrarum orbe longe celeberrimam Assyriae, sed et imprimis ^{u)} Aegypti urbem denotat. Eam iuxta cum antiquis scriptoribus et recentiores

u) Babylonem Phoenices commemorari ab Actio, Medico, docet Ortellius in Thesaur. Geograph. voce Babylon, eamque in Butanea regione sitam fuisse tradit. Locus Actii quem Ortellius non indicauit, est Medicinal. c. 61. lib. VII. Edit. Aldin. quae a. c. 1510 xxxvi. exiit p. 53. Verba sunt: Τὸτο ἐν Βαβυλῶνι τῆς Φοινίκης σπενδαζόμενον εὐδοκίμει πανταχῇ πλωιζόμενοις h. e. Istud (sermo est de vino Polypodite velex polypodio confecto) in Babylone Phoenices praepa-

ores, qui bella sancta a Christianis principibus gesta memoriae mandarunt, ut mox videbimus, commemorant. Neque obiici potest, urbis vel nominis eius, Ludouici nostri tempore, memoriam oblitteratam fuisse. Eadem enim tempestate, qua is nummos suos cudendos curauit, scriptores x) Babylonem Ægyptiam, quae illis Cai-
F rus

ratum celebratur ubique ab iis, qui nauigationes suscipiunt. Quenam haec Babylon sit, doctiores viderint, si modo non proprio nomine pro appellatio utitur Aetius, et primariam Phoenices urbem designat. In Batanea sitam fuisse Ortelius refert, qui voce *Bataneae* arbitratur Iosepho incolas eius regionis Babylonios appellari. Locus Iosephi est Vit. pag. 1102. Ἐβελήθη δὲ, inquit, ἡ μετὰ τῶν ἐν βαταναία Τραχονιτῶν ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα ἐπὶ τῆς ἐν ἐκβατάνοις βαβυλονίης Ἰσδαίης, ταύτην γὰρ τὴν προσηγορίαν ἔχουσιν, ὁρμήσας. h. e. Arma autem una cum Trachonitis in Batanea capiens aduersus eos, qui Ecbatanis (vel Bathyrae ut interpretes legit et Cl. Relandus Palaeft. lib. III. p. 616. legendum censet) habitabant, Iudaeos Babylonios (ita enim vocantur) expeditionem suscipere constituit. Sed hic non de Babylonis Babylonis cuiusdam Phoeniciae incolis, sed de Iudaeis e captiuitate Babylonica reuersis sermo est, unde nulla Babylon Phoenices effici potest. x) Huc pertinet Raphael Volaterranus Operis, quod commentarios urbanos inscripsit et Iulio II. dedicauit lib. XVI. p. 271. *Babylon castellum, ut ait Strabo, natura*

rus est, comemorant. Harduinus igitur, qui religionis, quam profitetur, studio ductus concoquere non potuit, Romam Babylonis nomine ab optimo principium traduci ac red-

munitum a Babyloniis huc commigrantibus conditum : una hic e tribus erat legionibus, ut idem ait, quae Aegyptum custodiebant. Ptolomaeus hanc quoque Babyloniā vocat, HODIE VERO CAIRVM APPELLANT SVLTANORVM REGIAM, quae non castellum, sed vrbs maxima est, plures complexa populos, vt frequentes inde redeuntes Christiani indicant. Huc et pertinet Ludov. Cael. Rhodiginus lect. antiquar. libro quinto pag. 213. Aegyptiacae Babylonis Stephanus meminit atque Strabo et Ptolomaeus. Sed Strabo eam magis Arabiae contribuit, vnde et ARABVM LINGVA CHAIRVM ILLAM VOCANT, QVÆ VOX NON ALIVD NOBIS INDICAT, QVAM BABYLONEM. Eam vero condidere ex antiqua Babylone profugi quidam. His duobus scriptoribus addere liceat tertium, Ulric. Huttenum. Ita enim ille in carmine exhortatorio ad Caesarem Maximilianum, vt bellum in Venetos coeptum prosequatur, quod vna cum aliis Hutteni poematibus prodiit in 4to. a. post C. N. clō Io XVIII.

*Ius Hierosolymis dicat Sultbanus et omnis
Oppida Iudaeae sub ditione regat.
Per Syriam tonet, atque Arabas vastissimus ille
Et terat imperii fulmine cuncta sui.
Flumen ad Euphratem Nilique per ostia septem
Regnet. Idumaeas sub pede calcet opes;
Hic ubi odoriferis nascuntur thura Sabaeis
Balsamaque et longo cinnama agenda mari*

reddi detestabilem, facile alterius significati-
onis, qua urbem Ægypti, eamque subinde
primariam denotat, potuit reminisci, quam
proinde alteri illi, quam diximus, substituit.
Scriptiorem vocis, quae *Babilonem*, non
Babylonem sistit, in eandem eum sententi-
am impulisse, crediderit forte, qui priorem
dissertationis Harduinianae editionem non
vidit. Sed quando in ea non modo argu-
mentum ex hac scribendi ratione nullum
elicuit sed et eam ne animaduertit quidem,
nedum in nummi delineatione exhibita
exprimendam putauit, ex isto fonte senten-
tiam nouam deriuandam haud esse facile
colligitur.

§. XLVI. Sed et potuit vir doctus occa-
sionem nancisci, quae protulit, de Ludoui-
ci nummis comminiscendi, vbi ea legit,

F 2

quae

*Imperet vrbe Tyri, quaque est rarissima Phoenix
Ægypti in terras Æthiopesque nigros.
Chaldaeosque, et opes regis moderetur Erythrae
Et circum Pharii litora rubra maris.
Ad sacras Iordanis aquas. Memphitis ad vrbes
Imperio Meroen claudat, et Assyrios.
INGENTEM BABYLONA regat, Gazamque
potentem.*

Locum integrum adscripsi, quod quam late
eo tempore Soldani Ægyptii patuerit imperi-

quae Pompeius Columna et Antonius Sa-
uellus, cum Iulius aliquando decessisse vi-
deretur, concione in capitolio aduocata,
vere non minus, quam libere expromse-
runt. Ita vero illi in oratione ad Roma-
nam plebem y) : *In toto terrarum orbe duo
sibi imperia similia esse, imperium Romano-
rum Pontificum et Soldanorum Cairi, Ete-
nim*

um, ostendit, quodque liber Hutteni, a cele-
berr. quodam viro in Academia vicina ad vsus
meos aliquandiu benigne concessus, paucorum
manibus teritur. Inferius plura ex eo excer-
pta dabimus. y) Guicc. lib. X. p. m. 344. De
eadem Oratione vid. et Varillasius in vita Lu-
douici XII. lib. VIII. p. 8. 10. 13. qui praef. Tom.
III. testatur, eandem in Bibliotheca regia Lute-
tiae Parisiorum asseruari. Occasionem inde ar-
ripuit vir summus, Petrus Baelius Lexic. Histor.
et Critic. Art. Iulius II. not. Q. Varillasium ca-
stigandi. Rectius vero sibi consulisset acutis-
simus censor, si ab ea re abstinuisset sibi in
praesenti, contentus, tot aliis in locis scripto-
rem fidei admodum sublestae iure ac merito
notasse. Nam hac quidem ex parte non diffi-
cile est eundem defendere ac monstrare, Bae-
lium aliorum errores castigantem ipsum a vero
aberrasse. Primo ille non equidem Varillasii
sollicitat fidem affirmantis, orationem hanc in
Bibliotheca regia Parisiis asseruari, sed tamen
nimis confidenter asseuerat, Guicciardinum
eam nunquam historiae suae inseruisse. Id
ipsum tanto verisimilius redditurus addit, obi-
ter tantum seditionis meminisse Guicciardi-

nim neque dignitatem Soldani neque gradus Mammaluchorum haereditarios esse, sed a familiis ad familias transeuntes externis etiam patere : Ac nihilominus servitutem Ro-

F 3

mano-

num ab Columna et Sauello, cum extinctus aliquando Iulius videretur, concitatae, neque docere, Columnam eloquentia Sauello praestantem verba fecisse. Posterius fane Guicciardinus non tradit, fierique potest, uti Varillafius id addiderit de suo, prout ingenio nonnunquam liberius indulgere solet. Veruntamen prius certe aliter se habet. Non obiter tantum Guicciardinus rem eam attingit, sed ipsa etiam orationis adducit verba, quorum et nos supra partem exhibuimus. Sane ea in plurimis editionibus non reperiuntur. Defunt in editionibus Venetis, quarum duas contulimus. Altera prodiit apud Io. Bertanum cum introductione quadam M. Curtii Marinelli a. clō Io LXXX. 4to. altera apud Paulum Vgolinum a. clō Io XLVI. 4to. Defunt item in Geneuensi, quae curis Francisci Sansouini expolita a. clō Ioc XXI. 8tav. ap. Iocob. Stoez exiit, ut versiones, latinam Caelii Secundi Curionis cumprimis, taceamus. Ac fieri potest, ut et in Gallica, quam nobis consulere non licuit, desiderentur, tametsi ratio, unde id contra Varillafium, eam ibi reperiri tradentem, euincere Baelius conatur, parum profecto firma est. Putat enim, si ibi extaret oratio haec, non adeo raram eam esse, cum versio Gallica ubique proftet. Ponamus, eam proflare, an propterea necesse est, eam adeo diligenter euolui? Annon in libris similibus versiones plerumque negliguntur, cum ipsos eos, lingua

manorum magis vituperandam esse, quam populorum Ægypti ac Syriae, quia ignominiam eorum eluat ex parte, quod Mammaluchi sint homines bellicosi ac feroces assuetique labori et a vita deliciis affluente alieni; sed quibusnam servire Romanos? Hominibus otiosis atque ignavis, externis et saepe genere non minus, quam moribus vilissimis! Mira vero

praesertim in Gallia satis nota scriptos; consulere liceat? Eccur Baelius, cui Versio Hieron. Chomedei Gallica, quae Geneuae cl. Io XCVII. prodiit, ad manus fuit, et ex qua locum restitutum citat, librum decimum non paulo diligentius peruoluit, ut certo nobis confirmare posset, utrum haec oratio ibi reperiat nec ne? Sed mittam Versiones: In ipsa Guicciardini Italia editione Francisci Sansouini, quae a. cl. Io XXXVI. 4to. lucem aspexit, oratio haec reperitur. Patet hinc, frustra hoc loco Baelium contra Varillasium coortum esse, qui si se tueri ubique ita posset, quod in eo reprehenderetur, nihil magnopere occurreret. Fallitur ulterius Baelius, quando negat, orationem hanc *Thuano restituto* insertam esse, id quod Varillasius recte affirmat. Est enim illa tertium Paralipomenon Guicciardini, quod in libello eo iuxta cum omisissis Thuani locis in lucem producit. Quid Baelium deceperit, ut ita praecipitanter haec effunderet, facile intelligitur. Affirmat enim Varillasius, orationem hanc sub ipsam frontem Thuani restituti editam esse, quod non est. Satis igitur vir summus habuit, initium libelli inspexisse, atque ubi illico eam non offendit,

vero comparatio Pontificum Romanorum
et Soldanorum Ægypti ! Docet illa sane
perinde vt a Pontificibus Romanis ad Sol-
danos, ita et a Roma, sede Pontificum, ad
Cairum, Soldanorum sedem, non incom-
mode

F 4

plane non in eo credidit inueniri. At vel
titulus libelli rectiora eum edocere poterat,
in quo sunt verba : *Thuanus restitutus* - - - -
----- *Item Francisci Guicciardini Paralipo-*
mena, quae in ipsius Historiarum libris VII. IV.
et X. impressis non leguntur ex autographo Flo-
rentino recensita et aucta. Fallit titulus, quan-
do Paralipomena ea in Guicciardini codice im-
presso nullo legi docet. Leguntur sane omnia
illa in editione supra laudata Sansouiniana in
4to. quae diu ante Thuanum restitutum pro-
diit. Adeo vero securus sui Varillasium re-
prehendit Baelius, vt erroris, quem falso ei
tribuit, etiam originem ex Guicciardini loco
quodam libri IV. quem supra attigimus, sol-
licite repetendam putarit. At poterat Varil-
lasius potiore iure ostendere, vno reprehen-
dendi studio haec ita eum commentum esse.
Ac de Guicciardino quidem facilis lapsus est ;
neque enim editiones, vnde rectiora discere
poterat, in omnium manibus sunt. At Thua-
num restitutum euoluit vir summus et hoc ipso
loco paralipomenon citat, quod oratio ea, de
qua agimus, latine Italice et Gallice edita pro-
xime excipit. Qui igitur potuerit fieri, vt
eam non viderit, profecto demirandum est.
Sed ita et maxima ingenia nonnunquam la-
buntur. Dabunt autem lectores veniam lon-
giori digressioni, quae, nisi me omnia fallunt,
neque iucunditate sua neque utilitate caret.

mode saltum fieri posse, quem factum ab Harduino esse, quid est, cur magnopere succenseamus.

Babylon
Ægypti
vetus.

§. XLVII. Sed missis his ad rem e diuerticulo breui redeamus. Primo facile largior, fuisse in Ægypto urbem Babylonem. Negat id sane Willermus, Archiepiscopus Tyrensis ^{z)}, scriptor non facile contemnendus, qui maiorem longe, quam tempora, quibus scripsit, ferebant, eruditionem ad concinnandam historiam suam attulit. Non inficiatur, fuisse, quam vulgus ita appellarit, urbem in Ægypto; sed contendit, male ei id nominis inditum esse, Arabibus rectius eam

z) Tom. I. Gest. Dei per Francos lib. XIX. p. 963. *Transeuntes Pelusium et Cabere, ubi regni solium et totius Ægypti culmen magnificis decoratum aedificiis monstratur, ad laeuam habentes nobilem et egregiam metropolim, quae vulgo Babylonia dicitur, lingua vero Arabica Macer appellatur, supra ripam fluminis castra locauerant. Huius ciuitatis nomen non potuimus reperire antiquius: nam Babylon siue Babylonia ciuitas fuit antiquissima in oriente. Iuxta enim veteres et vetustissimas etiam historias nulla unquam in Ægypto huius nominis est ciuitas. Respexit imprimis ad hunc locum Isaac Vossius Var. Obseruat. c. XII. quod de Cairo et Babylone Ægyptiaca agit, eumque refellit.*

eam Macer ^{a)} appellantibus. Contendit ulterius Babylonem fuisse antiquissimam in partibus magis ad orientem spectantibus urbem; a vetustissimis historiarum conditoribus nullam Ægyptiae cuiusquam mentionem fieri. At enim vero optimus Praeful gravissime hallucinatur et manifeste prodit, se veterum monimenta parum per- uoluisse. Babylonem in Ægypto fuisse dubitauerit nemo, qui Diodorum Siculum ^{b)}, Strabonem ^{c)}, Iosephum ^{d)}, Ptolemaeum ^{e)} auctorem Itinerarii ^{f)}, quod Antonini Augusti aliorumque nomine circumfertur, Stephanum Byzantinum ^{g)}, Eustathium ad Dionysium Periegeten ^{h)} et anonymum Paraphrasten ad eundem Dionysium ⁱ⁾ consulerit.

F 5

§. XLVIII.

- a) h. e. Mesr. quo nomine et Ægyptus et primaria eius urbs apud Arabum scriptores appellatur teste Herbeloto Bibl. Oriental. voce Mesr. p. 579. b) Bibl. lib. I. c. 26. p. 52. Edit. Hanov. 1604. c) rer. Geogr. lib. XVIII. p. 1160. edit. Amstelod. 1707. d) Antiquit. lib. II. c. 5. p. 65. Edit. Col. 1691. e) Geogr. lib. IV. pag. 106. edit. Merc. f) Itiner. pag. 35. Edit. Col. 1600. g) voc. Βαβυλών. pag. 150. Edit. Amstel. 1678. h) Geogr. Vet. script. Graec. min. Vol. IV. pag. 44. et pag. 76. quo posteriore loco Eustathius de Babylone Assyriaca agens Ἔστι δὲ, inquit, καὶ ἄλλη Βαβυλὼν Λυβική. i) Subiectus Dionysio in Geogr. vet. script.

§. XLVII. Sed iidem scriptores non vna eademque ratione Ægyptiam Babylonem describunt, Neque enim tantum de situ, quod vnum Christoph. Cellarius ^{k)} obseruauit, sed etiam de tempore, quo condita, haud leuis inter eos dissensio est. Di-
odorus Siculus ^{l)} iam Sesostris tempore conditam eam tradit a mancipiis Babylonicis, cum molestias laborum, quos imponebat Sesostris, perferre non possent, atque ab eo defecissent. Iosephus ^{m)} contra Cambyse Ægyptum infestis armis peragrante eam pri-

Graec, Vol. VI. pag. 8. Paraphrastes hic pariter et Eustathius, quem proxime citauimus, Babylonem inter Heptapoleos Ægyptiacae vrbes referunt. Ἑπτάπολιν, inquit prior λέγουσιν τὴν Ἀρκαδίαν διὰ τὰς παρακειμένας τῇ Νείλῳ πόλεις, ἐκ μὲν ἀριστερῶν ἑξ, Μέμφιν, Διόσπολιν, Μέμνονα, Κατάρρακτίνην μικρὸν, Κατάρρακτίνην μέγαν, Συήνην, ἐκ δεξιῶν Βαβυλῶνα. Quam illi Heptapolin appellant, aliis Heptanomia dicta est. Sed quam grauitur in enumerandis vrbibus hallucinentur, clariss. Hillius Comm. ad Dionysium notauit. Crassus est, inquit, Eustathii error, qui septem vrbes nominaturus, vnde haec Ægypti pars Heptapolis dicta, non tantum *Diospolin* et *Syenen*, quae in Thebaide sunt, verum et *Catarracten magnum* et *paruum* inter septem istas vrbes numerat. Vid. eum comment. p. 138. ^{k)} Geogr. antiqu. lib. IV, c. I. p. 35. ^{l)} l. c. ^{m)} l. c.

primam excitatam fuisse affirmat. Cambyfes autem, quingentos fere annos post et Perfaram praefuit imperio et Aegyptiis bellum intulit. Non minus diuerfa funt, quae de fitu Babylonis fcriptores tradunt. Diodorus Siculus, Strabo, Eufthathius et Paraphraftes Dionyfii Periegetaeⁿ⁾ ad Nilum eam infra Delta fitam fuisse docent. Iofephus contra cum Ptolemaeo^{o)} ad Bubafticum eam fluuium collocat, quibus posterioribus fifus Cellarius^{p)} eam in tabula Aegypti ad fluuium eundem exprimendam curauit, quem Edm. Halleius^{q)} in tabulis Dionyfio Periegetae infertis preffe fequitur.

§. XLIX. Ex his diuerfis fententiis fcriptorum de Babylone colligi fortaffis poffit, plus vnam iam antiquis temporibus in Aegypto Babylonem extitiffe, quando illae fecum pugnantes in vnam haudquaquam conueniunt. Sed enim vero tam incerta ac varia pleraque in antiqua Geographia funt, vt multiplicare eum plurimas oporteat antiquas vrbes, qui plures eiusdem nominis fuisse, inde concludat. Quorum autem auctorum descriptio fit veri fimilior, non

n) l. l. c. o) l. l. c. p) l. c. q) Geogr. vet. fcript. Vol. IV. p. 30.

non facile dictu est. Quantum ad tempus attinet, quo condita Babylon dicitur, Diodoro Siculo ^{r)} ego potius accesserim, quam Iosepho ^{s)} qui urbem fortasse conditam putavit, quo tempore renovata est et noua incolarum multitudine accedente adaucta, quod factum esse potuit, quo tempore Cambyfes Ægyptum deuastauit. De situ difficilior res est definire, Diodoro, Straboni, ceterisque scriptoribus, qui cum eo faciunt ^{t)}, sit assentiendum, an Iosepho et Ptolemaeo ^{u)} imprimis, homini in Ægypto nato, cui patrias vrbes quam externis scriptoribus, notiores fuisse oportet. An dicendum, iam olim situm vrbis mutatum fuisse, id quod Isaac. Vossius ^{x)} recentioribus temporibus factum esse tradit? Sed temerarius sit necessum est, qui similibus rebus, quibus antiquitas tenebras haud facile dispellendas affudit, lucem satis claram a se affundi posse credat.

S. L.

^{r)} l. c. ^{s)} l. c. ^{t)} ll. cc. ^{u)} ll. cc. ^{x)} l. c.

Haec nempe vetus Babylon istic fere sita erat, ubi Ptolomaeus suam collocat Babylona, licet in citeriore Nili ripa, unde apparet, bis minimum nuntatum fuisse Babylonis Ægyptiae situm. Quod eodem fere loco, quo Ptolemaeus, et tamen in citeriore Nili ripa, veterem Babylonem collocat vir summus, non capio. Ptolemaeus

§. L. Fuit igitur iam antiquis temporibus in Ægypto Babylon. Neque enim Plinii silentium ponderis cuiusquam est, qui ceteroqui nullam eius mentionem fecit, y). Quando enim Geographiam ex instituto non exhibendam putavit, ut omnia cuiuscunque regionis oppida percenseat, postulari ab eo non potest. Nec puto eam nobis inficiari Harduinum z), tametsi Ferrarium a) refellit a Martiali b) Babylonem Ægyptiam memorari contendentem, quod recte ab eo factum. Neque enim eludere aeque possit antiquorum scriptorum loca, quae adduximus, si modo locum ii contra suspensiones viri docti in republica litteraria adhuc tuentur. Et praeterea ipse iam dudum Babylonem agnouit Ægyptiam quam

Mem-

enim, ut vidimus, eam non ad Nilum, sed ad Bubasticum fluuium sitam fuisse memoriae prodidit. Quo auctore ad citeriorem Nili ripam Vosius Babylonem eandem ablegat, cum neque Iacobus de Vitriaco, quem citat, neque veteres auctores ei hoc in negotio praeceant, perinde satis intelligere non possum. y) libro V. potissimum, ubi Ægyptus describitur. z) Sub finem Dissert. de nummo: PERDAM etc. a) Lex. Geogr. quod cura Mich. Anton. Baudrandi auctius et correctius prodiit Pat. cl. Isc LXXV. fol. voce Babylon noua pag. 88. b) lib. XIV. epigr. 150.

Memphim fuisse opinatur c). Sed fallitur vir clarissimus, quandoquidem iidem scriptores antiqui Babylonem et Memphim distincte non tantum nominant sed et diuersa ratione describunt d), unde patet, male eas confundi ac permisceri. Herbelotus e) sane docet metropolim Ægypti primo Memphim, post Alexandri magni autem Alexandriae conditoris tempora Babylonem fuisse dictam, quemadmodum eandem et postea Cairi nomen indeptam fuisse tradit. At vero haec nomina non in vnam eandemque conueniunt urbem, sed potius diuersas distinctasque ab inuicem denotant. Praeterea alia prorsus haec est Babylon, quam metropolim fuisse commemorat Herbelotus f), de qua iam plura paulo dicenda.

§. Ll. Nimirum vetus illa Babylon Ægypti noua. Babylon iam olim collapsa est, vt quam dudum subuersam suo iam tempore tradit Iacobus de Vitriaco g). Aliam vero scriptores potissimum bellorum, quae appellant, sanctorum frequen-

c) Not. ad Plin. H. N. lib. V. pag. 554. T. I. Edit. Harduin. d) v. imprimis Strabo l. c. lib. XVII. p. 553. Ptolemaeus l. c. p. 106. Stephanus Byzant. voce *Μέμϕις*. e) Bibl. Oriental. voce *Mesr*. p. 579. seq. f) l. c. g) T. I. Gestor. Dei per Franc. p. 1128.

quentissime commemorant. Eam ut a veteri distinguat, nouam appellat idem Iacobus de Vitriaco ^{h)}, tametsi ceteri ⁱ⁾, qui res in oriente sanctae urbis et sepulchri recuperandi causa gestas memoriae prodiderunt, nulla discriminis nota addita Babylonem vel Babyloniam appellant. Nominis hoc nata est, si Herbeloto ^{k)}, vel potius Arabum scriptoribus, unde ista tradit, fides, quod situ et ceteris rebus ad Chaldaicam vel Assyriacam Babylonem proxime accessit. Quantum ad originem eius attinet, recentissimam facit Willermus, Archiepiscopus Tyrensis^{l)}, qui post Romanorum demum tempora conditam statuit. Abfuit a veteri quinque milliarium interuallo, quemadmodum Iacobus de Vitriaco ^{m)} docet. §. LII.

^{h)} T. I. Gest. Dei. p. F. p. 1128. ⁱ⁾ v. loca supra §. XXV. allata et alia pasim. ^{k)} l. c. p. 580. ^{l)} T. I. Gest. Dei per Fr. p. 963. *Verosimile est, inquit, post tempora Pharaonum, qui primi in Aegypto regnauerunt, et Ptolomaeorum qui posteriores, sed etiam post Romanorum tempora, qui regnum Aegypti in prouinciam redegerunt, hanc urbem conditam.* ^{m)} l. c. verba autem, quae dicta in hoc §. vniuersa illustrant, sunt sequentia: *Nota, inquit, quod tres fuerint Babyloniae: Prima fuit super fluvium Cobar, ubi regnavit Nabuchodonosor, rex Babyloniae, in qua fuit turris Babel, et haec deserta dicitur et distat a Babylonia per triginta diactas. Fuit et alia in Aegypto sita super Nilum, in qua regnavit Pharo*

§. Quodsi, magnitudinem illius spectemus, ac dignitatem, longe vtraque veterem Babylonem superavit. Herbelotus n) sane metropolim Ægypti ita dictam testatur, vnde Babylonem hanc omnes ceteras Ægypti vrbes dignitate antecessisse aliquando et primariam fuisse colligo. Neque enim obiici potest, vnam plane urbem primo Memphis, deinde Babylonis, ac postremo Cairi nomen obtinuisse. A Memphi enim Babylon haec, ipso agnoscente Herbeloto o), perinde vt a Babylone Cairus, prout paulo post demonstrabimus, situ diuersa est, Nobilem et egregiam metropolim eam Willermus, Archiepiscopus Tyrensis p) appellat. Eius rudera Bellonius q), qui istas partes peragrauit, vidit, et ex mul-

distans a noua Babylonia per quinque milliaria et haec quoque destructa est. Et est noua Babylonia, de qua supra dictum est. Quod in veteri illa Babylone Pharaonem nescio quem, (nam pluribus id nomen commune regibus fuisse constat, v. Herbelot. l. c. artic. Feraoun. p. 345.) sedem fixisse docet, nullo veterum scriptorum testimonio constat, qui nusquam talia, quod sciam, tradidere. n) l. c. voce Mesr. ius 580. o) l. c. voce Babylon. p. 160. p) p. 963. q) Observat. lib. II. c. 28. Cairo discessimus, vt veterem Cairi urbem paulo supra sitam videremus, quae priscis Babylon dicta fuit, tametsi alia Babylon sit

multorum vetustorum aedificiorum ex latere et calce constructorum, quae et collapsa splendorem pristinum declararunt, reliquiis, quanta eius magnificentia fuerit, collegit. Iuxta eam condita est Cairus vetus proxime ad illam sita, id quod vel inde patet, quod vtramque communi postea muro clausam fuisse scriptores r) testantur. Inde mirum nemini videbitur, vel Soldanos

G

Ægy-

in Assyria, quae nunc Bagadet dicitur in Mesopotamia. Nos istic multorum vetustorum aedificiorum ex latere et calce constructorum rudera vidimus, quae splendida fuisse apparebat. Nunc exiguus istic est pagus, quem Christiani, Armeni, et Graeci incolunt, qui elegans et satis splendide structum sacellum nobis ostenderunt, a Christiano quodam Medico D. Virgini consecratum. Fornix est in eodem templo subterranea, in quo ipsa cum infante latuisse fertur, cum ob Herodis tyrannidem profugisset. r) imprimis Iacobus de Vitriaco l. c. p. 1128. Haec (Cairus) et noua Babylonia ad mandatum Soldani vno muro clausae sunt et sunt factae vna eademque ciuitas. De ea re Herbelotus voce Cahera p. 253. Le Caire fut bati auprès de l'ancienne capitale d'Egypte, que l'on nommoit pour lors Mesr ou Fostatb: mais Saladin fit depuis enfermer les deux villes d'une muraille qui auoit 26. mille coudées de tout. Ce Prince ne put pas cependant acheuer entierement son ouvrage, quoyqu'il y fit traualier sans discontinuation iuqu'à sa mort. Babyloniae hic substituit Fostatham Herbelotus, sed per

Ægypti, qui in posteriori, quam diximus vrbe morabantur, Soldanos, reges, Imperatores Babylonios s) ab scriptoribus bellorum sanctorum appellari, vel posterioribus temporibus Cairum siue veterem siue novam cum Babylone prorsus confundi.

§. LIH.

eam, iuxta Babylonem novam conditam, quod idem is docet voce Mesr. p. 580. intelligit fortasse eandem simul Babylonem, quam cum Fostatha in vnam eandemque urbem coaluisse crediderim. s) Huc et nomina Admiravisi, Amiralidi etc. Babyloniae, de quibus supra diximus spectant. Ceterum obiter notare liceat, iis non tam Caliphas, qui illis temporibus, quibus Christiani in terra sancta rem gessere, summam rerum in Ægypto tenuerunt, quam summos eorum belli duces eosdemque negotiorum domesticorum primarios administratos denotari. Eorum frequentius, quam Calipharum mentionem faciunt scriptores bellorum sanctorum. Nempe eundem fere in modum, quo Maiores domus in Gallia quondam, Merovaea gente ad gubernacula regni admota, omnia illi domi militiaeque peragebant, Caliphis contra otio torpescentibus, qui curam et sollicitudinem administris, sibi delicias natas arbitrabantur. *Veteris consuetudinis portio est, inquit Willermus, Archiepiscopus Tyrensis l. c. p. 966. quod idem princeps Calipha otio vacans perpetuo et deliciis deditus, tumultuum ignarus et sollicitudinis expers procuratorem habet, qui vniuersa administrat regni negotia, tanquam alter Ioseph, et potestatem gladii et omne vice domini is implet. Hic Soldanus dicitur. „Inde et*

§. LIII. At quantumvis confundantur, distincta tamen sunt, neque adeo alterius alteri nomen recte tribuitur. Scriptores certe quos diximus, bellorum sanctorum, sollicite eas secernunt et distincte semper nominant ^t). Minime vero omnium Cairum nouam cum Babylone permiscere licet, ab illa certissime seiuncta, cuius rudera etiam, prouti docuimus ^u), extra illam reperiuntur. Hinc factum ^x), vt suburbium tantum illius de nomine Babylonis aliquid retinuerit, quod *Babul* vel *Babuluc* dicitur. Eo se conferunt foeminae corpo-

G 2

re

factum, vt eorum imperium diutius haud subsisteret, cuius cum per longum temporis intervalum vix vmbra retinuissent, denique Salahadino rerum in Aegypto posito, id penitus amiserunt. Equidem et post ea tempora Aegyptus Calyphas habuit, sed auctoritate nulla insignes et Soldanis Mammeluchis prorsus obnoxios, qua de re fusius agere ab hoc loco alienum est. ^t) Vide eos passim, imprimis Willermum l. c. p. 969. Iac. de Vitriaco p. 1128. et Mar. San. Torfellum Secret. Fid. Cruc. p. 260. T. II. Gest. Dei per Francos. ^u) v. Bellonius l. c. et Petr. Della Valle ep. XI. Tom. I. Vterque, autem, et posterior maxime, Babylonem veterem Aegypti cum noua confundit, quod perperam fieri ex supra dictis patet. ^x) Herbelot l. c. voce *Babylon*. p. 160.

re quaestum facientes, quae causa est, cur loca in oriente, vbi meretrices Veneri stipendia militant, omnia *Babuluc* appellentur y). Non igitur Cairus, praesertim noua, a Ludouico nostro Babylon potuit appellari, nisi per errorem, quod vero nihilominus factum esse vt credamus, firmiora, quam quae protulit Harduinus, argumenta requiruntur.

§. LIV.

- y) Id. Herbelot l. c. Illustrat hoc Herbelotus voce *Suburae* apud Romanas et *Baldraccae* apud Florentinos: vtrumque enim nomen proprium primo in appellatiuum degenerasse tradit. De Italica voce *Baldracca*, litem ei non mouerim. At an *suburae* vox, quae vicum vrbis Romae, vbi meretrices morabantur, denotat, vnde illas *Suburanas* passim appellari videas, perinde vt similem ob rationem *Summoenianae* dicuntur, apud veteres scriptores lupanaria quaeuis vel vicos lupanaribus insignes denotet, non immerito dubitari possit. Iuxta Propertium lib. IV. el. 7. v. 15. Persium sat. V. v. 32. vt Priapei. carm. LX. vbi Suburanae puellae memonantur, taceam, Martialis cum primis Suburae saepius, Suburanae item fenestrae et magistrae mentionem facit, vid. lib. II. ep. 17. lib. VI. ep. 56. lib. IX. ep. 38. lib. XI. ep. 62. et 79. Sed iis in locis semper proprii nominis vicem obtinet: vnde, quo pacto probare Herbelotus possit, apud Romanos nomen istud appellatiuum factum esse, nescio.

Babillon
non est no-
men Ægy-
ptiæ vrbis.

§. LIV. Et sane Harduinus ipse non inficiatur minus recte Cairum Babylonem appellari. Etenim *Cairum*, inquit, *errore populari occidentales omnes scriptores Babylonem vocabant*. Sed verum veteri Cairo nomen contendit fuisse *Babylonem*, quae quidem vox ita scripta in nummis Ludouici, prout illi frequentissime prostant, comparet. Ita vero sententiam suam probabiliorem redditurus vereor, ne omni eam veri specie exuerit vir doctus. Facilius concedi poterat, Ludouicum, sacri codicis verba ut adhibere posset et ingenium inscriptione nummorum elegantiori ostendere, Cairum quanquam minus vere, Babylonem, vel ut male scriptum est, Babillonem appellasse. At nouum nobis vrbis Ægyptiæ nomen procudentem, ut sententiam suam confirmet, quis feret? Sed propius illud, si placet, consideremus. Primo quaererem ab viro clarissimo, quid nobis hic negotii sit cum vetere Cairo, iam Ludouici nostri temporibus haud dubie collapsa. In eius enim ruderibus Babylonis rudera reperit Bellonius ^{z)} qui sane

G 3

non

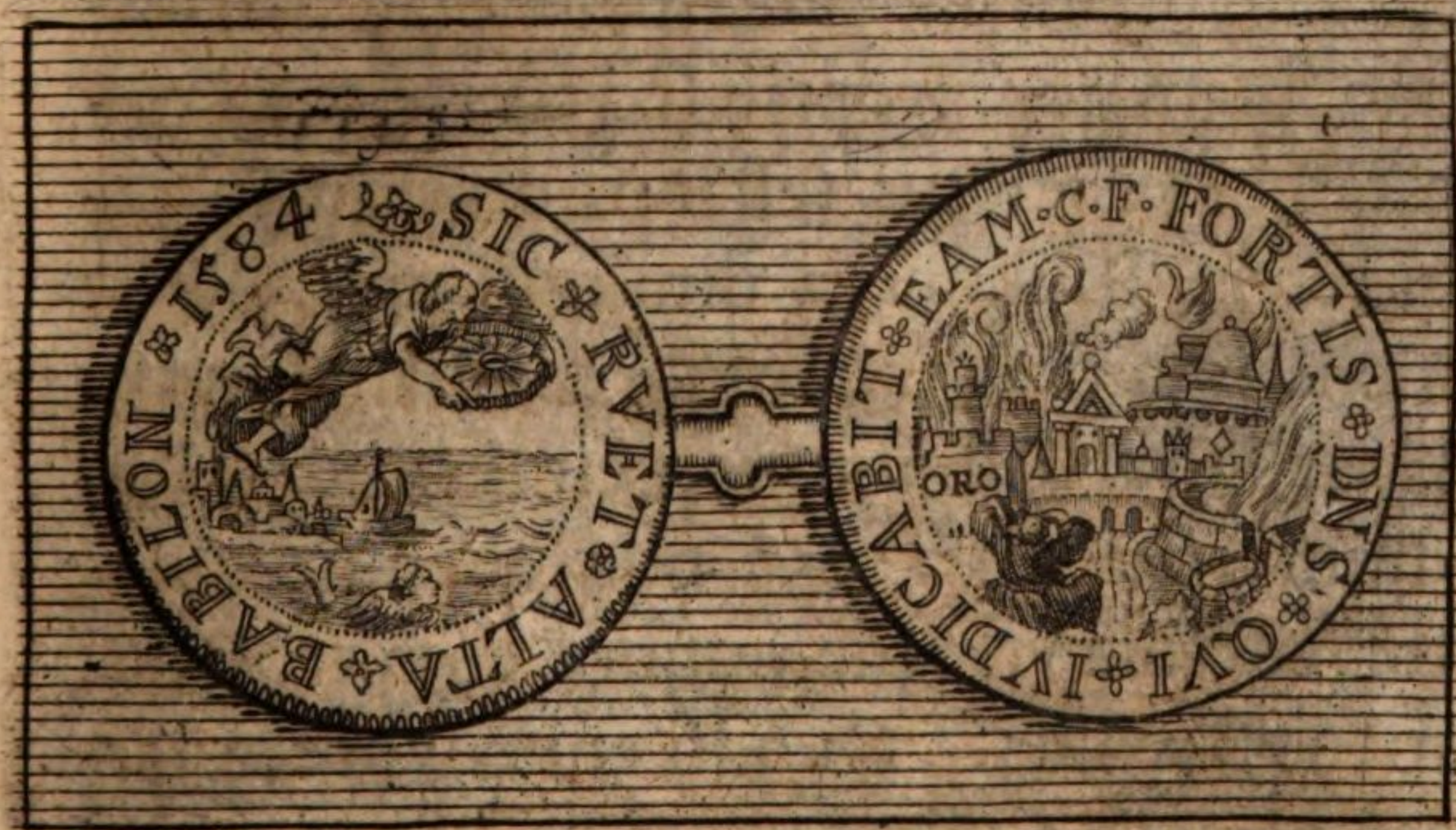
z) l. c.

non multo post Ludouici XII. tempora anno quadragesimo sexto post millesimum quingentesimum iter in eas partes suscepit. Deinde, si veteris Cairi nomen nouae a Ludouico inditum est, id quod vir doctus respondere possit, vltcrius iam, vnde hauserit, vero veterem Cairum nomine *Babillonem* appellari, scire auemus.

§. LV. Hoc dum nos docuerit, firmiter interea tenebimus, urbem, quae recte Babylon dici non potuit, nec Babillonem recte posse appellari. Illud sane et nos in superioribus, satis vt puto, dilucidauimus, et Harduinus ipse agnoscit. Hinc autem, nec Babillonem eam recte appellari posse, efficitur. Neque enim diuersum reapse hoc nomen est, sed manifeste ex Babylone corruptum. Prodierunt enim nummi nostri eo tempore, quo recta scribendi ratio minus obtinuit, et voces plerumque corruptae comparent. Illa non in priuata tantum sed et publica monimenta, ac nummos cum primis irrepsit, quorum sunt, qui GRACIA pro GRATIA, POVECE pro PROVIN- CIAE, BENEDITVM pro BENEDICTVM, LETENTVR pro LAETENTVR exhibent ^{a)}. Ipsa etiam vox Babylonis

a) le Blanc II. c. p. 253. et 263.

lonis in numismate haud paulo post ea tempora cuso, corrupta est et *Babylonem* sistit, cui si vel casu vel imperitia sculptoris littera I duplicata loco simplicis accessisset, fortasse et illud, qua nummos Ludouici, ratione explicare Harduinus aggredieretur. Delineationem eius Excell. Godofr. Thomasius, qui artem salutarem iuxta cum litteris politioribus et omnis generis doctrina Norimbergae ornat, e praeclaro, quem collegit, nummorum veterum iuxta et recentiorum apparatu, qua est humanitate, transmisit, quam, quod eadem fere exhibet, quae Ludouici nummi, aere hic exprimentam curauimus.

§. LVI. Corruptam vero, quod nihilo-
minus negabit Harduinus, hanc vocem esse
ulterius patebit, si euicerimus, neque vllam
vnquam in Ægypto urbem hoc nomine
appellatam esse, et Cairum veterem nullum
aliud quam Cairi nomen habuisse. Prius
e Geographorum veterum pariter et re-
centiorum silentio manifeste patet. Ba-
billon fane nusquam vel nominatur,
vel vt cognoscere liceat, quaenam fu-
rit, describitur. Bablionem nobis Her-
belottus memorat, sed ei cum Babillo-
ne plurimum discriminis intercedit. Prae-
terea Bablion, non veterem Cairum, quam
Babillon, si Harduinus audiendus, significat,
sed Ægyptiam Babylonem denotat. Eam-
que ipsam non proprie sed corrupte ita vo-
catam Herbelotus testatur, quanquam ali-
bi refert, Bablionem diminutivum esse et
idem significare ac minorem Babylonem.
Haec igitur Bablion non est Babillon Har-
duini: tametsi a vero non alienum vide-
tur, confusa vtraque nouum eum urbis no-
men effinxisse. Quod si enim vocem *Ba-
billon* patria Gallorum, quam illi et ad la-
tinum sermonem transferre solent, pro-
nuntiandi ratione efferas, quae fert, vt litte-
ra i duplicatam litteram l praecedens post
illam

illam denuo exprimatur, *Babillionem*, et si vocem celerius pronunties suppressa syllaba secunda *il* Bablionem habebis. Sed coniecturis indulgere nolo, quae nimis saepe, etiamsi vero simillimae sint et specie sua vndique abblandiantur, fallunt et cetera omnia erroribus deformant.

§. LVII. Prout autem Babillon, si nulum in scribendi ratione vitium sit, nulla vnquam in Aegypto extitit, ita Cairo veteri, quam Harduinus ita dictam putat, nulum aliud quam Cairi nomen inditum fuisse constat. Nomen enim accepit a superstitione conditoris Giavharii, quem primus Fathimitarum Calipha, Moez Ladinillah, exercitui suo praefecerat. Is enim sub horoscopo Martis, quem Arabes Caher, hoc est, victorem appellant, excitari eam voluit, unde Cahera, vel, vt hodie scribitur, Cairus, quod significat victricem, dicta est b). Dehinc, cum idem nomen ad urbem recentiore et proxime conditam transiisset, Cahera de qua agimus, Cahera vetus appellari coepit c). Antiquior vtraque est Fostath, quam a tentorio ducis nomen adeptam sub ipsius Mahometanae sectae in-

G 15

cuna-

b) Herbelot. l. c. voce *Cahera* p. 233. c) Id. l. c. voce *Mesr*. p. 480.

cunabula Arabes extruxerunt^{d)}. Eam vulgo veterem Cairum appellari hodie Herbelotus^{e)} docet, quo pacto habebimus equidem aliud veteris Cairi, quae ita dicitur vulgo, nomen, sed quod sententiae Harduini praesidii nihil afferat.

Difficultates,
cur Harduini
sententiae
subscribi
non possit.

§. LVIII. Neque vero sententia ista argumentis tantum idoneis caret, sed et difficultatibus suis non, opinor, contemnendis premitur. Si enim suscipienda est, credendum, Ludouicum Aegyptiacum Soldanorum regnum euertere voluisse et Hierosolymitanum, suo imperio subiicere. Id si verum est, ignorari a nemine illa aetate potuit, quandoquidem publicis etiam monumentis consilium illud testatum fecit. At vero ignorarunt id scriptores, qui res gestas Ludouici nostri memoriae prodiderunt, Seysselius^{f)} maxime, quo nemo easdem vel diligentius collegit, vel collectas maioribus laudibus ornavit. Neque enim vel minimum eius rei apud eos vestigium reperias, quam dignam utique memoratu, si cognita illis fuisset, neuti-

d) Id. voce *Fostatb* p. 354. e) voce *Cabera* p. 233.

f) *Histoire de Louis XII.* par Claude de Seyssel etc. par Godefroy a Paris 1615.

neutiquam taciti penitus praeteriissent. Bellum equidem, quod constat, vna cum aliis Christianis Principibus contra Turcas suscepturum se subinde professus est, atque in foederum, quae fecit, formulis prae se tulit; naues etiam subsidio Venetis misit g), bellum cum Baiazetho, Turcarum Imperatore, gerentibus. Neque negauerim, satis eum rem serio egisse; quamuis futuri sint fortasse, qui credent, non maiori eum expeditionis contra infideles studio flagrasse, quam Carolus proxime ante eum flagrauit, quem, vtvt omnem eius rei fama terrarum orbem impleret, nihilo minus omnia alia agitasse animo, grauis auctor Cominaeus h) tradit. At quemadmodum Soldani terras Aegyptii cum Baiazethi imperio permiscere haud licet, ita, si vel maxime magis magisque inualescentem huius

g) Feron. l. c. p. 56. h) Memoir. libr. VIII. c. 12. p. 559. edit. Hag. Com. 1682. Mais ils se couvroient en ce, que c' estoit en lieu pour seruir contre le Turc, dont le Roy auoit fort parlé quand il entra en Italie, disant, qu' à cette fin il faisoit cette Entreprise et pour en etre plus prés, qui fut vne tres melchante invention; car c' estoit mensonge: et l' on ne scauroit celer à Dieu les pensées.

huius potentiam infringere constituit, iuncto suo cum foederatorum copiis exercitu, exinde nulla potest ratione colligi, idem eum de Soldano, intra suos se terminos tum continente, neque quenquam facile laceffente Christianorum, constituisse.

§. LIX. Equidem, ut nihil dissimulem, ubi belli contra Turcas fit mentio in foederum sanctionibus, et alii religionis Christianae hostes subinde memoranturⁱ⁾. Sed illud, si ad Soldanum Aegyptium pertinet, quod non penitus negauero, agi videas tam perfunctorie, ut minime omnium de eo laborasse Ludouicum, luculenter appareat. Quod si obiiciat vir doctus, primo bellum aduersus Turcas, eo autem feliciter confecto, bellum aduersus Soldanum agitalle Ludouicum animo, sperantem eosdem se expeditionis huius socios habiturum, quos illius habuerit, idem eum silentium Scriptorum vrgebit ac noua praeterea difficultas, qui factum sit, ut rei longinquae et incertae nummis, publicis atque illustribus maxime monimentis, anteuertendum putarit. Neque vero rerum in iis pa-

i) v. Traité d'alliance contre les Turcs à la fin de l'Histoire de Louis. XII. de S. Gelais p. 234. et Traité d'alliance contre les Venitiens ib. p. 250.

partibus gestarum ab maioribus adeo vel rudis esse potuit, vt quot et quantas bella, quae vocabantur sacra Galliae intulerint calamitates nescierit, vel temerarius, vt illis cognitis perspectisque, nihilo secius recuperandae terrae sanctae vel conceperit cupiditatem vel conceptam non illico oppresserit. Credamus igitur constanti, quae ad nostra vsque tempora obtinuit, famae, bellorum in terra sancta, postquam Ludouico sancto postremum res tam male cessisset, omne desiderium Gallis extinctum esse, neque nouo eorum Ludouicum nostrum exarsisse, silentibus scriptoribus, fingamus.

§. LX. Silentium hoc tanto minus parui pendendum est, quod iis ipsis in locis, vbi haec res commemoranda vel maxime fuisset, taciti prorsus eam praetereunt. Ioannes le Maire ^{k)} longum principum catalogum contexuit bellum contra infideles parantium. In eo Maximilianus, Imperator Romanorum, Ferdinandus Hispaniae, Iacobus

^{k)} l. c. p. 162. *Imperator Maximilianus, vt ex primo totius tractatus huius prologo patet, nihil aliud exoptat, quam sanctum foedus et iustam coniunctionem pace Cameracensi factam cum fra-*

bus Scotiae, Emanuel 1) Portugalliae reges comparent, quorum studium Christianae religionis promouendi et cum primis terram recuperandi sanctam magnis laudibus extollitur. Sed ubi ad Ludouicum deuentum est, nihil aliud de eo refert le Maire, quam omnia eum, ut pacem cum capite Ecclesiae Romanae colere posset, posthabuisse. Annon hoc manifeste est fateri,

tribus reliquis Christianis regibus, ut sese Turcis opponere possit, conseruare. Rex Catholicus Ferdinandus Arragonius, ut fertur, omnibus viribus se praeparat ad bellum Africanum, ut Mauros et Saracenos domare et ita fidem Christianam exaltare possit. Rex Scotiae Iacobus nihil magis desiderat, quam votum exsoluere, quod vouit ad terram sanctam recuperandam. Rex Portugalliae Emanuel diligentia summa nauigationibus Indiae incumbit, ut infideles opprimat, et quamplurimos ad fidem Catholicam adducat, quos rudes omnis religionis et ignaros in nouis et Barbaris insulis inuenit. Rex Christianissimus omnia posthabuit, ut pacem cum capite Ecclesiae Romanae colere posset. Et eius bona causa in toto terrarum orbe cognita est. 1) Quanto ardore ille pro religione, cui addictus erat, excubandum putarit, docebunt litterae eius ad Fridericum sapientem missae, quibus eum, ne Lutheri dogmata serpere latius finat, grauisime cohortatur. Eas Gothae adhuc inter plura alia cimelia asseruatas proxime luci publicae donatum iri, accepi.

fateri, Ludouicum consilium bellum religionis Christianae hostibus et Soldano Ægyptio cum primis inferendi neque cepisse vnquam, neque capere per Iulii fraudes potuisse? Sane demus, iis temporibus de terra sancta ab incredulis gentibus ad Christianorum obsequium reuocanda hinc inde pia desideria subnata esse, quemadmodum Scotorum rex voto etiam se eam in rem obstrinxit. At Ludouicum similia voluisse animo, frustra, quemadmodum ex hisce patet, Harduinus contendit.

§. LXI. Quod autem attendendum maxime est, Soldanus Ægyptius, Campson Gaurus, quem, si quid Ludouicus contra eum molitus est, latere haud potuit, publicis eam in rem testimoniis prostantibus, nihilosecius eum se illi praeuit vt singularis in se amicitiae signa desiderari haudquam pateretur. Primo ille Gallis negotiandi in Ægypto prae ceteris omnibus gentibus gratiam fecit, quam ob causam ad Ludouicum nostrum litteras ^{m)} misit, animi propensissimi indicia vbique praeferentes, quam

m) Seruauit eas le Maire l. c. p. 160. seq.

quamobrem et eas, prout conuersae a Lud. Camerario in latinum sermonem sunt, huc transcribere libet. Ita autem habent:

Ad manus regis Magni et Magnifici, pugnatoris fortissimi et nobilissimi Ludouici Valesii, defensoris regnorum Christianitatis: nobilitatoris legis Christianae: exaltatoris populi Christiani: sapientis in suis regnis: defensoris subditorum suorum: possessoris terrae et maris, urbium et portuum, domini regni Franciae et Britanniae ac aliarum prouinciarum, quae sunt ipsius domini, iustificatori legis et baptismi sanctificati, supra omnes reges et Soldanos: Deus illum et eius nobilitatem protegat, potentiamque det, ut possit res perditas restituere et ipsius bonitatem conseruet.

Ito, epistola, et eum omnis boni participem facito, et ut placeat ei nostram beneuolentiam agnoscere, qui eum certiore facimus eorum, quae ab ipsius intelligentia non abhorrent.

Nostra sancta voluntate permissum est, secure et tuto nationi Francicae in nostris portubus, ipsos et bona ipsorum defendentes, vendere et mercaturam exercere, omnibus illis quae ipsos offendere vel laedere possent, nos opposcentes, Ipsorum etiam Consulibus honoratis, praeci-

pue

pue consuli ipsorum honorato et omni veneratione digno Philippo Parees concessimus ea, quae antea nemini concessa fuerunt. Et quamvis ante haec tempora, quantum ad mercaturam, nationem Venetam pluris fecerimus, quam alias nationes Christianas omnes, tamen postquam Philippus consul honoratus nationis Gallicae, mihi significavit, esse controuersiam inter illam nationem Venetam et vestram Serenitatem, ac voluntatem et beniuolentiam vestrae Serenitatis erga nostram sanctam potentiam, amicitiamque inter nos auxit, eam ob causam nominatum consulem praetulimus Venetis et omnibus aliis et concessimus pacem verbis ipsius, quod nulli antea Christiano a nobis obtigit.

§. LXII. Sed et, quo minus Ludouicus noster de voluntate Soldani dubitare posset, sepulchrum ei sanctum obtulit, exemplum secutus Aaronis, Persarum quondam Principis, quem idem obtulisse Carolo magno scriptores ⁿ⁾ tradunt. Cladem ab equitibus ordinis diui Ioannis, qui tum Rhodum tenebant, praelio nauali ingentem acceperat; qua de causa Christianis aegre factu-

H

rus

n) Eginhardus vit. Car. M. p. 438. P. II. Corp. Franc. Hist.

rus vix potuit sibi temperare, quin monumentum illud, quod summa illos religione norat colere, extemplo subruendum demolendumque curaret. Sed mutauit mentem et clausum illud Ludouico nostro permittendi, Gallicis mercatoribus, qui in iis oris versabantur, annitentibus, consilium cepit eo tempore, quo nihil omnino erat, quod ab illo, terris Neapolitanis exuto, aliisque impedito turbis, sibi metueret. Litteras igitur Arabica scriptas lingua ad Ludouicum dedit in hanc sententiam; *Soldanum nomine Aymazar, Causer, Elgauri Regi Christianissimo Ludouico duodecimo permittere et donare dominium et gubernationem sancti sepulchri, et velle, ut ille in posterum id teneat; se omnia etiam alia loca sacra aperturum, consignaturum traditurumque legatis, quos missurus idem esset, ut ea incolerent religiosi, et quoscunque suo nomine, ut ea tenerent, mississet.* Cum his litteris diploma amplum admodum accepit Ludouicus, quod publice recitari solenni ritu iussit Lugduni, tempore nundinarum Paschalium, anno millesimo, quingentesimo undecimo, praesente legato Soldani ac caduceatore praecipuo re-

regni, Montioyeo, quem et mittere statuit cum eodem legato, ut, quod clausum erat, sepulchrum sanctum aperiret et cetera loca sacra, possessionemque eorum nomine suo adiret, atque adeo viam tutam pararet peregrinationis vel mercaturae gratia illa frequentaturis o).

§. LXIII. Neque vero Soldanus consiliorum, quae Christiani Principes iniuere, imperitus fingendus, qui fama de bello adversus Turcas excitus, quod iis oppressis sibi quoque metuendum crederet ab Christianis, foedus cum Baiazetho pepigit p), ut coniunctis cum eo copiis tempestatem e longinquo minitantem propulsaret. Quam ob causam fieri non potuit, quin id rescisceret confestim, si Ludouicus noster ei quicquam periculi intentasset. Certior autem de consilio Ludouici, quod Harduinus fingit, factus, tanta beneuolentiae summae in eum signa haudquaquam edidisset. Neque enim affirmari potest, timore perturbatum Soldanum, Ludouico, H 2 quem

o) Refert haec omnia idem le Maire, scriptor fide dignus, qui Annae Ludouici XII. coniugi, ab historia scribenda fuit p. 158. seq. Mirum est, scriptores id posteriorum temporum, pro eo ac par erat, non obseruasse, p) Id. l. c p. 175.

quem sibi infestum et terris suis inhiantem
 sciuerit, ut de hac eum mente deduceret,
 his donis ac beneficiis occurrendum putas-
 se. Illud tum demum veri speciem nan-
 cisceretur, si Ludouicum eo tempore, quo
 ista contigerunt, nulli alii distinuissent ho-
 stes et ille de possessione terrarum proxi-
 marum securus ad remotissimas expugnan-
 das animum appellere potuisset. At aliter
 multo res habet; Si nunquam facile ante,
 minime omnium tum temporis metum
 incutere Soldano Ægyptio potuit, atque ei
 munera vel invito exprimere.

Recepta sen-
 tentia con-
 firmatur.

§. LXIV. Tanto igitur se-
 curius licet amplecti senti-
 am, in quam, cum tot annos
 ægre Romanæ Ecclesiæ fecerit, nemini
 præter unum Harduinum in dubium his
 rationibus vocatam, ii ipsi discesserunt, qui
 ceteroquin rem factam nollent, qua sunt
 reuerentia an superstitione erga Romanam
 curiam. Magni grauesque viri ex ipsis
 Gallis, Thuanus, Fr. Pithoeus, P. Petauius,
 Marcus Lescarbotus interque recentiores,
 Mezeræus, le Blanc, ut Varillasium ^{q)} at-
 que

q) ll. cc.

que alios taceam, (nam auctoritatibus non obruemus virum doctum, cui rationibus satisfactum esse existimem) in aciem nobiscum contra Harduinum prodeunt, atque eam, quam defendimus, nummorum explicationem tuentur. Et quidni tueantur rem constanti haud dubie fama ad se propagatam, quam neque ea, quae in ipsis nummis obseruantur, labefactent aut conuellant?

§. LXV. Sane, de posteriori ut loquamur, voce Babylonis Romam designari frequentissime ab scriptoribus illorum aut antecedentium temporum animaduertas. Videor mihi rem inanem suscepturus, si id multis probatum dem, quod ignorare nemo potest, qui vel obiter monimenta superiorum temporum peruoluerit. Quae ipsa non adeuntibus vel Wolffius et Flacius suffecerint, qui passim percensent, a quibus Roma nomen Babylonis tulerit. Ac longe conuenientius id nominis ad Romam, quam Cairum transfertur, per errorem id ferentem, ut supra demonstratum est. Romam qui Babylonem appellant, scriptoris diuinitus inspirati auctoritate id faciunt, et

Hieronymum sequuntur ducem ^{r)}). Imo res ipsa, vel invito Harduino et vniuerso illo doctorum coetu, qui Romani Pontificis auctoritatem tanquam diuinam colit ac veneratur, eam appellationem comprobat, quandoquidem certum exploratumque abunde est, Romam post tempora maxime Gregorii septimi reapse magnam illam Babylonem extitisse, qua de suos in sacris literis diuinum Numen admonuit.

§. LXVI. Neque vero Ludouicus ita superstitioni submiserat generosos spiritus, vt a vero sit alienum, eum his verbis Romanam curiam territasse. Nempe qui exercitu infesto Romae minari (negotium enim, vt eo pergerent, suis Ludouicus dedit, prout etiam de Roma relinquenda consilia iam agitabat Iulius ^{s)}) et concilio, quod in membra et caput Ecclesiae sollicite inquireret, Iulii fastum retundere ausus est, is, vt sustinuerit, verebimur, sententiam, quam animo conceptam habuit, de interitu Romanae Babylonis expromere? Quasi vero eandem non satis pro-

di-

^{r)} loca collegit Hottomannus l. c. p. 225. ^{s)} Guicc. lib. X. p. 580. et 593.

diderit cum mandatis illis, tum ipso concilio, quo quid aliud voluit, quam ut perderet Babylonis nomen, hoc est, ut curiae Romanae: perditissimos mores et vitia, quae, in summa impunitate quid possent, experta videbantur, luxum, libidinem, superbiam, auaritiam, impietatem vel lenioribus vel etiam asperioribus, si opus esset, remediis corrigeret? Certe operam ludit Harduinus, qui nummos Ludouici detorquet longe petita explicatione, nobis haec scientibus, quae si admittantur, certum nihilominus est, Romam Ludouico Babylonem interitu dignam visam.

§. LXVII. Ac sane in tanta Iulii indignatione, qua Ludouicum et titulo Regis Christianissimi et ipso Galliae regno sollenni spoliare edicto ac nundinas Lugdunenses Geneuam transferre est aggressus t), qua omni Galliae sacris temerario ausu interdixit, qua denique omnes omnino Gallos, quorum copia facta esset, praemiis propositis iussit u) trucidare, graue censerī nihil debet, quicquid in eum statuisse Ludouicus credatur. Neque vero diffi-

H 4

mula-

t) Guicc. lib. XI. T. II. p. 24. 30. 41. u) Hottom.
l. c. p. 150.

mulator ille alias tantus sui extitit, ut non libere ac rotunde exponeret verbis, quae animo condebat, neque famae Iulii ita studiosus, quin subinde vitia, quibus vitam ac mores contaminabat, illi exprobraret. Cum afferretur, Pontificem in consessu purpuratorum exposuisse consilium suum Bononiam et Perusiam oppugnandi et docuisse, sibi Gallorum cum primis regem opem laturum, risit Ludouicus Iuliumque pridie eius diei vesperi fortasse mero nimis incauisse dixit, ebrietatis vitium, quo is se contaminabat, vituperaturus x). Ita veritus, ne Pontifex Genuenses ad rebellionem procliues clanculum sollicitaret, aperte ei minitari coepit, verbisque contumeliosis humilitatem generis, quo prognatus, perstrinxit y). Sed plures sunt eius generis reprehensiones ab scriptoribus z) memoriae proditae, quas apud eos passim obvias huc coaceruare nolo, ne otio meo temere abutar.

§. LXVII. Illis fane aut proximis temporibus

x) Guicc. lib. VII. p. 365. y) Id. p. 374. De humili genere Iulii II. (piscatore enim parente natus dicitur) v. Baclii Lex. Histor. et Crit. voce Iulius II. not. A. z) v. imprimis Feron. l. c. p. 73. 74. 75. 101. 106.

poribus nemo facile sibi temperare potuit, quin mores Iulii, loco, quem in Ecclesia tenebat, minime omnium conuenientes et vitam, sanguine populorum, quorum paternam sibi curam arrogabat, foedatam, acerbè perstringeret. Animus iam non est, inuectiuas omnes percensere et satyras, quibus homines ingenio pollentes illum sunt infectati. Res ea spatii plus chartaeque posceret, quam praesens institutum facile concedat. Satis fuerit quosdam nominasse, ut fides dictis constet, et pateat, non unius ei Ludouici nostri opprobria subeunda fuisse. Huc igitur primo omnium spectat elegantissimus, qui Iulii nomen fert, dialogus ^{a)}, cuius autorem alii Faustum Andrelinum, alii Erasmus Rotodamensem esse ferunt, tametsi id posterior inficiatur ^{b)}. Eum ad calcem actorum concilii Pisani cum priuilegio regio anno millesimo sexcentesimo duodecimo Lutetiae Parisiorum exiisse Riuetus, si Baelio id referenti fides habenda, sed falso tradit ^{c)}. Id certum, tot ac tantorum Iulium

H 5

scele-

a) Infertus Wolffio l. c. T. II. p. 61. b) Baelius l. c. voce Iulius II. not. N. c) Remarques sur la reponse au mystere d'iniquité 2. part. p. 634.

scelerum eo insimulari, quibus ne fingi quidem plura et maiora possunt.

§. LXIX.

cit. Bael. l. c. voce Iulius II. not. N. Vellem liber hic Riueti, qui in Bibliothecis Lipsiensibus non reperitur, ad manus esset, vt certo cognoscere liceret, vtrum is Dialogum Iulii Actis Concilii Pisani vno volumine regia auctoritate munito iunctum esse tradat, nec ne. Quod si tradit (nam Baelio id affirmanti fidem non temere denegarim) profecto fallitur. Vidimus enim et peruoluimus acta illa, quae in forma quarta a. clō 10c XII. Lutetiae Parisiorum sumtibus Melchioris Mondiere prodierunt hoc cum titulo: *Acta primi Concilii Pisani celebrati ad tollendum schisma a. D. MCCC XX. et Concilii Senensis a. MCCCC XXIII. ex codic MS. item constitutiones factae in diuersis sessionibus sacri generalis Concilii Pisani ex Bibliotheca regia.* In hoc libro post Praefationem exhibentur omnium primo testimonia de concilio Pisano cum primis altero. Sequuntur I.) Acta Concilii primi Pisani a. clō ccccix. indicti II.) Acta Concilii Senensis, III.) Acta Concilii alterius Pisani a. clō 10c XI. celebrati, IV.) Apologia eiusdem. Hanc varia alia excipiunt, vt *litterae Synodi Pisanae ad Romanorum Imperatorem, articuli propositi, deliberati et conclusi in Concilio Ecclesiae Gallicanae anno clō 10c IX. Turonibus, Consilium Philippi Decii pro Ecclesiae auctoritate, sermo eiusdem de eadem materia, Consilium delectorum Cardinalium etc. Paulo III. ipso iubente conscriptum et exhibitum a. clō 10c XXXVIII.* His omnibus adiuncta est particula priuilegii regi typographo concessi, in quo *Acta et Constitutiones factae in di-*

§. LXIX. Quanta eum libertate perstrinxerit Ulricus Huttenus, vix dici potest, et aegre credent, nisi qui carmina eius ipsa peruoluerint. Eorum nonnulla cum fallis habeant plurimum et elegantia sermonis se praeterea commendent, bona lectorum venia licebit huc transcribere. Ita vero ille d).

DE

uersis sessionibus sacri generalis Concilii Pisani, non item Dialogus Iulii memoratur. His p. 149. denique mantissa subiecta est: Tesmoignages et autoritez du Concile de Pise, l' Arrest de la Cour de Parlement de Paris, Ensemble plusieurs lettres tant des Roys d' Angleterre et d' Escosse, que de quelques Cardinaux, Prelats et d' autres Seigneurs sur le meme subiect. Haec mantissa ex sedecim foliis quartae formae constat, neque ei ad integritatem quicquam deest, quemadmodum res ipsa loquitur. Patet hinc Riuertum vel Acta ista et Dialogum Iulii vno compacta volumine, pro vno libro perperam habuisse, vel alia esse ratione lapsum, si modo, quae Baelius illi tribuit, reapse agnoscit. Neque enim alia eodem anno auctior eorum editio prodiisse videtur, neque facile, puto, quisquam ludicra cum seriis intempestiue permista ab editore esse, sibi patietur persuaderi.

- d) In libello poematum Hutteni, quem supra laudauimus. Paginam indicare non licet, cum typographus eas haud numerauerit. Reperiuntur autem fere in medio et cumprimis in fol. M.

DE IVLIO II. PONT. MAX. OR-
BEM CHRISTIANVM IN ARMA CON-
CITANTE.

Concitat iratum bellator Iulius orbem :
Efferat pacificos induit arma Duces.
Tela dat Italiae, tibi dat Germania, bellum,
Hoc turbante domo prodit Ibera quies :
Impulit audaces eadem vesania Gallos.
His facibus Venetas ardor adussit opes.
Ultima ab hoc flauos dedit Insula mota Britan-
nos,

In commune Scotus contulit arma nefas.
O ubi nunc Turcae. Sed inexcusabile bellum
Orbis in exitium commouet vnus homo.
Omnibus arma dat vnus homo, bellum omni-
bus vnus;

Idem publica res efficit vt pereat.
Vt Christi perimantur oues, turbetur ouile,
Pascat et admissos caula adaperita lupos,
Haec rabies placido dimouit vincula Iano,
Haec furia impleuit omnia clade noua.
Atque huic qualis erat (neque enim bonus)
illud ouile

Credidimus, miserum credidimusque pecus.
Toti quin etiam regem praefecimus orbi,
Nomine pastoris, nomine pontificis.
Dira venenata soboles, latro prodite partu,
Hac Christum, hac sequeris condicione Pe-
trum.

DE

DE GLADIO IVLII.

*Ille sui longo successor in ordine Petri
 More novo tantas res agit et studio.
 Nam neque pro populis orat, pacique relictus,
 Quod faceret Petrus, sacra fidemque docet.
 Verum bella mouet, gerit arma et sanguine
 gaudet,
 Nimirum Paulum praetulit ille Petro.
 Paulus habet gladium, sed non ferit, occi-
 dit illo;
 At malus hic multis intulit exitium e).*

§. LXX. Hisingenii festiui monumen-
 tis addere adhuc duo liceat eiusdem aucto-
 ris, quorum alterum lusisse poëtas ostendit,
 quando Iulium, proiectis in Tiberim cla-
 uibus Petri, gladium Pauli arripuisse ceci-
 nerunt: alterum os ac vultum Iulii bella-
 toris viuis profecto coloribus depingit.
 Prius ita habet:

DE IVLII INSTITVTO.

I*ulius assumtis Petraeum clauibus ante
 Coeperat ire gregem.*

Con-

- e) Hoc epigramma adduxit Bulaeus Histor. Aca-
 dem. Paris. T. VI. p. 59. Sed vnde hauserit
 non docet, et praeterea postremum distichon
 antecedentis huic admiscuit, quod huc non
 quadrat.

*Continuo lupus acer oues invasit et atrox
Miscuit exitium.*

*Ille datis Petri diffusus clauibus, actas
Liquit inermis opes.*

*Nec mora Paule tuum quo se tueatur ad enssem,
Non propria arma, ruit.*

*Ecce autem insueto contra sua castra paratu
Dum videt ire Lupus,
Indoctum gladii, quae non bene ceperat, egit
Deserere arma ducem.*

Contemptas recipit Petrus sua numera cla-

ues,

Qui ferat, alter erit.

*Nescius at Paulus ne quis sua conferat arma
Priuat et ense virum.*

*Quas nunc ducet oues, quae nunc in pascua,
mancus*

Clauibus et gladio f)?

DE-

f) En Iusum poëtae, qui et clauibus et gladio Iulium, cum utroque abuteretur, priuatum fingit. Alii alia commenti, in Tiberim proie-
cisse claues Iulium et gladio se accinxisse tradidere. Quam in rem unus Gilbertus Ducherius Vulto citatur Baelio l. c. V. Iulius II. not. F. tametsi praeterea et Philipp. Melanchthon ac Bruschi-
us, quorum versus adduxit Wolffius Le&t. Memor. T. II. p. 304. et 576. simili ratione Iulium notarunt. Inde rumor, rem eam reapse ita contigisse, manare coepit,

DESCRIPTIO IULII.

*Q*ui chalybe et duris amicitur Iulius armis
 Terribilis barba, terribilisque coma.
 Cui toruos horrore oculos frons occulit atrox,
 Tartareae ignescunt cuius in ore minae;
 Ille inquam gladiis atque occidente sagitta
 Et terra populis et metuendus aquis;
 Qui trucibus reges terrarum innexuit armis,
 Qui tetrum exitio seuit in orbe malum.
 Ille tot exitiorum et tanti criminis auctor,
 Quo se cum populis imminuere Duces,
 Quique manu, quicque ingenio, dira omnia
 patrat,
 Natus in humanum pestis acerba genus.
 Cuius opus mors est, turpissimus otia luxus,
 Qui pacem cunctis abstulit, arma dedit.
 Ille, inquam, talis cum vita et moribus extet
 Dissimilis Christo, dissimilisque Petro.
 Quid facit, aut quid habet, quod tandem
 dicere possis
 Dignum Romani nomine Pontificis?

§.LXXI.

cui, cum parum fidat Ferronus l. c. p. 110. eun-
 dem nihilominus tanquam idoneum testem ab
 Hottomano Brut. fulm. p. 110. seq. citari, iure
 meritoque miratur Baelius l. c.

§. LXXI. Quam vehementer est in Iulium Guil. Budaeus g) inuectus, qui *animum* ei *gladiatorium* tribuit eumque *spectaculum* gentibus praebuisse conqueritur *non augustis insignibus venerandum, non Pontificiis gestaminibus sacrosanctum sed paludamento et cultu barbarico conspicuum, sed furiali confidentia succinctum fuminibus illis brutis et inanibus lucidum, eminente in truci vultu cultuque spirituum atrocitate.* Non leuiores sunt, quibus eum conscidit, conuicia Io. le Mairii h) qui cum rege Persarum Soldanoque Aegyptio inuidiose eum contendit et *Martium totum sistit et ferocem, sedentem in armis suis, et velut alter Tamerlanes, nihil quam bella spirantem, armaque expetentem, quae tam bene illi conuenire quam monacho vestem histrionicam libere promunicat.* Addit, *haud efficturum illum mundum nouum monstrosum, ut ipse quidem sibi fingat: nam pabulum porcorum semper glandes futuras.*

§. LXXII. Patres denique Pisani concilii publice fidelibus, quo adhuc praesule
es-

g) de affe'lib. IV. p. 432. et 435. insert. Hist. rei nummar. antiqu. Lips. 1692. h) l. c. p. 10.

essent vñ, declarantes, appellant i) eum
*pacis inimicum, bella inter fideles Principes
 et Christiani sanguinis iacturam procuran-
 tem et promouentem, Zizaniam, et discordias
 in populo Dei seminantem, et in his omnibus
 enormibus, continuis et notoriis criminibus
 incorrigibilem, induratum, inueteratum et ob-
 stinatum.* Et alibi k) ita loquuntur: *Quid
 iam Christiana in republica deterius, quid
 perniciosius excogitari potest, quam ipsum
 Christi vicarium, quem dignitati utilitatisque
 Ecclesiae indefesso studio nunc maxime con-
 sulere oportebat, (gravissimis enim notoriis-
 que criminibus ad scandalum usque manife-
 stissimum misella Ecclesia opprimitur: at-
 que ita opprimitur, ut nisi protinus occurrat-
 ur, naufragium factura procul dubio vide-
 tur) spreto Constantiensis constitutionis prae-
 cepto, universalis Ecclesiae reformationem tam
 diu tanto cum discrimine tum praetermitte-
 re aut potius contemnere; tum praeterea eos
 qui pietatis intuitu et promissionis religioni,
 Spiritu Sancto duce, opem ferre studeant, uti
 rebelles hostesque et infideles insequi, quasi*

I

iam

i) v. Acta Concil. Pisan. et in iisdem suspens. Iul. II.
 ab omni Papali administratione p. 202. edit.
 1612. vnde repetit Rich. Hist. Conc. T. IV. p.
 548. k) litter ad Maximil. Imperatorem p. 65
 Act. Concil. Pis.

iam palam facere quaerat summus Pontifex, nihil magis cordi sibi esse, quam ut olim, de subactis hostibus triumphum Iulius Caesar retulit: ita se de subacta dirutaque Ecclesia Dei, id est de bonis illius membris, (quod absit) aliquando triumphare.

§. LXXIII. Mirumne igitur, eo velut contagio sua Iulio crimina exprobrandi tantum esse Ludouicum, mirumne est in minas eum prorupisse, criminibus merito illas prouocantibus? Neque alios eo tempore animus quo Romanam Babylonem se perditurum recepit, penitus latuit. Hinc Io. le Maire, quem saepe citauimus ad testimonium dicendum, non tantum antiquum affert vaticinium: *arbor glandis subuertetur* 1); sed et sine haesitatione *quercus*, inquit, *suo tempore foliis spoliabitur, lignumque sic applicabitur, ut materiae illi congruat* m), quae verba ab inscriptione nummorum: PERDAM BABYLONIS NOMEN, parum profecto abeunt. Quercu enim, qui in insigni suo quercum ostentauit, Iulius designatur, quemadmodum et Cameraarius, cui translationem eius auctoris debemus, iam dudum obseruauit n), et delineatio

1) l. c. p. 132. m) l. c. 10. n) append. ad narrationes Io. le Maire l. c. p. 10.

tio nummi quem, a Iulio cūsum, aere exprimendum curauimus, abunde docet. Nisi forte poenas apud inferos luendas Iulio intelligere oportet, id quod tamen aequē inferuiet causae nostrae, quandoquidem inde manifestum fit, id odium sui in Gallia sibi Pontificem impium peperisse, ut insultationibus omnis generis patuerit.

Conclusio. §. LXXIV. Sed satis funto haec argumento, cui ad modum breuiter me satis facturum arbitrabar initio, quid Ludouico cum Praefulibus Romanis sui temporis intercesserit rerum, excutere aggressus. Enim vero dum in singula inquirō diligentius, factum est, ut in iustae dissertationis mensuram excreuerit, quod ut pertractaretur, vix unius alteriusue spatium paginae poscere videbatur. Visum igitur est, monentibus amicis, quod principio mihi agendum susceperam, ut res gestas Ludouici cum Alexandro, Iulio ac Leone, Pontificibus, qui tempestate eius Romanam Ecclesiam rexerunt, pertexerem, seponere tantisper et lucubratiunculam hancce in lucem antea proferre. Non incongruum forte est, dissertationi, qua Harduinus de nummis hisce egit, dissertationem separatam opponi, praesertim cum

ea non tota sit in reuincendo viro docto occupata, sed et alia ad argumentum hoc spectantia complectatur.

§. LXXV. Quanti ea momenti sint, quanti non sint, alii iudicium ferent; equidem non plane nihil afferre utilitatis ad causam defendendam videntur. Ea ipsa excusationis vicem sustinebunt, si quis breuem Harduini laborem cum nostro contendat exprobratq; , nimis multis de re, qua neq; stet neq; cadat causa eorum, qui repurgatae religioni nomen dederunt, esse actum. Neque vero indignum est Regis laudatissimi de veritate testimonium, cui, uti a cavillationibus adversariorum praestari tutum possit, paulo plus temporis chartaeque impendatur, neque possunt semper, quibus ingenia foecunda vanos colores induxere, ita illico vindicari, ut pristinum nativumque recipiant. Quousque de numorum istorum variis generibus certiora non licebit afferre, sperandum, opinor, vix est, ut maiorem breuitatem argumentum istud admittat. Veruntamen, ne et nunc latius iusto digrediat^{ur} oratio nostra, imponendus illi modus est et

F I N I S.

Epi-

EPISTOLÆ
SVMMORVM ET CLARISSI-
MORVM VIRORVM
DE
NVMMIS
LVDOVICI XII.
ROMANÆ BABYLONI
MINITANTIBVS
AGENTES ET AD AVCTOREM DISSER-
TATIONIS ANTE ET POST EAM
EDITAM MISSÆ.

Epistola
Symmori et Clarissi-
morum virorum
N. V. M. I. S.
I. V. D. O. V. I. C. I.
R. O. M. A. E. B. A. B. Y. L. O. N. I.
M. I. N. I. S. T. R. I. S.
A. G. E. N. T. E. S. T. A. D. A. C. T. O. R. U. M. D. I. S. S. E. R.
T. A. T. I. O. N. I. S. A. N. T. E. E. T. P. O. S. T. E. A. M.
E. D. I. T. A. M. M. I. S. S. A.

I.

VIR CLARISSIME.

Binis tuis, quarum primam ex Monasterio meo Luccensi Hannoueram reuersus domi meae inueni, unis his respondeo, ignoscentiamque peto, quod, spatiis exclusus iniquis, citius respondere non potuerim. Fateor interim nummum hunc Ludouici XII. cum inscriptione: **PERDAM BABYLONIS NOMEN**, in collectione mea numismatica non extare, nec de illo magnopere quippiam notum esse mihi, quam ex autoribus, à te citatis, iam ante didiceram. Luckius duos huius Galliarum Regis nummos exhibet pag. 23. sed neutrum exponit, tribus verbis dixisse contentus, *Ludouicum hunc Iulio II. Pontifici Maximo admodum fuisse infensum*. An autem ea propter primus horum nummorum cusus sit, ne tangit quidem. Harduinus similem ex parte produxit Electorum suorum operum p. 905. sed sine

anno, BABYLONISque nomine, in BABILLONEM, quae hodierna CAIRVS esse debeat, mutato : pro qua vocis illius cum duplici I inscriptione Petauium quidem citat, sed locum eius non allegat, id quod satis argumenti est, cur Harduino fides adhiberi non debeat, quam praesertim in re nummaria audacissimis correctionibus suis ineptisque coniecturis apud eruditos dudum concoxit. Certum interim est, controuerfiam de hoc nummo ad liquidum nondum esse perductam, nec terminari forsitan posse, nisi ex oculari inspectione variantium inscriptionum, quae in dicto numismate reperiuntur. Cui fini vtramque tuam epistolam ad πάντοθεν Dominum Leibnitzium nostrum, (huiuscemodi rerum arbitrum quam maxime idoneum) hac angaria Viennam transmissi et obnixe rogavi, vt pro bono publico nobis hanc velit gratiam gratificari et invictissimi Imperatoris Romano-Germanici Galophylacium perlustrare variantesque Ludouiciani huius nummi inscriptiones nobiscum communicare, ac super toto negotio sententiam suam aperire, id quod in rem conferre poterit nullo negotio, monstrante sibi, in quibus locis

culis

culis illi iaceant, Nobilissimo Domino Heraeo, serenissimi quondam Principis Arnstadiensis, nunc Caesareae suae Maiestatis antiquario, viro celeberrimo humanissimoque. Vale, Vir clarissime, atque ex animo salve a

Hannouerae XXIX. Apr.

clcl c: xiv.

Gerardo, Abbate
Luccensi.

II.

CLARISSIME VIR,

VLtimas tuas accepi. Quid interea temporis Excellentissimus Dominus Leibnitzius ad quaesita responderit, pagina sequenti transmittō. Laudo illustris huius Viri in respondendo diligentiam. Scheda autem D. H. si verum fateri licet, mihi non satis facit. Vale, Vir clarissime, atque ex animo salve a

Scrib. d. XVII. Ian.

clcl ccxiv.

Gerardo, Abbate
Luccensi.

I 5

Ex.

III.

Excerptum ex literis Excellentissimi de Leibnitz dedato Vien. d. II.
Iunii clb lb CCXIV.

Dominum Heraeum à te salutaui, qui tibi sua officia cum multa salute refert; Quaesiui ab ipso generatim, quos Ludou. XII. Galliarum Regis nummos extare nosset? respondit ex Gazophylacio Imperatoris sibi visos esse sequentes:

- 1) Æreum maximi moduli, cum inscriptione: FELICE LVDOVICO REGNANTE DVODECIMO, CÆSARE ALTERO, GAUDET OMNIS NATIO.
Rev. Anna Britannica cum inscriptione: LVGDVN. RESPVBLICA GAUDETE BIS ANNA REGNANTE BENIGNE SIC FVI CONFLATA.

1499.

- 2) Elegans Medallio Argent. cum inscriptione: LVDOVIC. D.G. REX FRANCORVM.
Rev. Notat foedus cum Imperatore et Ferdinando Catholico.

- 3) Moneta aurea cum inscriptione:

PERDAM BABYLONIS NOMEN.

Idem extat in nummophylacio Oenopotano.

4) E-

4) Erinaceus. COMINVS ET EMINVS.

5) Adest rarior Annae Britannicae, quae
quae dicitur desponsata Imperatori Ma-
ximiliano I. cum imag. Max. I.

In Gallia sibi visos ait:

6) Argenteum cufum.

Rev. Erinaceus cum Corona, MEDIOLA-
NI DVX, ASTENSIS DOMINVS.

7) Alum. cum Ludouico Moro

Rev. D. MEDIOL.

8) Cum Erinaceo et tribus turribus.

Rev. VICTOR ET TRIUMPHATOR
SEMPER AVGVSTVS.

Haec bona fide descripsi ex scheda Domini
Heraei, quem ipse nondum vidi. Gaudeo
te optime valere etc.

Dab. Viennae II. Iun.

ab Iccc XIV.

Gottofredus Guilhelmus
Leibnitzius.

IV.

VIR CLARISSIME.

M Alum apud te nomen contraxi, quod
tanto temporis intervallo ultimistu-

is, iisque longe mihi gratissimis nihil responderim. Vereor ne nimis vulgare sit ac tralatitium, aut si mauis, proletarium, excusationis loco, negotiorum molem obtinere, quae quamuis multa magis quam magna, me quotidie sic fatis circumstent, huic tamen silentio causam non dedere, cuius vera ratio est, quod ego, si recordaris, spem tibi fecerim, de procurando nummo Anti-Babylonico ex Gazophylacio inuictissimi nostri Imperatoris, quem parario Domino nostro de Leibnitz, non sine aliqua difficultate à Domino Bibliothecario, impetraui tandem, tibi que hac vice mitto spectandum per Dn. nostrum Försterum. Duos tales possidet Imperator sub eadem forma cusos, vnum Viennae, alterum Oenoponti, quorum vterque quoad rem ipsam cum tuo sub figura prima plane quidem coincidit, sub diuersis tamen formis cusos esse sequentes indicant differentiae, quae

1) In vtriusque corona partis aduersae, vt inspicienti patebit, valde est notabilis.

2) Tò A. vocis FRAN. in meo magnum est, in tuo iustae quantitatis.

3) In Collo sub finem capillorum punctum

ctum meus habet, ciceram, ni fallor indicans, tuus non item.

4) Post meo LVDO. in meo circulus maior, in tuo paruus.

5) Post NEAPOL. R. hoc est Rex Neapolitanus, in tuo conspicitur lineola, in meo nihil.

6) In corona partis auersae numerus circellorum h. e. vnionum in vtroque par non est.

7) Ante PERDAM in tuo notabilis stat crux, in meo quinque circelli, rosam figurantes.

8) In tuo post BABYLONIS duo stant puncta, in meo nihil.

9) Post NOMEN in tuo punctum, in meo rosa etc.

Vale, Vir clarissime, et salue à

Hannouerae X. Maii.

clb lccc XIV.

Gerardo, Abbate
Luccensi.

P. S.

Iudicium à me petis super ROMA tua
BABYLON, quod quale sit futurum,
vel

vel me indicente facile intelligis Har-
duini enim commentum non à veri-
tate solum sed et ab omni verisimili-
tudine est alienum. Communem
autem, quae tua est, sententiam fir-
mat temporum illorum Historia et
Evidentia Inscriptionis. Vale iterum.
Datum ut in literis.

IV.

CLARISSIMO ERUDITISSIMOQUE
V I R O
CHRISTIANO SIGISMVN-
DO LIEBE,

S. P. D.

D. SALOMON DEYLINGIVS.

Perplacet, quod cepisti, consilium de-
nuo edendae magisque perpoliendae e-
ruditae dissertationis tuae, qua illos Ludo-
uici XII. Galliarum Regis nummos, qui
Babylonis nomen inscriptum habent, ex-
aminata reiectaque Io. Harduini senten-
tia explicasti. Ita temporis inseruis, et
rem

rem gratam facis Ecclesiae Evangelicae, quae saecularem memoriam religionis, ducentis abhinc annis repurgari coeptae, proxime solenni ritu celebrabit. Horum quippe nummorum indicio et argumento confirmatur detestabilis Romanae Ecclesiae corruptio, quam ante *B. Lutherum* nostrum praeter alios praestantissimos Viros agnovit Francorum Rex *Ludovicus XII.* qui in uita moribusque Curiae Romanae Babylonem deprehendens, publico ac fide digno monumento, emendationi sacrorum, quae paullo post sequuta est, non obscure prolusit. Laceffitus enim et diris devotus à Pontifice Rom *Iulio II.* inanes diras contraria obnunciatione generose reuicit, cufis in perpetuam rei memoriam nummis, quibus excidium Romae, tanquam Christianorum Babyloni, denunciat, pessimumque curiae Romanae statum describit, Babyloniorum fata clademque ei minatus ac imprecatus. In hanc sententiam nummos illos explicarunt Viri praestantissimi imprimis Galli, historiae patriae non imperiti, neque à Romanis ritibus alieni, *Fr. Pitheus* et *Petauius*, Senator Parisiensis, qui nummi iconem omnium primus in publi-

publicum emisit, nec non *Mezeraeus* et *Blancus*, et qui primo loco nominari debebat *Iac. Aug. Thuanus*, vir illustris, et ueritatis amantissimus, qui vetustis nixus confirmatusque monumentis narrat Regem Pontificis ferocia prouocatum proscriptumque Concilium non tantum Pisis indixisse, ut *Iulium* in ordinem redigeret, sed etiam Romanae sedi cladem interitumque denunciassse. Quam maculam ut abstergeret *Spondanus*, negauit, tales nummos à *Ludouico* cusos esse. Magis causæ Pontificiæ defuit *Varillasius*, causatus, Regem Praesulum duntaxat fastum ac vitia Ministrorum ob oculos habuisse, Ecclesiæque pristinum nitorem restituere voluisse. Hoc ipso enim fatetur, mores Babelicos illo tempore in Ecclesia Romana fuisse. *Io. Harduinus*, Ignatiani ordinis sodalis, in coniecturis sagacissimus, Pontificis honori rectius consulturus, eiusque gratiam aucupaturus, nouo invento infamiam amoliri conatus est, nummorum inscriptionem alio detorquens atque contendens, Regem Christianissimum urbi Romae non intentasse minas, sed Cairo urbi in Ægypto, et Suldanorum sedi : At vero invita Minerva ad hoc institutum

tutum accessit Vir ceteroquin eruditus ingenioque florens, neque felicius ei hic conatus cessit, quam alia pleraque foecundi ingenii commenta, novarumque opinionem portenta, quae magno numero excogitavit, et orbi literato obtrusit.

Haec enim expositio ab animo *Ludovici* aliena est, neque cum historia illius temporis consentit. Non est consentaneum, Regem excidiū denunciasse Soldano Aegyp-
tio, *Campsoni Gaurō*, quem amicum habebat, et qui missis litteris Legatoque praeter liberum commerciorum usum loca sacra Palaestinae Gallis indulgebat possidenda, id nequaquam facturus, nisi de amico Regis animo sibi constitisset. Rex certe hostile odium si quod conce-
pisset, pro sua prudentia dissimulandum, nec publico monumento prodendum censuisset. Idem abhorret ab illorum tempo-
rum conditione, quae *Ludovico* non permittebant, ut de sacra expeditione in terras remotiores suscipienda, et de Soldani regno expugnando, posset cogitare, cum domi satis curarum negotiorumque haberet, neque tam difficili et sumptuoso bello vires responderent. Nunquam autem

cogitasse *Ludovicum* de bello sacro, quod Francis perquam calamitosum fuerat, redintegrando, colligitur ex silentio auctorum, qui res ab illo Rege gestas, conatus, consiliaque memoriae prodiderunt, eiusque odium aduersus Pontificem conceptum declaratumque copiose descripserunt.

Dubio incertoque nititur fundamento coniectura *Harduini*, statuentis, post annum à nata mundi salute M. D. III. *Ludovicum* Regem Neapolitanum non amplius salutatum esse. Anne *Harduinus* omnia excusit tabularia? num omnia antiqua monumenta inspexit et examinavit? Cur in re obscura, tanta fiducia, tanquam ex tripode pronuntiat? Et quamvis res reuera ita se haberet, quemadmodum Iesuita, studio partium occupatus, contendit, nonne fieri potuit, ut Rex, suae utilitatis temporisque rationem habens, titulum ab aliquot annis omissum neglectumque, resumeret et denuo usurparet? Fuit olim vrbs in Ægypto Babylonis nomine ideo insignita, quoniam a Chaldaeis condita, situque e regione Memphis ad ripam Nili orientalem et Abicam, ceterisque rebus Babyloni Chaldaeorum

orum non adeo dissimilis credebatur. Quae an eadem sit cum Cairo, impraesens non disputabo. Hoc certum est, Cairum illo tempore sub Babylonis nomine plane ignotam fuisse. Contra a multis seculis, ac illo cum primis tempore, nihil vsitatus frequentiusque erat, quam Romanam Curiam appellari Babylonem. Prostat *Hieronymi* testimonium *Praefatione* in libros *Didymi Alexandrini de Spiritu S. Tom. VI. op. f. m. 217.* ubi Romam Christianam diserte vocat Babylonem et purpuratam meretricem. Eodem nomine Romanam Curiam insigniuere Antistites et vniuersus sacrorum hominum ordo in Dioecesi Leodiensi in litteris ad Paschalem secundum exaratis. Idem dixerunt propalam *Petrus Blesensis*, et *Eberhardus Praesul Salisburgensis apud Auentinum*. Quibus addi possunt *Franciscus Petrarcha*, *Archi-Diaconus Parmensis*, perillustre sui seculi lumen, *Theodoricus a Niem*, *Nicolaus Clemanges*, alii-que, ad quos ego prouocaui Libro III. mearum Observationum sub finem, ubi *Harduini* coniecturas breuiter strictimque pro instituti ratione confutaui. In illa sententia adhuc persisto, mihi-que gratulor de tuo consensu, quo me vehementer confirmasti.

Tanto quippe eruditionis apparatu, tantoque argumentorum robore aduersarium aggressus es, vt eo prostrato debellatum esse videatur.

Maacte hac virtute alacrisis animo, nec causam, quam tuendam suscepisti, desere. Non deerunt praemia, tua industria et praeclara eruditione digna. Vale. Dabam Islebiae Pridie Calendas Sextiles M. DCCXVII.

V.

CLAR. LIEBIO

S. P. D.

BVRCARD GOTTHELF STRVVE.

INstitutum, quod habes vberius explicandi nummum Ludouici XII. laudem omnino meretur, vt eo libentius petitis tuis inseruiam. Lucem autem quodammodo praeferent Pacis tractatus a Ludouico signati, quorum aliqui in secundo Tomo Collectionis pacis tractatum, quae sub titulo: *Recueil des Traites de Paix* Amstelodami prodiit, continentur. Renunciauerat enim Ludouicus per tractatum Lugdunensem

fem d. V. Aprilis clō lō II. iuri suo in regnum Neapolitanum in fauorem Ducis Luxemburgensis. Nihilominus postquam ex ista regione eiectus esset, in tractatu Lugdunensi cum Heluetiis d. XI. April. clō lō III. utitur titulo Regis Neapolit. et Hierusalem, prout ex Recueil Tom. II. p. 5. patet. Licet autem de diplomatibus non constet, in quibus post ista tempora hoc titulo fuerit usus, nihilominus Ludouicum eodem usum fuisset patet ex pace Blesensi d. XII. Octobr. clō lō V. quia Germanae de Fuxo cedit omnem titulum Regis, ius, partem et portionem quam habet et sibi competit, et pertinere possunt in dicto regno Siciliae citra Farum. Rec. p. 16. Tandem vero per pacem Blesensem d. I. Dec. clō lō XIII. Ludouicus omni iuri suo in regnum Neapolitanum plane renuntiat. Rec. p. 35. Si itaque cedit titulum, iuri suo renuntiat, mihi sane, videtur, ad ista tempora et titulum et iura sibi reseruasse Ludouicum. Interim titulum ultra tempus ab Harduino definitum, vsitatum fuisse videmus. Haec igitur sunt, quae mihi in praesenti circa hanc materiam succurrunt; si quae alia obuenerint, quae vsibus tuis possunt inferuire, lu-

bens significabo. Vale Scribebam Ienae
d. XIX. Martii clbcccXIV.

VI.

VIR CLARISSIME.

VT gratissimis literis tuis sine mora re-
spondeam, laudo tuum studium in
eruenda Veritate religionis nostrae, et im-
primis de Babylonis in Sacris significatu,
non minus ac in nummo Regis Gallorum
Ludouici XII. Optauerim, vt ex Ienidensi
meo apparatu suppeditare desideratum ex-
emplar queam. Contentus tamen, spero,
eris, si certiozem te reddam vbi haberi
queat. Extat nimirum aureus hic in Ga-
zophylacio iam Ducali Saxo-Gothano,
quod prius Arnstadii habuit et collegit sere-
nissimus Princeps Syvarzburgensis. Prae-
est eidem, vt prius Arnstadii, Dn. Schlege-
lius, Vir humanissimus et horum peritissi-
mus, cuius fauore eundem obtinuit D. D.
Struuius noster, et inseruit apographum
seu ectypum in Bibliothecae suae antiquae
Ann. M. DCCVI. mense Febr. p. 73. Ce-
terum Babylonis nomine Romam in Sacris
innui non solum dudum Hieronymus sen-
tit,

tit, sed et res ipsa loquitur, si textus et praedicata conferantur, vnde et inter expectanda adhuc ante extremum diem excidium Romae merito statuitur. Vale, ex voto! Dab. raptim e museo Ienae
M, DCCXIV. Cal. Febr.

G. W. Wedelius.

VII.

VIR NOBILISSIME.

QUod iam dudum oportuisset fieri, vt, si non studiose et cum cura, perfunctorie saltem. tribusque, quod agunt, verbis partes explerem officii, eius rei, quibuscunque id fieri poterit modis, perficiendae prouinciam nunc demum aggredior. Neque tamen operosius excusandam mihi sumo hanc in scribendo moram, cum istud iam abs Homano virorum optimo factum credam optime, quo contiguarum meis aedium inquilino nemo melius queat tibi explicare negotiorum cumulum, quae me plane conficiunt, et clinicae duntaxat praxi in vrbe ampla et populosa intentum ad alia omnia difficilem reddunt et nunquam

fatis expeditum. Igitur si quid in hoc a me, inuito quantumvis et necquidquam ob-
luctante, commissum est, eius abs te veni-
am eo confidentius mihi polliceor, quo
magis est visa amabilis humanitas tua, tum
ex literis nil nisi suaue atque amoenum
spirantibus, tum ex transmissio nuper, gra-
tissimo sane mihi et longe acceptissimo,
dissertationis luculentae aduersus Hardu-
inum munere. Ex ea cumprimis copiam
ac varietatem lectionis, miramque in iu-
dando vim atque praestantiam ingenii li-
cuit perspicere, quibus de rebus et tibi, Vir
Clarissime, ex animo gratulor, et patriae
cumprimis, benignissimae tui similibus,
hoc est eximiorum plane et prognatorum
ad magna alumnorum nutriculae. De
numulo, quem a me habuisti, Babylonii
excidii indice, eiusque auctore quid tibi
dicam, non est in propatulo. Nomen istius
initialibus C. F. literis designatum Claris-
simus forte Schlegelius hariolando assequa-
tur, vel Mylander ille vestras, viri numma-
riae *ἐπιμετρίας* laude decoratissimi. Quod
vero ad ipsam numi epigraphen attinet,
mysteria in huiusmodi otiosorum plerum-
que hominum ingeniorum lusibus, quibus
nec

nec ab acumine, nec ab indultu procerum
auctoritas est, nollem ego venari studios
us, ne laureolas in mustaceo, in scirpo
nodos videar exquirere. Videmus quanta
sit hominum nostrorum temporumque
licentia inuenuitas quasuis turbati synci-
pitis ineptias paedagogica quadam vrbani-
tate in numos et misilia procudentium. E-
adem fuit patrum auorumque memoria
moris peruersitas, ac porro sine dubio fu-
tura est, nisi Principum, quibus ea res cum-
primis esse curae debeat, imperio coerce-
atur, constitutis mature diobolaris huius-
modi prauitatis inquisitoribus; id enim nisi
fiat, quam vereor, ne isthac sapientiae in-
saniensis ostentatione in cachinnos et indi-
gnationem soluamus, catam, si qua est fa-
tura, posteritatem. Vidistine praefatio-
nem a Regiis in Gallia Academicis, cum
altero saeculi, quod voluitur, anno numis-
matum regnante Ludouico Magno cuso-
rum collectio prodiret, scriptam? Lucu-
lenta est, ac si rem expendas, quantiuis pre-
tium, vimque praecipuam artis numorum si-
gnatoriae, quam in veterum monetis mi-
ramur, accurata indagine perquirat ac de-
clarat in generosa maxime ac decora simpli-

citare positam, atque exemplis ad istam normam adornatis illustrat, paucisque adeo pagellis plurima memoratu sane dignissima complectitur. Cur non fuerit typis expressa, operis, cui destinabatur, *τηλαυγές πρόσωπον*, iuxta quidem id ego scio cum iis, qui prorsus nesciunt; e re tamen esset utique seruari scriptum usu doctrinaque praestans, et a menstruarum amoenitatum collectoribus in publicum exponi, ut discant inde mirifici isti, pro captu aevi recentioris, antiquarii numis quos vulgant, suis elegantiam dare et conciinnitatem. Quid Harduinum mouerit ut numo Ludouici XII. Francorum Regis similitudinis, quae ipsi cum Iulio H. P. M. intercescit, designatori nouam pararet interpretationem, in procliui erit iudicare, quibus perspectus est viri animus ab omni eruditionis variae apparatus instructissimus, sed mirus praeterea paradoxorum, quorum pleraque ne ullam quidem habeant veri speciem, opifex et promus condus. In hisce confutandis praeclaram insumsere hactenus operam doctissimi Viri, Henr. Norisius Cardinalis, Spanhemius vterque, Gisb. Cuperus, Christoph. Cellarius, Bern. Lamius, Io. Clericus, Iac. Basna-

Basnagius, And. Morellius, Io. Valentius, Ant. Gallandius, Maturinus Veissierius Lacroseus, Alphonsus DesVignolius, Corn. Theodoricus Kochius, aliique complures, quorum in censum cum te quoque videam succedere, V. C. recte istud quidem et consilio factum arbitror, nominisque inde aec famae decus, augur forte non vanus spondeo tibi ac voveo plane singulare. Neque vero de isto, qui in disceptationem venit nummo verbulum existimo addendum, cum omnia, quae lucem ei ferant, copiose iam sint abs te et cum cura in opere ipso exposita. Aureum illum nunquam vidi praeterquam in amplissima ista et incomparabili Diui Antonii Guntheri Principis Melampyrgici collectione, quam suam nunc fecit et cimeliarchio Gothano illatam servat Fridericus II. Saxoniae Dux, Procerum hodie Imperii sapientissimus, quem DEVS immortalis publico Germaniae bono diu florentem servet atque incolumem. De argenteis, quorum non memini vllum mihi vnquam oculis vsurpatum, tecum sentio, esse illos a manu recentiori, vel genuinis ex auro superfusos, vel ad eorum typum qualitercunque fictos aut interpolatos. Lukium

ckium quod credis fuci ac fraudis exper-
tem, bonum ego factum existimo et res
ipsa euincat. Optimum virum non aliud
impensarum laborisque pretium tulisse,
praeterquam rei familiaris, cuius bonam
partem in mercem istis quidem tempori-
bus parum vendibilem expenderat, iactu-
ram nuper cognoui ex literis ad Phil. Ca-
merarium horarum subseciuarum condito-
rem a filio *ὁμωνύμῳ* consignatis. Commu-
nis haec ipsi fuit cum multis ea tempesta-
te de literarum R. P. optime promeritis
calamitas, quorum opera tum neglecta fere
aut ad thuris piperisque cucullos vel falsa-
mentariorum Tabernas damnata hodie
maiores in modum requirimus et magno
aere nobis putamus redimenda. Sic Chri-
stophorus olim Plantinus in aeterno inscri-
ptionum Gruterianarum opere sumtus fe-
cit sibi pene fatales, lucello sane exiguo, ut
maxima exemplorum pars situ et squallore
magis consumpta quam eruditorum mani-
bus trita perierit. Neque maius a Caroli
Clusii operibus auro contra caris pretium
tuit operae, quae sigillatim edita emtores
inuenerant satis tepidos, ubi in volumen
vnum alterumque chartis diptychis (in fo-
lio dixerunt bibliopolarum pueri) incu-
sum

sum excreuere, Mercurium experta sunt minus fauentem. Luckio Matthiam Berneggerum in vertendis ac illustrandis numismatibus operam locasse Elias Obrechtus Laurentio retulit Normanno, cuius symbola Placcianae Pseudonymorum farragini inserta legitur; quae si ita se habent, mirum sane Virum summum et historiarum ciuilibusque sapientiae longe peritissimum non esse curatius suscepto munere defunctum, cuius sane partes, quod res loquitur, expleuit negligentissime. Centones duntaxat assuisse ex historiarum eius temporis scriptoribus videtur, quorum centonum paucissimi rem de qua agitur, verbo vno alteroue commemorant, multi ne attingunt quidem. Sed haec quidem, vti sub calamum venere, scribillata verius sine delectu, quam presse, quod decuisset, ornateque exposita tibi habeas, Vir Clarissime, mihi que faueas porro, quem nosti multis omniano de causis Tui esse longe amantissimum. Vale, Dab. Nurnbergae VIII. Kal. Octobr. clbcccXIV.

Clarissimo Nobilissimoque Nomini Tuo

Omni studio officioque addictissimus

Godefr. Thomasius.

VIII.

VIII.

VIRO CLARISSIMO,

C. S. LIEBIO

C. SCHLEGELIVS.

ἐν διαγερῶ!

Vtrasque Tuas prid. Kal. Febr. a. clb lccc
XIV. et posteriores a. d. III. Non. Mar-
tii eodem hoc currente anno exaratas recte
accepi, desideriumque tuum vidi. Huic
ut satis faciam, paucissimis significo, illum,
quem indigitas, Ludouici XII. numum ar-
genteum, vbi Dux Mediolani appellatur,
exhibetque urbem cum gladio minitante
vt et epigraphen: *Perdam Babylonem*, non
extare in nostro Gazophylacio, neque un-
quam extitisse in eodem. Fateor me ip-
sum eundem videre desiderare, et quovis
pretio, si obuenerit, velle redimere. Aure-
um vero omnino huius regis cum epigra-
phe? *Perdam Babylonis nomen*, in eo deli-
tescere scias, ab aliis Luckio, le Blanc, Jun-
ckero aliisque iam vulgatum. Sunt aliquot an-
ni, quando dissertationem Germanicam de
hoc ipso nummo contra Harduinum con-
scripsi,

scripsi, sed nescio quorsum inter reculas meas inter conuasandum fuerit reiecta. Nam quae Excell. Abbas Schimidius contra ipsum protulit, non omni ex parte mihi faciebant, quod satis erat. Hoc addo, nec me recordari, in ullo Catalogo nummorum quidquam de eo legisse vnquam nec succurrere mihi in arena iam antiquiorem, qui huius meminerit praeter Wolffium in Lectionibus Memorabilibus.

Meo si quod est iudicio cusus est posterior aureus omnino contra Iulium II. quicquid contrariae partis homines etiam statuant, certissimis euidentissimisque argumentis persuasus, licet etiam argenteus sit fictus confictusque, quod tamen absolute dici quoque non potest, cum multi lateant de-reganturque hodie nummi qui ab aliis profictitiis fuerunt habiti. Ita vale et res tuas ex sententia age. Dab. Id. Mart. clbcccXIV. Gothae ὡς τάχιστα.

IX.

V. C.

CHRIST. SIGISMUNDO LIEBIO

C. SCHLEGELIVS

ἐν διαγερ!

Accepi tuas multo humanitatis sale con-
sper-

sperfas, ad quas ut citius respondeam, et tu poscis, et amor litterarum, qui nos coniungit, facile exigit. Sed paucissimis tecum agam, cum pluribus iam vix liceat, idque ad vestigia, quibus praeiuvisti.

Argentei, cuius meministi auctore Grœningio, vix tanta est auctoritas, cui satis fidere queas; fabulas quandoque narrat, relatione fortassis quadam aut catalogo nummorum non accurato deceptus. Ut summatim dicam, affaniae sunt, nullis fide dignis auctoribus, nulla sufficiente probatione nitentes.

At transmissam nummi delineationem venio. Optime se haberet ista, nec quidquam in ea occurrit, quod rationibus temporum non consentanea per omnia exhibeat, modo dicere exhibitor eiusdem posset, ubi ipse nummus lateat, ubi inveniatur genuinus. Ad Mulmannum provocas. Si coram essem, dicerem tibi aliquid in aurem. Hoc saltem dico, caue sedulo, ne tibi imponatur. Sed et hoc tibi soli scias. Vidi aliquando aliam ab eius manu profectam delineationem, nummum nunquam vidi, neque unquam quisquam eum videbit, credo. Si daretur talis, res omnis careret dispu-

disputatione et in vado esset. Le Blanc credo illum quoque vidisset, et forte Mulmanno citius. Nuper iam tibi scripsi, ducatum nullum cum hac epigraphe delitescere in nostro thesauro neque tempore meo per quindecim annos eiusmodi argenteum à Mulmanno fuisse transmissum recordor. Aliorsum ergo illum hunc ipsum transmississe oportet, aut falsa est eius relatio. Si heic fuisset, dudum eius delineationem a me accepisses; ego enim, quod credas, tam invidus non sum, ut non potius hasce delicias rogantibus ultro offeram, quod firmiter tibi persuadere poteris ac tuto publice prouocare ad haec verba mea, eius heic existentiam negantia ac pernegantia. Neque iste heic ostendendus, cum *Revers. Vltus auos Troiae.* Sed

1) Iste adest: LVDOVICO XII. REGNANTE CAESARE ALTERO, GAUDET OMNIS NATIO. Caput eius mitra liliis septa ornatum. Rev. ANNA REGINA HAC VIVENTE OMNIS LAETABITUR TERRA, qualem Luckius exhibet p. 1. et 2.

2) FELIX FORTVNA DIV EXPLORATVM ATTVLIT 1493. Rev. R.P. LUGDV

LVGDVNEN. ANNA REGNANTE
CONFLAVIT.

3) LVDOVICUS XII. DEI G. FRANCO-
RUM REX, MEDIOLANI DUX. Ca-
put mitra tectum. Rev. VICTOR,
TRIUMPHATOR, SEMPER AUGU-
STUS.

Nihil ergo definio, donec eiusdem
mihi detur inspiciendi potestas ac diiudi-
candi an genuinus sit nec ne? Forte id
efficiet dissertatio tua, vt in medium profe-
ratur, si talis est in rerum natura, de quo
hactenus forte haud vane dubitatum fuit:
Sed probe erit diiudicandus. Videmus
quandoque, vt Iunckerus et alii, de rebus
eiusmodi pronunciantes veluti e sella curu-
li, quas tamen haud primis attigerunt la-
bris. Et heri demum risi legens, eundem
aliquem nummum authenticum, genuinū
et illius aetatis, quam prae se fert, affirma-
re, cum minimum seculo sit posterior. Sed
quid agunt rebus eiusmodi? ignorantiam
saltem suam produnt.

Non te capio, ubi et Struuius aureum il-
lum ex scriniis nostris attulerit. Eundem ta-
men hanc praeferre epigraphen, certo cre-
das, iisque literis integris et exstantibus:

LVDO. FRAN. REGNIQ. NEAP. R.

Caput eiusdem coronatum. Rev. † PER-
DAM: BABILLONIS: NOMEN. Scutum
communissimum Francicum, quod tria lilia
exhibet. Haec ex nummo ipso scribo, cui
tuto fidem adhibere poteris, neque aliter
haec ipsa deprehendes in proxime edendo
catalogo omnium nostrorum aureorum,
quem iam cum praefatione molior.

Eiusdem aurei vnum adhuc exemplar,
quod probe scio, possedit Celsissimus meus
Dominus Princeps, Antonius Guntherus,
quem dono dabat me praesente Consiliario
Berolinensi, Domino de Seidel, sed singu-
lari et deplorando fato emunctorium forte
ex veste extrahens, eundem simul forte ex-
traxerat, atque sic in aula adhuc dum no-
stra versans perdiderat.

Haec praemissa nuper eadem illa hora,
qua tuas acceperam, in chartam statim
conieceram, sed aliis aliisque occupatio-
nibus avocatus, illarum plane oblitus eram.
Nunc denuo per tuas admonitus inquirō
in illas et opportune inuenio, statimque
signo, vnicum si addidero, iam ad omnia in
posterioribus desiderata a me fuisse respon-
sum. Si in lucem prodierit tua disserta-

tio, exemplar eiusdem mihi exposcam a.
d. XLX. April. clb lccc XLV.

X.

VIR CLARISSIME.

Litterae Tuæ, datae XVII. Decembris, nescio quo fato, nonnisi XII. huius mensis, *) nocte intempesta nostram de- uenerunt domum. Tardius igitur respon- sum meum accipies: utinam, non intem- pestiue. Obstitisset adhuc aliquandiu va- letudo Domini Schotti, qui per mensem circiter domi suae aegrotus haeret. Sed qua praeditus est humanitate, delineatio- nem Numismatis Ludouici XII. Galliarum Regis, manu propria, accuratissime factam, beneuole mihi Tibique concessit: hac tan- tum lege, ut si delineationem aere incidi Tibi volupe sit, saltem paucula ectypa, chartae impressa, nobiscum communices; sin minus, ut post sufficientem inspectio- nem, ipsam delineationem ad nos iterum remittas. Ex istius collatione cum illa quam Harduinus edidit, perspicies, Vir E- ditissime, Harduinum, hac in parte, non omnino malae Numum expressisse. Paullo
ta-

*) Varro, ling. Lab. Lib. V.

tamen accuratius extat in libro Christiani Iunckeri, de Numismatibus Lutheri, anno 1706. Germanice apud nos edito; tum etiam in libro rariori Pauli Petavii, cui titulus est *Gnorisma Nummorum veterum ex argento*. Huic non alia, quam Thua-
no, fuit sententia de Numismate Ludouici XII. Nec tamen horum auctoritas sufficit ad sententiam Harduini conuellendam. Imo, ut verum fatear, dubito, an id, extra Galliam, felici cum successu fieri possit. Inspicienda essent diplomata, et viden-
dum, an verum sit, quod Harduinus auda-
cter, suo more, affirmat, Ludouicum XII. nunquam se *Regem Neapolitanum* dixisse post a. 1503. hoc est, Iulio II. iam summo Pontifice. Minoris momenti est, quod ad-
dit, *Veteris Cairi nomen fuisse Babillonem*, non *Babylonem*, ut occidentales omnes Scri-
ptores a temporibus Belli sacri scripserunt, asserente Harduino. Sane, Strabo, Iose-
phus, Ptolemaeus, quos laudat Cellarius *), semper scripserunt βαβυλών. Quibus ad-
dendi, ex Graecis, Diodorus **); ex Lati-
nis, Itinerarium Antonini. Deinde ex Di-

L 3

odoro

*) Cellar. Geogr. lib. IV. p. 34. **) Diod. lib. I
cap. 26. . p. 36. Edit. Stiph. 1559.

odoro et Strabone patet, Babylonem Ægyptiam, a Babyloniiis Assyriacis conditam fuisse. Quorsum igitur diuersitas fingenda in ratione scribendi? Nonne procliuius est, vocem *Babilonis* in Numismate, ex ignorantia vel generali seculi illius vel sculptoris processisse? Sed haec Tibi procul dubio, quam mihi sunt notiora. Æqui tamen benigne consule: tarditatem insonitis condona: affectum obsequendi pro lubitu experire et faue.

Vir Eruditissime,

Berolini 16. Ianuar.

1714.

Tibi addictissimo

Des Vignoles.

XI.

VIR CLARISSIME.

Litteras tuas d. XXVII. Ianuarii datas reddidit mihi mercator quidam Gallus, Lipsia ueniens, quo se, post aliquot dies reuersurum credebat. Sed audio eum, mutata sententia, hic remansurum. Ideo per cursores publicum ad te scribo. Verum

rum domicilii tui ignarus, litteras meas ad Dominum Dumontium mitto, cui salarium tabellarii te redditurum minime dubito. Ad rem.

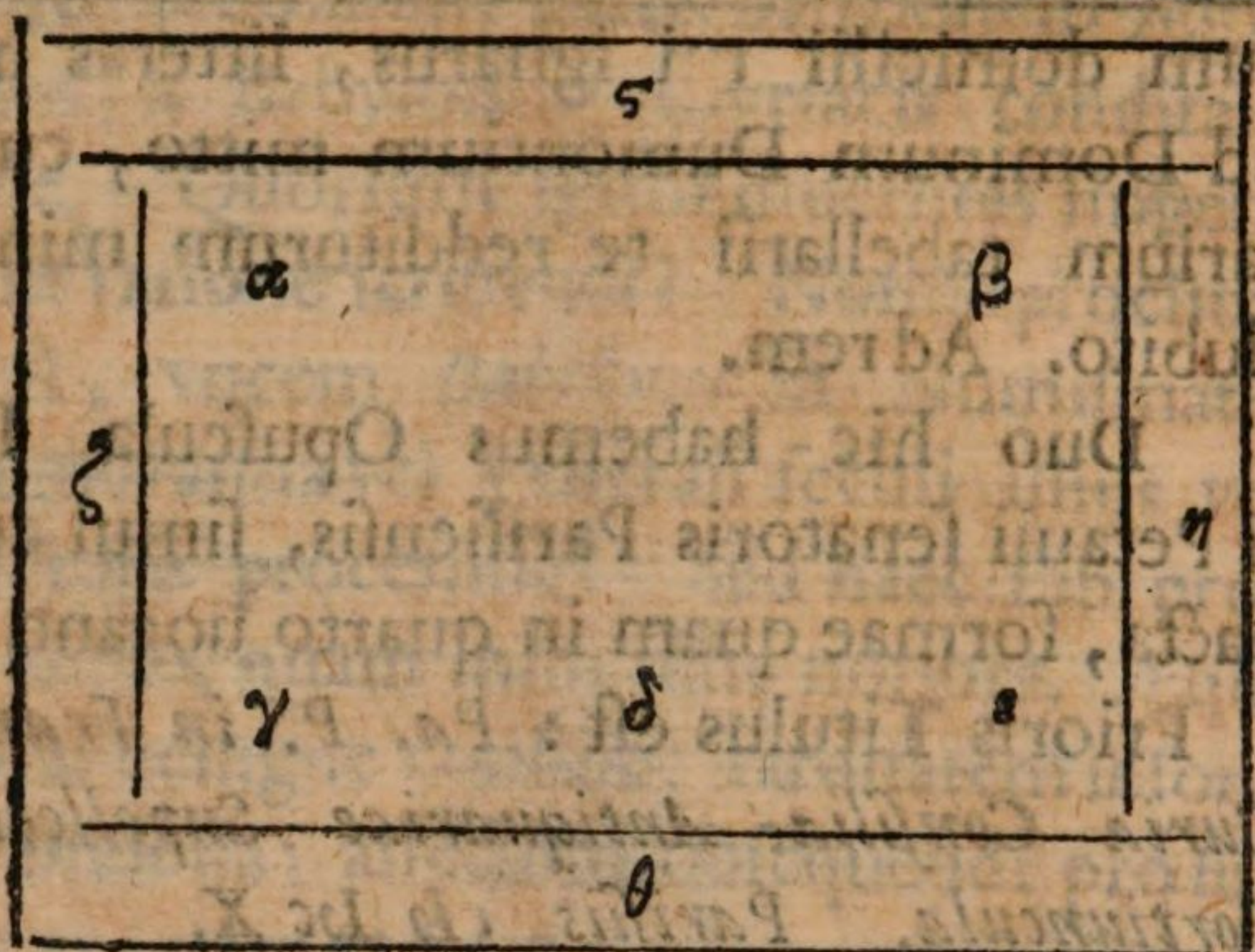
Duo hic habemus Opuscula Pauli Petavii senatoris Parisiensis, simul compacta, formae quam in quarto uocant.

Prioris Titulus est: *Pa. P. in Francor. Curia Consilia. Antiquariae Supellectilis Portiuncula. Parisiis clb lbc X.*

Praeter Titulum et Auctoris effigiem continet XX. Tabulas aeri incisas, quibus repraesentantur statuae quaedam lapides, vasa, annuli, lampades, cultelli, claves aliaeque similia.

Posterior XXVI. habet Tabulas, quarum prima titulus hic legitur: *Pa. P. in Francorum Curia Consiliarii veterum Nummorum γνώρισμα. Parisiis clb lbc X.*

Horum Nummorum pauci sunt antiqui; plures medii aevi; maxima pars monetae recentiores, Gallicae inprimis, Tabula penultima duas tantum exhibet Tabellulas unam quadratam, cuius magnitudinem et contenta operae pretium duxi tibi hic aliquo modo repraesentare.

α β. Locus Numi Iulii II. P. R. cuius Delineationem mitto, manu propria Domini Schotti.

γ ε. Locus Numi Ludouici XII. R. Galliarum, cuius delineationem antea misi.

δ. Inter vtramque faciem istius Numi haec adscripta sunt:

Av.

ESAIÆ. C. XIV.

ε. En quo discordia Diuos Perduxit.

ζ. Nunc ferro et compagibus arctis Clauduntur belli portae nunc foedera iungunt.

η. Nulla dies pacem hanc Italis nec foedera rumpet,

Quo res cunque cadent.

θ. E. Pa. P. c. R. capenula 1609.

Haec sunt Vir Eruditissime, quae ex Petauii libro descripsi, vt secundis tuis facerem satis: si quid inde tibi usui esse possit, ipse videris. Pauca adiiciam differendi gratia: Et primo quidem, Numus Iulii II. in quo *tiranno* pro *tyrano* legitur, firmat id, quod in prioribus meis obseruabam, ex ignorantia seculi illius, *Babillonis* pro *Babylonis* scriptum fuisse in Numo Ludouici XII. Praeterea fateor, me non intelligere, cur Petauius duos hosce Numos in eadem Tabella coniunxerit, inclusos Versibus Virgilianis; quibus cum nulla ratione, vt nec cum Numo Ludouici XII. congruit. Ille enim cusus fuit anno 1506. ob recuperatam Bononiam expulso Ioanne Bentiuolo; quod aperte docet Numi facies auersa, cuius Inscriptionem ita lego: *Bononia per Iulium à Tyranno liberata.* Nec sine testibus haec dixerim. (1.) Onuphrius Panuinius in vita Iulii II. Platinae addita refert hunc Pontificem in *Ioannem Bentiuolum BONONIENSEM TYRANNVM* arma mouisse, quem vrbe expulsam, eius domum furenti populo excindendam obiecisse: anno tamen non adscripto, quem (2.) Laurentius Surius, in Commentariis, ait fuisse 1506. Eodem inquit, an-

no Iulius Pontifex Iohannem Bentiuolum... Bononia eiecit.... Domus eius.... ut abominandi dominatus memoria penitus oboleretur, concurrentis populi impetu à fundamentis euersa est.... et urbs liberata. (3.) Tertium addam, qui solus sufficeret, Iesuitam Philippum Bonnanium, in Numismatibus Pontificum, Romae editis anno 1699. Is sane nullus meminit Numi de quo nunc tecum ago, quod miror, sed prolixum affert locum ex Diario Paridis de Grassis, Caeremoniarum Magistri, qui in descriptione Ingressus Iulii II. Bononiam, ait, plures Arcus ipsi erectos fuisse, quorum unusquisque suum titulum habuit: ut, Iulio secundo Tyrannorum expulso; alius, liberatori Patriae; alius, Bononia a Tyranno liberata, etc. subdit Grassus: Deinde Dominica 15. Nouembris post aliquot dies, Missa in die Coronationis (26. Nouembr.) pro anno quarto Iulii etc. qui characteres certissime annum 1506. demonstrant aliunde iam satis notum. Verum, quid haec omnia cum circumscriptionibus Petauianis?

Caeterum, quamuis Harduinum legendo, plurima ab ipso temere prolata observarem; nihil tamen chartis mandavi. Ex

quo

quo autem palinodiam, coactus, cecinit,
laetus ex arena discessi, inquam, amico ut
placerem, reluctantem tamen ingenio, de-
scenderam. Illud enim Domini Nostri
summopere arridet, *Beati pacifici*. Vale.
Berolini 17. Fe-bruarii. 1714.

Des Vignoles.

XII.

Monsieur,

Ce m'est un honneur et un plaisir ex-
treme, d'avoir acquis par le moyen
de Monf. du Mont une connoissance aussi
honorable et aussi utile que la votre; Je
Vous demande, Monsieur, la continua-
tion de votre amitié et de votre correspon-
dance pour tout ce, à quoi vous me jugerez
capable. Je me trouve à present dans une
ville, où l'on trouve de quoi se contenter
par raport aux livres et aux belles lettres.
Peutetre y avez vous été: Mais enfin ie
vous y offre me petits services.

Comme pourtant à l'egard des medail-
les je n'ai pas assés d'experience pour
en

en bien juger, j' ai consulté sur votre demande un de mes Amis, grand connoisseur en ce genre d' études, et voici sa reponse:

Je trouve, que les medailles originales de Perdam Babylonis Nomen *sont toutes d' or environ du poids d' un ducat. Celle du Cabinet du Roi de France a pour inscription le su: LVDOVICVS FRANCORVM REGNIQVE NEAPOLITANI REX. La buste de Louis XII. Rev. PERDAM BABILLONIS NOMEN; armes de France. Il y a encore une autre ici un peu differente dans un Cabinet d' un particulier, dont j' ai tiré une copie ci jointe.*

Celles que j' ai vû dans les Cabinets d' Allemagne, de Hollande, d' Angleterre et de France en argent sont ou moulés sur celle d' or, ou frapés du meme coin moderne contre-fait, qui est encore au Louvre.

La Medaille du Cabinet d' Arnstad que j' ai vû, est du nombre des dernieres (si ma memoire ne me trompe): Leur Epaisseur et leur fabrique tout à fait differente des originaux d' or decouvrent aisemet leur faussete.

J' ai observe plusieurs coins differents
en

enor, ce qui me fait croire, qu' on a frappé beaucoup de ces pieces, qui n' estoient pas faites pour des medailles, mais pour des monnoyes.

Non obstant cela tous les Originaux paroissent estre faits dans le meme temps; Si je viens à remarquer quelque autre chose sur le même sujet, je vous le communiquerai.

Voila Monsieur, ce que mon Ami m' a écrit. Vous voyez qu' il a voyagé.

J' aiouterai ici (parce que ie crois le devoir pour rendre service) que i' ai vû à Paris un tableau ou sculpture de relief en bois qui contient tous les Rois de France depuis Pharamond jusqu' à Louis XIII. qui domine au milieu de la piece à cheval commandant le Siege de la Rochelle, qui y est aussi en bosu. Je ne puis vous exprimer assez l' habiletè de l' Ouvrier, qui a fait ce tableau. Tout y est d' une finesse et d' un gout si exquis, que tout le monde admire l' art qui y est mis. Représentès vous Monsieur, que le tableau n' est peutre en long que de 4 à 5 pieds et en hauteur de 2 et $\frac{1}{2}$ et que cependant tous les Rois y sont au naturel, plusieurs d' une finesse

nesse à n^o y pouvoir rien ajouter. Sⁱ il y
avoit a Leipfic quelque gros Seigneur, qui
vouloit avoir quelque tableau dont il n^o y
a, ni aura de pareil, je pourrois le leur faire
avoir. Mais comme c'est la plus rare de
toutes les pieces, on en demande vingt
mille fr. de France qui font onze de Hol-
lande et cela en effet le vaut bien. Peu-
tetre le donneroit on un peu moins. Je
reste encore ici 2 mois. Je suis

Monsieur

votre treshumble
Serviteur

Clermont.

DIS-

DISSERTATIO
IO. HARDVINI
DE
NVMMO
LVDOVICI XII.
PER DAM
BABYLONIS NOMEN,
GALLICE PRIMVM POST
ET LATINE EDITA.

XIII.

Medaille de Louis XII. expliquée
par le P. J. H. Jesuite. v. le Supplement
du Journal des Sçavans Janv.

1707. p. 194.

LA Medaille de Louis XII. dont parle Mr. de Thou dans son histoire, est assurément singuliere, mais il l'explique mal. Elle est d'or, au Cabinet du Roi. Mr. Petau Conseiller au Parlement l'a publiée et apres lui Mr. le Blanc dans ses Monnoyes de France. Elle a pour inscription du côté de la tête: LVDO: FRAN: REGNIQ. NEAP. R. avec la tête de Louis XII. couronnée. Au revers se voyent les armes de France, qui sont trois fleurs de lys: la couronne est ouverte. La devise: † PERDAM BABILLONIS NOMEN. Elle est prise du Chap. XIV. de la Prophe- tie d'Isaie V. 22.

Mr. de Thou s'est imaginé, que c'etoit-
une menace, que faisoit le Roi Louis XII.
de

de ruiner Rome, a l' occasion de ses brouilleries avec le Pape Jules II. Et que par un terme de mepris il a voulu denoter Rome par le Nom de Babylone. Les Ennemis du S. Siege adoptent volontiers cette explication: parce qu' ils y trouvent ce qui est de leur gout, Sçavoir Rome meprisée même par un Roi tres-Chretien, mais cette explication est très-fausse, et injurieuse à la memoire et à la pieté de Louis XII. Il faut remarquer 1) Que cette Medaille à été frappée à Naples, cela est visible par la Legende: Ludouicus Francorum Regnique Neapolitani Rex. 2) Que les Rois de Naples sont aussi Rois de Jerusalem depuis l' Empereur Fredric II. 3) Que Louis XII. prit Naples en 1501. 4) Qu' il prit alors les titres de Roi de France, de Jerusalem et de Naples, comme Guicciardin le rapporte dans son 5. livre: ou bien, comme il se lit dans l' edit de Louis XII. pour la Creation du Parlement de Provence l' an 1501. chez Mr. Joly au I. Tome des offices de France p. 472. *de France, de Naples et de Jerusalem.* 5) Que cette Année la même, que Louis XII. prit Naples ou du moins l' année suivante cette Medaille y fut frappée, 9. ans auparavant, qu' il se fut brouillé avec le Pa-

pe Jules II. Car passé l' an. 1503, il ne prit plus le titre de Roi de Naples. Ce n' est donc pas Rome que Luis XII. menace par ces mots ci: *Perdam Babylonis Nomen.* Mais étant devenu Roi de Jerusalem par la conquête de Naples, il promet par cette legende, d' aller dans la terre sainte, recouvrer son Royaume et ensuite ruiner Egypte jusqu' au grand Caire, qui étoit la Capitale du Sultan d' Egypte: parce que ce Sultan étoit en même tems le Maître de Jerusalem et de la terre sainte: Le grand Caire alors s' appelloit dans nôtre Occident par une erreur populaire, qui avoit commencée à ce que croient plusieurs sçavans du tems des Croisades. Car pour ce qui est de l' epigramme de Martial au livre 14. epigr. 150.

*Hae tibi Memphitis tellus dat munera;
victa est*

Pectine Niliaco iam Babylonis acus.

Ou Ferrarius dans sa Geographie a crû voir la Babylone d' Egypte; le Poete n' a voulu parler, que de la Babylone, qui étoit sur l' Euphrate. Il n' a fait que mettre en vers cette pensée de Plin liv. 8. p. 231. comme le P. Hardouin l' a remarqué là même:

Acu facere id Phryges invenerunt, - - - Colores

lores diuersos picturae intexere Babylon maxime celebrauit et nomen imposuit. Plurimis veroliciis texere, quae polymita appellant, Alexandria instituit. Les Sultans d'Egypte faisoient donc leur sejour à Babylone come les Occidentaux l'entendoient, c'est à dire au Grand Caire: et ils furent les maîtres de la terre sainte jusqu' à l'an 1516. que Selim I. Empereur des Turcs s'en empara, aussi bien, que de l'Egypte l'année suivante. Ce fut lui, qui executa en effet ce que Louis XII. projettoit de faire ou ce que ses suiets du Royaume de Naples souhaitoient, qu' il fit en lui faisant dire sur cette medaille: *Perdam Babylonis nomen.*

Eadem dissertatio sed hinc inde mutata prodiit inter Opera selecta Io. Harduini.

p. 905. ubi ita habet:

NVMmus Ludouici XII. Francor. Regis, cuius meminit Iacobus Augustus Thuanus lib. I. historiarum sui temporis, est sane eximius ac singularis, sed ab ipso perperam explicatus. Aureus est in Gaza regia et in cimelio Jll. D. Foucault, Regi à Sanct. Consil. Nummi illius iconem pri-

mus exhibuit P. Petavius Senator Parisiensis et post eum le Blanc in libro inscripto *Gallice, Monnoyes de France*. Prior nummi pagina vultum Principis exhibet, capite cincto corona, e liliis Francicis cum hac epigraphe: **LVDO. FRAN. REGNIQ. NEAP. R.** Posterior habet insignia Regni Franciae, quae sunt tria lilia, superposita corona, pro more illius aevi aperta. Inscriptio cruce praefixa: **† PERDAM BABYLONIS NOMEN.** Allusio est ad locum Isaiae cap. **14. 22.** ubi de Chaldaica Babylone dicitur: *Perdam Babylonis nomen.*

Existimavit D. Thuanus comminatum esse hoc dicto Regem Ludouicum XII. se deleturum esse urbem Romam, quoniam esset ei cum summo Pontifice Iulio II. similtas maxima: probrosoque Babylonis nomine eundem ipsam Romam designasse. Hanc vero interpretationem amplectuntur auidissime S. Sedis Apostolicae hostes: quibus credi perplacet a Christianissimo etiam Rege summopere spretam fuisse sedem Christi Vicarii. Verum est haec interpretatio prorsus falsa, ac memoriae religiosissimi fane Principis iniuriosa valde et contumeliosa.

Animaduertendum est: **1)** nummum
istum

istum tum cufum fuisse, cum esset Francor.
 Rex Ludouicus XII. idem Rex Neapolitanus.
 Nam id aperte praefert inscriptio: *Ludouicus Francorum Regnique Neapolitani Rex.* 2)
 Reges Neapolitanos etiam inscribi et esse
 re ipsa Reges Hierosolymitanos, a temporibus
 Friderici II. Imperatoris. 3) Tunc eundem
 inscripsisse sese, ut in edicto eiusdem
 legitur pro creatione Parlamenti Prouincia
 anno 1501. apud D. Ioll. Tom. I. offic.
 Franciae p. 472. *Regem Franciae, Neapolis et
 Ierusalem.* 5) Anno illo ipso, quo capta a
 Ludou. XII. Neapolis est, aut anno certe se-
 quente, nummum hunc cufum fuisse, hoc est, ante
 annos ipsos nouem, quam cum Iul. II. summo Pon-
 tifice simultates exerceret. Nam post annum
 certe 1503. nunquam inscripsit se Ludouicus XII.
 Regem Neapoleos. Non igitur Romae minas
 intentat Rex certe Christianiss. hoc dicto: **PER-
 DAM BABILLONIS NOMEN.** Sed tunc factus
 ille nimirum Rex Hierosolymitanus, cum et Rex
 Neapolitani Regni, pollicetur hoc lemmate, se
 terram sanctam, ditionem utique suam, recupe-
 raturum esse; deleturumque postea ipsammet A-
 gyptum usque ad Cairum, quae ciuitas A-
 gyptii Soldani primaria tunc sedes fuit; quoni-
 am simul is et terram sanctam et Ierusalem tum
 tenebat. Cairum errore populari occidentales
 omnes scriptores a temporibus belli sacri,

vt plerique eruditi putant, Babylonem vocabant, pro Babillone, quod veteris Cairi nomen fuit, sic enim in hoc nummo scriptum est, *Babilonis*, vt recte D. Petauius edidit, et nos ipsi vidimus in nummo eo, qui perpulcher est et nitidissimus, non vt Thuanus retulit pag. 8. *Babylonis*. Nam quod ad illud Martialis Epigramma attinet, e libr. 14. Epigr. 150.

*Haec tibi Memphitis tellus dat munera; victa
est*

Pectine Niliaco iam Babylonis acus.

Vbi Ferrarius in Geographia videre sibi visus est Ægyptiam Babylonem, longe allucinatus est. Chaldaicam enim quae Euphrati amni imposita fuit, vates indicat Babylonem, versuque solum illud Plinianum exprimit e libr. 8. p. 231. *Acu facere id Phryges inuenerunt - - - Colores diuersos picturae intexere Babylon maxime celebrauit et nomen imposuit. Plurimis vero licis texere, quae polymita appellant, Alexandria instituit.* Soldani igitur Ægyptii in Babillone noua sedem tunc habebant, h. e. in Cairo, et terram sanctam obtinuere iidem vsque ad annum 1516. quo Selimus I. Turcarum Imperator hanc occupauit vt et Ægyptum anno consequente. Is ergo anno 1517. praestitit, quod Ludouicus XII. anno 1501. pollicebatur se facturum esse hoc dicto: *Perdam Babillonis Nomen.*

ORA-

ORATIO REVERENDISS.

EPISCOPI

IO. STAPHYLAEI,
SIBVRICENSIS,

HABITA AD ROTAE AUDITORES

A. C. cl^o l^o XXVIII.

Non. Maii.

POST DIREPTIONEM VRBIS ROMAE,
QVA OSTENDITVR

EXCIDII VRBIS CAUSA

ET

ROMAM ESSE IPSISSIMAM
BABYLONEM, DE QVA PROPHE-
TAE ET APOSTOLI VATI-
CINATI SVNT.

SVBIVNCTA S. SCHARDII HYPOMNEMA-
TI DE FIDE OBSERVANTIA AC BENEVO-
LENTIA PONTIFICVM ROMANORVM
ERGA IMPER. GERMAN. BASIL.

cl^o l^o XLVI, 8.

XIV.

MOs erat priscis illis Romanis, reuerendiss. Patres vosque ceteri viri praestantiss. parta de hostibus victoria, nec non in natalitiis Caesarum, vel alias pro commodo Reip. rebus sic exigentibus, paucis admodum diebus clauso foro, indicere iustitium, quo Senatus populusque Romanus promptius rei sacrae vacaret: et dimissis aliquantisper tribunalibus, ac strepitu iudiciorum, otio vel negotio liberius pro arbitrio, frueretur. At nobis miseris, et huic infelicissimae vrbi, anno superiori longe aliter euenit. Nos etenim non sponte et pro arbitrio nostro, sed Deus ipse acerrimus scelerum vindex et flagitiorum nostrorum, non pro gratulatione commodorum Reipub. Christianae, et huius sanctae sedis, sed pro grauissima calamitate et afflictione eiusdem, non pro natalitio Clementis VII. Pont. max. sed pro captiuitate, et durissima (vt ita dicam) seueritate, illius denique non paucis diebus sed integro anno et ultra;

Deus

Excidium
et calamitas
urbis Ro-
mae.

Deus inquam, per manus scelestissimorum hominum, vel (vt verius dicam) saeuissimarum ferarum, iustitium indixit, tribunalia nostra subuertit, locum hunc sacrum iustitiae cum omnibus ad diuinum cultum pro more ibidem existentibus expulauit, profanauitque libros nostros diuinas ac humanas leges continentes : quibus pro administranda iustitia toti orbi sedulo utebantur. Quosdam ex illis dilacerauit, quosdam igni consumsit, reliquos aut iis, quorum fuerunt venales exposuit, aut ad indignos inhonestosq; vsus ludibrio habuit. Denique post inuasionem direptionemque aedium nostrarum nos ipsos, cum omnibus domesticis et familiaribus nostris in arctissimas nefandissimorum satellitum custodias coniecit, propositis pasim variis tormentis, saepe etiam adhibitis, etsi non corporibus nostris forsitan, familiarium tamen nostrorum nihilominus, quo pretiosiore suppellectilem, tot vigiliis et laboribus partam in secretiora forte loca depositam, indicarent. Illos interim, et nos per diuersa urbis hospitia diligentissime obseruantes, pane doloris et aqua angustiae mi-

ferrime sustentantes, ita vt nobis omnibus vita esset supplicium, et mors solatium.

Qua propter directis nunc in coelum oculis, lamentabiliter possumus deflere cum Propheta : *Recordare Domine quid acciderit nobis, intueri et respice opprobrium nostrum. Haereditas nostra versa est ad alienos, domus nostrae ad extraneos, pupilli facti sumus absque patre: matres nostrae viduae cervicibus nostris iugiter minabantur, lapsis non dabatur requies.*

Adde his malis saeuissimam pestilentiam, quae longe lateque debacchata est, totam fere hanc miserrimā urbem invadens.

Iunge insuper extremam famem, ac necessariorum omnium ad victum humanum summam penuriam. Tandemque eo ventum est, vt qui paulo ante cunctis omnino rebus copiosissime affluebamus, repente necessariis omnibus fuerimus destituti.

Postremo, vrbe veteres coloni propulsi, vix vrbes, vicinique montes receperunt fugam nostram. At mala haec nobis cum caeteris omnibus Romae nunc existentibus communia fuere.

Nos, nos, qui huiusce sumus professionis, nostra insuper propria damna sensimus, qui domesticam huius vrbis iacturam fecimus: nos inquam, reuerendi Patres, integer-

gerrimos grauiissimosque collegas nostros eodem anno amisimus. Vos, honorandi aduocati, totidem collegas vestros supra quartum, quem superiori anno tota haec curia deploravit, viros nempe doctissimos, consummatissimosque eo ipso tempore perdidistis. Vobis quoque causarum patroni, vobis insuper tabelliones et notarii, professionis vestrae damna non defuerunt. Sed vnde haec quaeso? Quasve ob causas tot, et tam grauiissima incommoda nobis euenere?

Causa direpta
e vrbe
Romae.

Nempe, quia *omnis caro cor-
ruperat viam suam*, eramus omnes ciues et inhabitatores, non Romae vrbis sanctae, sed Babylonis, vrbis peccatricis. De qua impletum est temporibus nostris verbum Domini in Esaia: *Quo modo facta est meretrix ciuitas fide-
lis, plena iudicio et sanctitate? Iustitia prius ha-
bitabat in ea, nunc sacrilegi et homici-
dae: prius gens sancta, populus acquisitio-
nis, nunc populus Gomorrae, semen nequam,
filii scelerati, sacerdotes infideles, socii fu-
rum, diligentes munera, sequentes retributio-
nis, de quibus idem Dominus conqueritur
per prophetam Esaia: Filios enutriui et
exaltaui, ipsi autem me spreuerunt: dereli-*
que-

querunt vias meas, blasphemaverunt sanctum Israel: alienati sunt retrosum. Propterea percutiam vos ultra addentes praevaricationem, protinusque volens ostendere, quibus percussione affligendi simus, subiungit: Terra vestra deserta, ciuitates vestrae succensae igni, regionem vestram eoram vobis alieni devorant.

Romam esse Babylonem, Sed ne quisquam arbitretur, vaticinium hoc prophetae iam dudum fuisse impletum in euersione Babylonis et Hierusalem, sub Vespasiano et Tito Imperatoribus Romanis: cum verba prophetiae videantur respicere tempus illud praesens Prophetae, non futurum, animaduertendum censeo, iuxta Ecclesiasticam veritatem futura fuisse praesentia Prophetis, quasi iam futura praesentia cernerent oculis mentis, ut passim ex sacris paginis facile deprehendimus. Sed ne longe exempla petamus, hoc ipsum in hoc eodem proposito nobis idem Propheta innuit declarans se ipsum verbis de futuro, subiungens: *Derelinquetur filia Sion, et desolabitur sicut in vastitate hostili* Hanc *Filiam Sion* Ioannes apostolus in Apocalypsi interpretatur non Hierusalem, sed Romanam profus urbem: quod ex illius descriptione, si introspicimus, in

in aperto est: dum exponens seu verius v-
nus de septem Angelis Ioannis visionem,
quam vidit super damnatione mulieris me-
reticis, sub nomine Babylonis intelligit
hanc urbem: *Mulier*, inquit, *quam vidisti*,
est ciuitas magna, quae habet regnum (quod
de regno spirituali vult intelligi) *super reges*
terrae. Dicit illam *sedere super septem mon-*
tes, quod proprie Romae conuenit, quae ab
antiquis ob hoc potissimum dicta est *Septi-*
collis. Ponit *sedem* quoque *illius super a-*
guas multas, quæ significant populos, gentes,
ac varias linguas: ex quibus magis, quam
vlla alia, in orbe praesertim Christiano col-
lecta est vrbs, vt videmus. Et propterea di-
citur communis patria omnium undecun-
que venientium. Dicit praeterea *plenam*
esse nominibus, blasphemis, matrem immun-
ditiae, fornicationum et abominationum ter-
rae. Haec quippe verba demonstrationem
huius urbis magis specificam non exigunt:
cum haec flagitia (etsi ubique ferere regnent)
hic tamen sedem et imperium habeant.

His tot et tantis flagitiis, praevaricationi-
busque illius enumeratis, subiungit seueris-
simam Dei sententiam, quae contra nos hoc
tempore funestissimam executionem forti-
ta est. Formula autem sententiae haec est:

Quo;

Quoniam peruenerunt peccata illius usque ad coelum, et recordatus est Dominus iniquitatum: ideo in una die venient plagae eius: mors, luctus, et fames desolatam facient illam, et nudam, et ipsam igne concremabunt.

Quod si quispiam pertinacius defendere velit Apostolum loqui specificè de Babylone: huic ego respondeo, quod potius quam Apostolus in prima Epistola (teste diuo Hieronymo de Viris illustrib.) sub nomine Babylonis figuraliter Romam significat, dum inquit *Salutat nos Ecclesia in Babylone collecta.* Postremo, si his locupletissimis testibus non credimus, scilicet per Babylonem urbem hanc significari, effectibus saltem hoc tempore lamentabiliter subsecutis credere oportet. Ex quibus manifestissime constat, quod plura et longe priora, ut inquit beatus Gregorius, in his nostris tribulationibus vidimus, quam in nostris codicibus inuenimus. Nam sanctuario quoque suo, ministrisque sacrorumque hoc tempore non pepercit Deus. Ducti sunt indecenter per vicos urbis cardinales, capti Episcopi, presbyteri interfecti, sacrae Virginis stupratae ad altaria. In Apostolicoque palatio stabulati equi, martyrum effossae reliquiae, aperta, imo fracta mortuorum sepul-

pulchra: et denique quod animus luctu abhorret dicere, sacratissimum Saluatoris corpus, vasculis pro more aureis, argenteisque reuerenter conditum, cum ob praedam vasorum, tum propter contemptum (prohdolor! proh nefandum scelus, omnibus seculis detestandum!) terrae collisum pedibusque plusquam sacrilegis calcatum. Heu nos miseros, visio Apostoli in Apocalypsi poenas minatur huic vrbi, vt diximus, admodum graues. At certe his nostris quas passi sumus, longe mitiores. Magna est profecto ira, quando in sua castra, in sua tentoria, in suos denique milites saevit Imperator. Mitius olim egit noster Imperator, dum seruato templo, et illaesis sacerdotibus templi, sat habuit, eiicere ex castris suis: hoc est, e templo ementes et vendentes, asserens domum suam non negotiationi, sed orationi fore destinatam. At hoc lacrymoso nostro tempore templa, orationes et sacrificia nostra despexit et aspernatus est. Cur quaeso tam, seuerè et absque vlla pietate et misericordia? Profecto audiamus ipsum Dominum per Prophetam tantae seueritatis suae reddentem causam: *Quoniam inquit manus vestrae sanguine plene sunt. Quo mihi multitudo victimarum vestrarum? Plenus sum, ne offeratis ultra sacrificium frustra incensum abominatio est mihi. Peccatis enim et sceleribus vestris me ad iracundiam provocastis. Ideo incipiens a sanctuario meo diuina et humana, sursum et deorsum miscebo omnia, ita vt ubique sit luctus, ubique gemitus, et plurima mortis imago. Sed iam ad nos ipsos reuertamur, qui, si verum amamus, ingenue fateamur necesse est*

est, his tot et tantis nostris, et aliorum communi-
bus sceleribus non defuisse, propria nostra facti-
onis scelera et peccata.

Iustitia curiae Nos enim qui ministri sumus
Romanae iustitiae, iustitiam forte, ut par est,
non ministrauimus. Quid si in sinistrum nos
ignorantia traxit? si fauor inflexit? si acceptio
muneris, vel personae corruperit. Vos specta-
biles aduocati qui adstatis (ut de mortuis et ab-
sentibus taceam) responsa et consilia uestra plus
iusto forsitan diuendidistis, ponentes tenebras lu-
cem, quaerentes mendacium, dicentes bonum
malum, et malum bonum. Vos quoque patro-
ni caussarum, vos insuper tabelliones cum mini-
stris et cooperatoribus uestris, patrocinia uestra
operas (ne dicam quid deterius) uestras minus for-
te diligenter clientulis et partibus exhibuistis.
Quas ob res quum omnes grauiter deliquerimus,
emendemus deinceps in melius quae ignorantes,
aut ex animo peccauimus; conuertamur pariter
ad Dominum, et miserebitur nostri: *quia pius
et misericors est, praeestabilis super malitiam.* Ipse
enim hortatur per prophetam, dicens: *Quie-
scite agere peruerse, discite bene facere, quaerite
iudicium, subuenite oppressis.* Postremo dili-
gite iustitiam, vos qui iudicatis terram. His
mundissimis holocaustis, si iratum nobis Domi-
num placauerimus, absque dubio et hic (prout
ipse pollicetur) bona terrae comedemus, et in
futuro pro bene gestis sempiterna praemia con-
sequemur. Quod nobis omnibus praestare di-
gnetur idem Dominus, qui est benedictus
in secula, Amen.

est, his tot et tantis nostris, et aliorum communi-
bus sceleribus non defuisse, propria nostra facti-
onis scelera et peccata.

iustitia curiae Nos enim qui ministri sumus
Romanae iustitiae, iustitiam forte, ut par est,
non ministrauimus. Quid si in sinistrum nos
ignorantia traxit? si fauor inflexit? si acceptio
muneris, vel personae corruerit. Vos specta-
biles aduocati qui adstatis (ut de mortuis et ab-
sentibus taceam) responsa et consilia uestra plus
iusto forsitan diuendidistis, ponentes tenebras lu-
cem, quaerentes mendacium, dicentes bonum
malum, et malum bonum. Vos quoque patro-
ni caussarum, vos insuper tabelliones cum mini-
stris et cooperatoribus uestris, patrocinia uestra
operas (ne dicam quid deterius) uestras minus for-
te diligenter clientulis et partibus exhibuistis.
Quas ob res quum omnes grauiter deliquerimus,
emendemus deinceps in melius quae ignorantes,
aut ex animo peccauimus; conuertamur pariter
ad Dominum, et miserebitur nostri: *quia pius
et misericors est, praeestabilis super malitiam.* Ipse
enim hortatur per prophetam, dicens: *Quie-
scite agere peruerse, discite bene facere, quaerite
iudicium, subuenite oppressis.* Postremo dili-
gite iustitiam, vos qui iudicatis terram. His
mundissimis holocaustis, si iratum nobis Domi-
num placauerimus, absque dubio et hic (prout
ipse pollicetur) bona terrae comedemus, et in
futuro pro bene gestis sempiterna praemia con-
sequemur. Quod nobis omnibus praestare di-
gnetur idem Dominus, qui est benedictus
in secula, Amen.

Liebe, Christian Sigismund,

Nummi Ludovici XII

Lipsia 1717

Num.rec. 41

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10742122-9

VD18 14494914-001